

Miten hyvän näkeminen ja mokkapalat liittyvät ekaluokan poikien itsetuntoon?

Aalto Satu

Kankainen-Larsson Seija

2013 Tikkurilan Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Miten hyvän näkeminen ja morkkapalat liittyvät ekaluokan poikien itsetuntoon?

Satu Aalto 1001495
Seija Kankainen-Larsson 100237
Sosiaaliala
Opinnäytetyö
Maaliskuu, 2013

Satu Aalto, Seija Kankainen-Larsson

Miten hyvän näkeminen ja mokkaalat liittyvät ekaluokan poikien itsetuntoon?

Vuosi 2013 Sivumäärä 87

Toiminnallinen opinnäytetyömme on osa Kuusikon koulun ja Laurea Tikkurila paikallisyksikön välistä hankeyhteistyötä ja Learning by Developing tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Ohjasimme syksyllä 2012 Kuusikon koululla iltapäiväkerhona kokkikerhoa. Kerhoon osallistui kahdeksan poikaa. Toimintamme kesti kymmenen viikkoa. Ensimmäinen kerhokerta oli syyskuun kymmenentenä päivänä muutama viikko koulun alkamisen jälkeen.

Toimintamme oli suunnattu ekaluokan pojille. Pienemmät ja isommat pojat ovat olleet uutisten otsikoissa monista syistä viime aikoina. Mediassa on tuotu esille muun muassa huolta poikien monenlaisista haasteista ja vaikeuksista sopeutua kouluympäristöön ja näiden vaikutusta poikien itsetuntoon ja myöhempään selviytymiseen elämässä. Poikien kohtaamiseen saattavat vaikuttaa myös poikiin liitetyt ennakkokäsitykset, jotka vaikeuttavat poikien näkemistä heinä itsenään. Tarkoituksemme on opinnäytetyömme avulla murtaa poikiin liittyviä myyttejä ja tuoda esille pehmeämpi tapa kohdata pieni poika. Toivomme käyttämiemme oppien ja toimintamallin leviävän laajalle sosiaalialan, sivistystoimen ja terveydenhuollon ammattilaisten käyttöön. Korostamme, että hyvän näkeminen on tahtotila sulkematta pois realismia tai olemassa olevia haasteita.

Työmme kehyksenä on kasvatustieteen professori Veli-Matti Värrin väitöskirjan kohtia Hyvä elämä - Kasvatus hyvään ja kasvatustieteen dosentti Simo Skinnarin ajatuksia pedagogisesta rakkaudesta. Pedagoginen rakkaus ilmenee toisen persoonan ehdottomana kunnioittamisena ja hyväksymisenä. Kokkikerhossa kohtasimme pojat arvokkaina, ainutlaatuisina yksilöinä haluten nähdä jokaisessa pojassa olevan hyvän sanoittaen sen hänelle. Kannustimme poikia kokeilemaan uusia asioita tarjoten heille monia onnistumisen mahdollisuuksia kokkaamisen lomassa. Onnistumisten avulla tuimme poikien itsetuntoa ja myönteistä minäkuvaa.

Ajankohta kokkikerhon pitämiselle oli hyvin otollinen monellakin tapaa. Ruoanlaittaminen on muotijuttu tänä päivänä. Televisiosta tulee päivittäin useita erilaisia ruokaohjelmia. Keittiössä patojen ja kattiloiden äärellä touhuavat niin aikuiset kuin lapset. Ryhmässä autoimme poikia luomaan uusia kaverisuhteita ohjaten heitä toista kunnioittavaan vuorovaikutukseen. Kokkikerhomme toiminta poikkesi perinteisen kokkikerhon mallista, koska veimme pojat myös ulos ja metsään antaen heille mahdollisuuden purkaa poikaenergiaa majaa rakentaen. Ryhmänohjauksessa käytimme apunamme The Virtues Project toimintamallin oppeja.

Poikien kokatessa teimme yhteisen matkan omenapiirakasta mokkaaloihin. Kymmenen viikon aikana istutimme poikiin erilaisia kasvien siemeniä. Pieniä kasvienmerkkejä saimme nähdä jo toimintamme aikana. Kuulimme myöhemmin myös Kuusikon koulun rehtorilta kokkikerhon elävän edelleen poikien mielissä, keskusteluissa ja toiminnassa. Asiasanat, kokkikerho, pojat, pedagoginen rakkaus, The Virtues Project toimintamalli, itsetunto ja kaverisuhteet

Satu Aalto, Seija Kankainen-Larsson

What do chocolate brownies have to do with self-esteem in first grade boys?

Year	2013	Pages	87
------	------	-------	----

We designed and conducted an after school program called the “Little Chefs” at the Kuusikko school in the fall 2012. The primary objective was to facilitate integration of the boys into the school environment by teaching them to cook. The study included eight first graders and lasted ten weeks, with the first meeting taking place on September 10th, a few weeks after the semester began. All parents or legal guardians signed informed consents permitting the boys participation. Our study was part of the Kuusikko School, Laurea Tikkurila Local Unit Co-operative’s Learning by Developing Research Program.

We chose first grade boys, because studies involving both younger and older age groups have recently been reported in the press. Specifically, these studies demonstrated that boys, in particular, face many challenges integrating into the school environment. These difficulties, if not overcome, can adversely affect their self-confidence and success later in life. Unfortunately there are many myths about the origin of these problems. Our main objective was therefore, to dispel these myths by initiating a program developed to stimulate softer values. We hope that the educational tools we used in this study would have an impact on professionals in the fields of social work, cultural and medical services. Having a positive attitude does not exclude reality.

The hypotheses and design of the study were derived from the works of Veli-Matti Värri Ph.D “A Good Education - Education for Good” and those of Associate Professor Simo Skinnari Ph.D. “Pedagogical love”. Our goal was to meet each boy’s unique individual needs, with the intention that they retain any benefit derived from the program. To achieve this we encouraged the boys to try new things in addition to the cooking experience. Their successful participation in the program helped to generate a more positive self-image.

Given the popularity of all things relating to cooking in the media today, television programs, books, cooking classes etc., we felt our “little chefs” program could not have been timelier. Through the program the boys developed new friendships based on accomplishment and respect. It should also be noted that the “Little chefs” program deviated from traditional chef club models, in that we also took the boys on field trips such as hiking, building a hut and others. Besides helping to “dissipate energy” they learned other valuable lessons. We also utilized concepts from The Virtues Project, which we applied in our group teaching.

We, as well as the boys, experienced the journey from making apple pies to chocolate brownies. In this short ten week period, we feel we were able to plant a variety of “seeds” in these boys, which we hope will bear fruit over time.

Indeed, we were able to see some growth already during our program. For example, the Principal of Kuusikko School recently informed us that our “little chefs” program still lives in the minds of the boys, their discussions and activities.

Tags: “little chefs” club, boys, pedagogical love, the Virtues Project model, self-esteem and friendships

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Kokkikerhon toiminnan taustaa	7
2.1	Pedagoginen rakkaus kokkikerhon toimintaa ohjaavana arvona	8
2.2	Iltapäiväkerhojen toimintaa ohjaavia arvoja ja tavoitteita	10
3	Kokkikerhon toiminnan tavoitteet ja prosessi	11
3.1	Ohjaajuuteen liittyvät ammatillisen kasvun tavoitteet	12
3.2	Opinnäytetyön prosessi	12
4	Ekaluokan poikana	14
4.1	Sosiaalisten taitojen opettelu	15
4.2	Tunteiden hallinnan opettelu	16
4.3	Vääristäviä myyttejä poikana olemiseen	17
5	Kokkaamisen äärellä	19
5.1	Matka omenapiirakasta mokkapaloihin	20
5.2	Pojista tulee kokkikerholaisia	23
5.3	Kokkikerhon kulmakivi - Poikien välinen vuorovaikutus	26
5.4	Kokkikerholaisten tunteiden kirjoja	28
6	Itsetunnon tukeminen ja The Virtues Project toimintamalli	29
6.1	Hyveiden kieli	31
6.2	Opettavaiset hetket	32
6.3	Rajojen tuoma turvallisuus	36
6.4	Yhteishengen merkitys	37
6.5	Henkinen tuki haasteellisissa tilanteissa	39
7	Toiminnalle ja ohjaajuudelle asetettujen tavoitteiden arviointia	40
7.1	Kokkikerhon toiminnasta saamaamme palautetta	41
7.2	Miten onnistumiset tukivat poikien itsetuntoa?	42
7.3	Miten yhteishenki rakentui uusien kavereiden kanssa?	44
7.4	Mitä merkitystä sanoittamallamme hyvällä oli pojille?	47
7.5	Miten oma esimerkkimme tuki poikien hyvää vuorovaikutusta?	48
8	Johtopäätökset	50
9	Eettisyys	55
10	Pohdinta	61
10.1	Mitä me opimme?	65
10.2	Loppusanat	70
	Lähteet	71
	Liitteet	75

1 Johdanto

Toiminnallinen opinnäytetyömme on osa Kuusikon koulun ja Laurea Tikkurila paikallisyksikön välistä hankeyhteistyötä ja Learning by Developing (LbD) tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Pidimme Itä-Vantaalla Kuusikon koululla iltapäivisin kokkikerhoa ensimmäisen luokan pojille. Ensimmäinen kokkikerhokertamme oli maanantaina syyskuun kymmenentenä päivänä 2012 poikien koulupäivän päättymisen jälkeen alkaen puoli kahdelta iltapäivällä. Kerho kesti puoli-toista tuntia. Toteutimme kokkikerhoa kerran viikossa kymmenen viikon ajan.

Kahdeksan pojan voimin valmistimme poikien toivomia herkullisia syötäviä. Yhdessä tekemisen ilo ja monet onnistumisen kokemukset loivat yhdessäololle ja toiminnallemme pohjaa. Ryhmänohjauksessa hyödynsimme myös The Virtues Project toimintamallin oppeja. Toimintamallin kehittänyt Linda Kavelin Popov on psykoterapeutti ja organisaatiokonsultti. Toimintamallin opit pohjautuvat maailman moninaisten kulttuurien yksinkertaisiin viisauksiin, jotka kehottavat meitä jokaista elämään rohkeasti, kunniallisesti, oikeudenmukaisesti ja ystävällisesti.

Kasvatusfilosofian professori Veli-Matti Värrin väitöskirja (1997) Hyvä elämä - Kasvatus hyvään ja kasvatusfilosofian dosentti Simo Skinnarin (2004) kirja Pedagoginen rakkaus - kasvattajana elämän tarkoituksen ja ihmisen arvoituksen äärellä ovat kehyksenä toiminnassamme ja poikien kohtaamisessa. Yhteinen, lyhyt matkamme näiden kahdeksan ekaluokan pojan kanssa haastoi meidät ohjaajina kasvamaan rakkaudessa ja näkemään hyvän ympärillämme kuin myös itsessämme.

Voidaksemme ymmärtää ekaluokan poikaa ja hänen käyttäytymistään, meidän on hyvä ensin tutustua poikana olemiseen ja hänen kehitysvaiheeseensa. Millaisia haasteita ja mahdollisuuksia pojalla on edessään tai mitä mahdollisia ennakkokäsityksiä häneen saatetaan liittää. Tärkeää on olla myös tietoinen niistä keinoista, miten voimme vahvistaa ja tukea poikaa hänen kasvunsa tiellä. Tarkastelemme työssämme, miten pojat löysivät ryhmässä omaa paikkaansa ja uusia kavereita. Tuomme esille myös tapaamme, jolla tuimme poikien hyvää käytöstä ja heidän itsetuntoaan. Käytämme pojasta myös lapsi sanaa.

Kokkaaminen, herkulliset leivonnaiset ja paistokset auttoivat tavoitteidemme saavuttamisessa. Ammatillisessa kasvussamme aloitimme matkan, josta vain pieni osa on tässä hetkessä tarkasteltavissa. Tulevina sosiaalialan ammattilaisina tarkoituksemme on herätellä opinnäytetyömme myötä pehmeämpää tapaa kohdata pieni poika. Uskomme, että rakkaudella ja vahvuuksien esiin nostamisella kasvaa ihmisiä, jotka osaavat rakastaa ja kunnioittaa sekä itseään että toisiaan.

2 Kokkikerhon toiminnan taustaa

Sosionomiopintojemme lastensuojelun syventävällä opintojaksolla ohjatessamme 3- 6 luokkalaisille lapsille Kuusikon koululla kokkikerhoa syksyllä 2011 havainnoimme, että kyseisen kaltaiselle toiminnalle oli kysyntää ja tarvetta. Kerhoon haluavia lapsia oli paljon ja jokainen kerhoon osallistunut lapsi oli innostunut ja motivoitunut. Saamamme positiivinen palaute, niin lapsilta kuin myös yhteistyökumppaneinamme olleilta aikuisilta rohkaisivat ja kannustivat meitä syventämään ja suunnittelemaan jatkoa kokkikerhon toiminnalle. Kuusikon koululta, rehtori, Jyrki Salminen ja koulusihteeri, Mari Alhainen esittivät meille toiveen kerhomme päättyessä joulukuussa 2011 jatkaa kokkikerhon pitämistä varsinaisen opintojaksoon liittyvän projektiosuuden jälkeen. Esitetty toive jäi elämään meissä muotoutuen syksyllä 2012 toteutettavaksi toiminnalliseksi opinnäytetyöksi, johon rajasimme osallistujien iän seitsemään ikävuoteen, koska tarkoituksenamme oli pätevoityä lastentarhanopettajiksi sosionomitutkinnon ohessa.

Rajasimme iän lisäksi osallistujien sukupuolen poikiin. Kuusikon koululla aloitti elokuussa 2012 koulutaipaleensa 19 poikaa. Ekaluokan poikien kesken suoritettiin arvonta koulun toimesta, jolla valittiin kokkikerhomme kahdeksan osallistujaa. Mediassa ja ammattikirjallisuudessa muun muassa lastenpsykiatri, Perheverkon asiantuntijalääkäri Raisa Cacciatore ja lastenpsykiatrian erikoislääkäri, lääketieteen tohtori Jari Sinkkonen ovat tuoneet esille huoltaan poikien monenlaisista haasteista ja vaikeuksista sopeutua kouluympäristöön ja sen vaikutusta poikien itsetuntoon ja myöhempään selviytymiseen elämässä. Psykologian professori Liisa Keltinkangas-Järvinen (2010, 67-69) tuo esille, että poikien ja tyttöjen itsetunnosta ja sen eroista on tehty useita tutkimuksia. Tutkimustulosten perusteella voidaan Keltinkangas - Järvisen mukaan todeta, että itsetunnon määrässä ei poikien ja tyttöjen kesken ole olennaista eroa. Erot tulevat enemmän itsetunnon laadusta. Pojilla itsetuntoa määrää suoriutuminen, kun taas tytöillä suoriutuminen on vain yksi tekijä itsetunnon kehittymisessä. Minäkuvaerot ja niiden myötä itsetuntoerot poikien ja tyttöjen välillä johtuvat ennen kaikkea poikien ja tyttöjen erilaisesta kasvatuksesta. Pojille korostetaan suoriutumista, rohkeutta, itsenäisyyttä ja tunteiden hillitsemistä. Tytöille korostetaan sopeutumista, herkkyyttä, pehmeyttä ja toisen huomioon ottamista. Tutustuimme työtämme varten myös Helsingin Yliopistossa työskentelevän kehityopsykologi Niina Komsin tekemään tutkimuskatsaukseen vuodelta 2008, poikien ominaisuuksien erityispiirteistä, vaihteluista ja koulusuoriutumisesta. Kokkikerhossa kyseenalaistimme perinteisiä poikiin liittyviä ajattelumalleja, myyttejä rohkaisten poikia tuomaan esille myös herkkää ja haavoittuvaa, tuntevaa puolta itsestään. Poikien ei tarvinnut olla yhtään sen isompia tai osaavampia kuin he olivat.

Mukailimme kokkikerhon toiminnassa The Virtues Project toimintamallia yrittäen nähdä ja nostaa esiin jokaisessa pojassa olevaa hyvää, kasvattaen sitä. Turvallisessa ilmapiirissä innos-

timme ja kannustimme poikia yrittämään ja kokeilemaan uusia juttuja antaen heille rehellistä ja kannustavaa palautetta.

Ensimmäiset siemenet The Virtues Project toimintamallin syntymiselle kylvettiin vuonna 1988 Kanadassa. (The Virtues Project.) Kansainvälisenä perheen vuonna 1994 Yhdistyneet Kansakunnat nimesi The Virtues Project - mallin malliohjelmaksi kaikkien kulttuurien perheille. Toimintamallin menetelmiä on käytetty ja käytetään useassa maassa ympäri maailman päiväkodeissa, kouluissa ja erilaisissa kerhoissa moraalisen kehityksen opetusohjelmaksi. Suomessa sitä käytetään Porvoossa Peipon koulun lisäksi ainakin Tampereella English International Playschoolissa. Toimintamallin viisi menetelmää vahvistaa lapsen hyvää käytöstä ja itsetuntoa ovat hyveiden kielen puhuminen, opettavien hetkien tunnistaminen toiminnassa, selkeiden rajojen asettaminen luomaan turvallisuutta, yhteishengen kunnioittaminen ja henkisen tuen tarjoaminen lapselle haasteellisissa tilanteissa. (Kavelin Popov 2010, 8 & 15-17.)

2.1 Pedagoginen rakkaus kokkikerhon toimintaa ohjaavana arvona

Viime aikoina rakkauden teema on jälleen alkanut löytää tietään suomalaisen kasvatustutkimukseen. Yleensä lähestymistapa tutkimuksissa on ollut filosofinen. Rakkautta, myös pedagogista rakkautta voidaan tarkastella useasta näkökulmasta. Hyvää elämää, kasvatusta ja dialogista vuorovaikutussuhdetta tutkivan väitöskirjan julkaisi nykyään kasvatustutkimuksen professorina toimiva Veli-Matti Värri vuonna 1997 pitkän hiljaiselon jälkeen. Hänen jälkeensä rakkauden teemaan liittyviä tutkimuksia ovat tehneet muun muassa Sinikka Viskari, Kari Uusikylä ja Heikki Ikäheimo vuonna 2003 sekä Tapio Puolimatka vuonna 2004. (Skinnari 2004, 18-23.) Aihetta käsittelevää kirjallisuutta on julkaistu kautta aikojen Platonin ja Sokrateen ajoista lähtien. Veli-Matti Värri ja kasvatustutkimuksen dosentti, Simo Skinnarin ajatukset loivat kehityksen toiminnallemme, ohjaajudellemme ja tavallemme kohdata pojat. Olemme yhtä mieltä heidän kanssaan moraalin, ei moralisoinnin, ja inhimillisyyden esiin nostamisesta nykypäivän keskusteluihin. Simo Skinnari tuo esille kirjassaan Pedagoginen rakkaus - Kasvattaja elämän tarkoituksen ja ihmisen arvoituksen äärellä (2004), että opettajilla ja kasvattajilla on ollut kautta aikojen tärkeä tehtävä auttaa lapsia ja nuoria löytämään ihmisyyden ydin itsestään, ymmärtäen samalla olevansa osa itseänsä suurempaa maailmankaikkeutta. Pedagogisen rakkauden ajatus, sen olemisesta henkilökohtainen kasvun tie jatkuen läpi elämämme, on ollut lähtökohtana ammatillisen kasvun prosessissamme.

Simo Skinnarin (2004, 31-32) mukaan kaipaamme ainakin alitajuisesti aitoa ihmisyyttä, tahtoen kokea elämän tarkoitukselliseksi ja elävämme kokonaisvaltaisesti. Kaiken perimmäisenä ytimenä ovat suhtautumisemme siihen, miten kohtaamme maailman ilmiöt, toiset ihmiset, oman itsemme ja koko elämän. Skinnarin mukaan kyse on myös siitä, miten eri kasvatustahot suhtautuvat oppimiseen ja kasvatukseen. Voidaankin kysyä, opimme päiväkodeissa ja kou-

luissa rakastamaan vai välineellistämään toisiamme? Hyvä on myös pohtia, kasvammeko ja opiskelemmeko koulua vai elämää varten? Skinnarin mukaan oppimisesta ei ole paljoakaan hyötyä, jos emme osaa käyttää oppiamme asioita tai tietoja eettisiin päämääriin elämäsämme. Pedagogisen rakkauden kautta opiskeltavat asiat nousevat todelliseen arvoonsa ja pohdinta inhimillisesti arvokkaasta elämästä ja kasvatuksesta on mahdollista.

Kaiken lähtökohtana on rakkauden kokeminen tärkeäksi, ehkä kasvatuksen tärkeimmäksi asiaksi. Skinnari toteaa, että pedagoginen rakkaus on keskeinen metodi ihmiseksi kasvamisessa ja ihmisyyden kasvattamisessa. Sen ydin on jokaisessa ihmisessä olevan ihmisyyden korvaamattomuuden tunnistamisessa ja tunnustamisessa ja tämän ytimen kasvamaan saattamisessa. Viime kädessä pedagoginen rakkaus ilmenee oman ja toisen persoonan henkistä ainutlaatuisuutta kunnioittavana sekä rakastavana läsnäolona ja toimintana. On tärkeämpää, että ”Olli” löytää itsensä, kuin se, mitä hänestä tulee isona, lääkäri vai palomies. Löytäessään syvintä itseään ”Ollista” tulee eettisesti toimiva ja ajatteleva tekipä hän mitä työtä tahansa. Tienviittoa pedagogisen rakkauden tiellä ovat totuudellisuus ajattelussa ja empaattisuus tunteissa. Matkan teon aikana tarvitaan kiireen pysäyttämistä, kuuntelua ja hiljentymistä. Totuudellisuuden ja empatian myötä oivallamme jokaisen, myös itsemme olevan täydellisiä omina itsenämme. (Skinnari 2004, 25-26.)

Ajattelutapa, että joku siirtää jollekin jotain tietoa koulussa on kapea-alaista, koska kannettu vesi ei kaivossa pysy. Koulutusajattelua pitäisi Skinnarin mielestä laajentaa miettimään, mitä toisessa ihmisessä herää kohtaamisen ansiosta. Heräämiselle on olennaista kohtaamisen laatu. Pedagogisen rakkauden pääidea on Minä - Sinä - suhde, joka merkitsee dialogista kohtaamista. Herättävintä on rakkaudellinen kohtaaminen, mikä kykenee herättämään paitsi ajattelua, tunnetta ja itsenäistä tahtoa, myös ihmisen minuutta ja moraalialia. (Skinnari 2004, 57-63.)

Veli-Matti Värriin väitöskirja Hyvä kasvatusta - Kasvatusta hyvään vuodelta 1997 Tampereen Yliopistosta filosofian alalta tuo esille, että kasvattajalla itsellään täytyy olla näkemystä hyvästä elämästä, siitä mitä se tarkoittaa ja mitä siihen sisältyy. Värriin mukaan ei ole samantekevää, miten kasvattaja suhtautuu edustamaansa ja välittämäänsä kasvatukselliseen hyvään, koska kasvattajalla on aina lähtökohtaista valtaa kasvatettavaansa. Kasvattajan eettisenä ohjenuorana voidaan hänen mukaansa pitää pedagogisen kunnioituksen periaatetta, mikä edellyttää kasvatettavan ihmisyyden ehdotonta kunnioittamista ja arvostamista. Värriin tutkimuksen näkökulma on niin sanottu ”viisaan kasvattajan” näkökulma, missä kasvatettavan hyvä elämä, itseksi tuleminen, vastuuseen kasvaminen ja dialoginen kasvatusta ovat tutkimuksen avainkäsitteitä. (Värri 1997.)

2.2 Iltapäiväkerhojen toimintaa ohjaavia arvoja ja tavoitteita

Toimintamme perustui myös Opetushallituksen koulujen iltapäiväkerhotoiminnalle antamille tavoitteille ja arvoille. Opetushallituksen antamat arvot ja tavoitteet on annettu sekä aamu- että iltapäiväkerhotoimintaa ajatellen. Olemme tehneet arvojen ja tavoitteiden rajauksen opinnäytetyössämme koskemaan iltapäivätoimintaa. Valtaosa koulujen iltapäiväkerholaisista on ensimmäisen luokan oppilaita, koska he ovat etusijalla valittaessa lapsia kerhoon. Koulu-kerhot toimivat hoitovastuun alaisina, mikä tarkoittaa, että kerho on juridisesti vastuussa lapsista ja että lapset ovat valvonnan alla koko toiminnan ajan. (Strandell 2012, 116-117.)

Lasten ja nuorten hyvinvointia ja sen vahvistamista korostetaan vuonna 2002 voimaan tulleissa koululakien muutoksissa. Perusteluissa painotetaan lasten ja nuorten kehitykseen liittyvien vaikeuksien ennalta ehkäisemistä, varhaista puuttumista ja hyvän oppimisen sekä psyykkisen ja fyysisen terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä. Lisäksi oppilas- ja opiskelija-huollon sekä kodin ja koulun yhteistyön keskeiset periaatteet on lisätty opetussuunnitelmien perusteisiin. Oppilaiden näkökulmasta koulu on yksi tärkeimmistä sosiaalistajista ja koulukokemuksilla on tärkeä merkitys lapsen ja nuoren kokonaiskehitykselle. Kokemukset työskentelestä ja osallisuudesta vaikuttavat käsityksiin ja asenteisiin työstä ja yhteisön jäsenenä toimimisesta. (Pesonen 2006, 79-81.)

Iltapäivätoiminta pohjautuu perusopetuksen arvoihin, joita ovat ihmisoikeudet, tasa-arvo, demokratia, luonnon monimuotoisuuden ja ympäristön elinkelpoisuuden säilyttäminen sekä monikulttuurisuuden hyväksyminen. Toiminnan tulee perusopetuksen tavoin edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä yksilön oikeuksien ja vapauksien kunnioittamista. Iltapäivätoiminnan järjestämisen yhteiskunnallisena lähtökohtana on turvallisen kasvuympäristön tarjoaminen lapselle. Iltapäivätoiminnan yleisenä tavoitteena on tukea kodin ja koulun kasvatustyötä sekä lapsen tunne-elämän kehitystä ja eettistä kasvua. Toiminnan tulee lisäksi edistää lasten hyvinvointia ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja lisätä osallisuutta. Iltapäivätoiminnalla pyritään vähentämään lasten yksinäistä aikaa ilman turvallisen aikuisen läsnäoloa ja ohjausta koulupäivän jälkeen. Iltapäivätoiminnassa huolehditaan toimintaympäristön turvallisuudesta ja siitä, että lapset eivät joudu kiusaamisen, häirinnän tai väkivallan kohteiksi. Iltapäivätoiminta vahvistaa lasten itseluottamusta ja monipuolisten vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Se innostaa ja tukee lapsia myös omien vahvuuksien löytämiseen ja oman osaamisen kehittämiseen. Toiminta valmentaa itsestä huolehtimiseen ja antaa mahdollisuuksia luovaan itsensä toteuttamiseen. Iltapäivätoiminnan tehtävänä on lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen. (Opetushallitus 2011, 5-8.)

Kaikki lasten ja nuorten palvelut ovat merkittäviä kasvuympäristöjä ja -yhteisöjä lapselle vaikuttaen hänen hyvinvointiinsa, kasvuunsa ja kehitykseensä. Lastensuojelulaki sisältää

säännökset siitä, miten lasten, nuorten ja perheiden tarvitsema kasvatuksellinen tuki sekä koulunkäyntiin liittyvä tuki tulee järjestää. Lasten ja nuorten hyvinvoinnista huolehtiminen on aina aikuisten vastuulla eli lapsen vanhempien tai huoltajien sekä yhteiskunnan toiminnasta vastaavien viranomaisten ja palvelujen antajien vastuulla. Ensisijainen ja tärkein kasvuympäristö ja - yhteisö lapselle on hänen perheensä. (Lastensuojelun käsikirja 2013.)

Uudessa lastensuojelulaissa vuodelta 2008 halutaan tietoisesti ohjeistaa kaikki yhteiskunta-toimijat kansalaisista ylimpiin hallintoelimiin panostamaan ennalta ehkäisyyn lapsiväestön kaikkinaisen hyvinvoinnin ylläpidossa, turvaamisessa ja kehittämisessä. Lastensuojelulaki edellyttää laaja-alaista ja suunnitelmallista lasten ja perheiden ongelmia ehkäisevää toimintaa lastensuojelun ohella sosiaalitoimen muilla toimintasektoreilla muun muassa päivähoitossa ja päihdehuollossa sekä kunnan muilla toimialoilla, esimerkiksi terveydenhuollossa ja opetustoimessa. Kunnan hallinnonalat ylittävän poikkihallinnollisen yhteistyön ja ehkäisevän työn tarkoituksena on havaita lasten, nuorten ja perheiden ongelmat nykyistä varhaisemmin ja myös varhaisemmalla tuella ehkäistä yksilökohtaisen lastensuojelun tarvetta. (Lastensuojelun käsikirja 2013.)

3 Kokkikerhon toiminnan tavoitteet ja prosessi

Kokkikerho toimintana soveltui mielestämme hyvin pedagogisen rakkauden teemaan ja sen toteuttamiseen. Abraham Maslow (1908 - 1970) on selittänyt ihmisen motivaation syntymistä tarvehierarkian avulla. Hänen näkemyksensä mukaan motivaatiota voidaan selittää sillä, kuinka hyvin yksilön erilaiset tarpeet ovat tyydyttyneet. Kun yksilön alkeellisemmat tarpeet kuten fyysiset tarpeet ja turvallisuuden tarve ovat riittävän hyvin tyydyttyneet, alkaa yksilöä motivoida niin kutsutut kehittyneemmät tarpeet. (Internetix 2013.) Kokkikerhossa kokkaamisen lomassa ohjasimme ja opastimme poikia eettisesti oikeisiin valintoihin tarjoten heille myös hengen ravintoa itsensä toteuttamisen, arvostuksen ja liittymisen tarpeiden tyydyttymiselle.

Kokkikerhossa toiminnan tarkoitus ja perustehtävä oli herkullisten leivonnaisten, paistosten ja välipalojen valmistamisessa. Kokkailussa tavoite oli herättää ja lisätä poikien kiinnostusta ruoan laittoa kohtaan. Poikia motivoivan toiminnan avulla pystyimme syventämään toiminnan tavoitteita ja tarkoitusta enemmän sosiaalialan ja sosionomin näkökulmaa palvelevaksi. Poh-tiessamme toimintamme syvempää merkitystä, yhdistimme toiminnan tavoitteita mietties-sämme Opetushallituksen iltapäiväkerhotoiminnalle antamia ohjeita ja tavoitteita valitse-maamme tietopohjaan. Jaottelimme tavoitteet yksilö- ja ryhmätasoisiksi.

Toiminnan yksilötason tavoite oli mahdollistaa pojille onnistumisen kokemuksia kannustavassa ja turvallisessa ympäristössä. Onnistumisen kokemusten myötä toiminnan tarkoituksena oli tukea poikien hyvää käytöstä ja itsetuntoa. Ryhmätason tavoite oli auttaa ensimmäisen luo-

kan poikia löytämään uusia kavereita kokkikerhosta. Kaverisuhteiden kautta tarkoituksenamme oli rakentaa yhteishenkeä poikien kesken.

3.1 Ohjaajuuteen liittyvät ammatillisen kasvun tavoitteet

Tavoitteitamme yksilön näkökulmasta oli löytää jokaisesta pojasta hyvää ja vahvistaa sitä toiminnassa ja keskusteluissa. Ryhmätoiminnan tavoite oli hyvän vuorovaikutuksen ylläpitäminen ja vahvistaminen poikien kesken.

Tarkoituksenamme oli olla ja toimia itse esimerkkeinä ja malleina pojille. Ohjaajina vaalimme kokkikerhossa kokonaisvaltaista rakkaudellisen välittämisen ja kunnioittamisen ilmapiiriä tuoden käytäntöön The Virtues Project toimintamallin oppeja. Toimintamallin oppien ja pedagogisen rakkauden ajatusten mukaisesti tarkoituksemme oli sanoin ja teoin välittää pojille tunnetta siitä, että he ovat arvokkaita ja rakastettavia ainutlaatuisina, omina itsenään. Haastavissa tilanteissa tarkoituksenamme oli sanoittaa poikien tunteita ja tekemistä, jolloin mahdollinen levottomuus ja lyhytjänteisyys tulivat valjastettua sanoiksi ja positiiviseen toimintaan.

3.2 Opinnäytetyön prosessi

Opinnäytetyön suunnitelman hyväksymisen jälkeen allekirjoitimme toukokuun 24. päivä 2012 opinnäytetyösopimuksen Kuusikon koulun rehtori, Jyrki Salmisen kanssa. Sopimuksessa tuli myös esille Kuusikon koulun vastaavan kokkikerhossa syntyneiden raaka-aineiden kustannuksista. Sovimme, että rehtori toimisi yhdyshenkilönä meidän, oppilaiden, vanhempien, ekaluokan opettajien ja yhteistyökumppaneiden välillä. Rehtori lupautui myös arvioimaan toimintaamme. Opinnäytetyömme toteuttamista varten tarvittavia lupia selvittäessämme, saimme rehtorilta vahvistuksen, että häneltä saamamme lupa oli riittävä opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden toteuttamiseen Kuusikon koulun luokkatilassa.

Kokkikerhon tarkempi aikataulu selvisi elokuun 27. päivä 2012 pidetyssä yhteistyöpalaverissa Kuusikon koululla. Palaveriin osallistui meidän ja rehtorin lisäksi, erityisopettaja Anu Sarpanta, ensimmäisten luokkien opettajat Sanna Vuorinen ja Jonna Kiviniemi - Pänkäläinen sekä montessoriluokan opettaja Ritva Pulkkinen. Palaverissa kerroimme opinnäytetyön tavoitteista, toiminnasta ja kohderyhmästä opettajille. Palaverin jälkeen lähetimme Kuusikon koulun rehtorin avustuksella, sähköisen median, Wilman kautta ensimmäisen luokan poikien vanhemmille mainoksen (liite 1) syyskuussa alkavasta kokkikerhosta.

Jouduimme ensimmäisen kerran eettisen pohdinnan eteen yhteistyöpalaverissa, missä montessoriluokan opettaja toi esille toisella luokalla olevan pojan, joka hänen mielestään hyötyisi

esittämämme kaltaisesta toiminnasta. Opettaja pyysi meitä miettimään tämän pojan mukaan pääsemistä pojalle koituvan hyödyn vuoksi. Keskusteltuamme keskenämme asiasta, päätimme joustaa tekemistämme rajauksista tämän pojan kohdalla. Perustelimme päätöstämme sillä, että toimintamme lähtökohta oli poikien tarpeiden palveleminen. Kirjallisessa työssämme, kuten myös toimintamme aikana poika oli osa poikaporukkaa. Muut pojat suhtautuivat hänen mukana oloon sen kummempia ihmettelemättä. Hän oli yksi heistä.

Aiemmin, syksyllä 2011 pitämämme kokkikerho sai suuren suosion lasten keskuudessa. Tulijoita oli niin paljon, että jaoimme porukan puoliksi, jotta kaikki ilmoittautuneet mahtuivat mukaan. Toiminnan ollessa käynnissä, joka kerralla kävi joku halukas kyselemässä mahdollisuudesta jälki-ilmoittautua kerhoon. Tilan ollessa rajallinen ja ryhmäkokojen lähennellessä kahtakymmentä, jouduimme vastaamaan heille jokaiselle kieltävästi, pahoittaen lasten mielen. Näistä kokemuksista oppineina ja viisastuneina, toimimme tällä kertaa jo kokkikerhomme mainoksessa esille, että kaikki halukkaat eivät välttämättä mahtuisi kerhoomme. Keskustelimme opettajien ja rehtorin kanssa osallistujien suhteen tehtävästä valinnasta päätyen siihen, että opettajat tekisivät yhteistyötä arpoen ilmoittautuneista kokkikerhoomme loput seitsemän osallistujaa.

Olimme aloittaneet syksyn 2011 lastensuojelun syventävän opintojakson aikana rakentaa luottamuksellista suhdetta Kuusikon koulun henkilökunnan kanssa. Jatkoimme sen rakentamista ja vahvistamista koko opinnäytetyömme prosessin ajan. Yhteistyökumppaneitamme Kuusikon koulun ensimmäisen luokan opettajien, erityisopettajan, koulusihteerin ja rehtorin lisäksi olivat iltapäiväkerhotoiminnasta vastaava Taru Hahto ja koulun ruokatoiminnoista vastaava, ravintolapäällikkö Veli Kärkkäinen. Sovimme Tarun ja Velin kanssa käytännön järjestelyistä käyttämämme keittokomerollisen luokkatilan suhteen. Koulun ruokatoiminnoista vastaava, ravintolapäällikkö Veli Kärkkäinen lupasi ystävällisesti koulun keittiössä olevan kiertoilmauvin kokkikerhomme käyttöön. Iltapäiväkerhotoiminnasta vastaavalle, Taru Hahdolle lupasimme lähettää kokkikerhoon osallistuvien poikien nimilistan, jotta myös hänelle välittyisi tieto osallistujista. Sovimme myös lähettävämme sähköpostilla koulun koulusihteerille, Mari Alhaiselle kokkikerhon reseptin monistettavaksi edellisen viikon torstaihin mennessä. Samassa sähköpostissa oli myös kauppaa varten ostoslista tarvittavista raaka-aineista seuraavalle kerralle.

Saimme rehtori, Jyrki Salmiselta syyskuun viides päivä 2012 tietoomme kokkikerhoon osallistuvien poikien nimet ja luokat. Samana päivänä laitoimme sähköpostitse rehtorin kautta Wilmaan, poikien vanhemmille lähetettäväksi lupalaput (liite 2) pojista tehtäviä havaintoja, dokumentointia ja valokuvausta varten. Lupalapussa selvitimme myös pojilla olevat mahdolliset allergiat. Poikien vanhempien täyttämät lupalaput palautuivat meille ensimmäisellä ja toisella kokkikerhokerralla poikien tuomina. Jokaisen pojan vanhemmat antoivat luvan kuvata ja havainnoida heidän lastaan. Kaikki pojat saivat myös luvan osallistua yhteisille metsäretkille

kanssamme. Kokkikerhon päätyttyä lähetimme rehtorin avustuksella Wilman kautta vanhemmille kiitoskirjeen (liite 12) onnistuneesta yhteistyöstä toivoen heiltä poikien kertomaa palautetta kerhostamme.

Toiminnallisen osuutemme jälkeen ensimmäisen luokan opettaja, Jonna Kiviniemi - Pänkäläinen lähetti sähköpostitse meille palautetta marraskuun 13. päivä 2012. Kokkikerho toteutettiin hänen luokkansa tilassa. Rehtori, Jyrki Salmisen kirjallinen arviointi toiminnastamme saapui sähköpostitse tammikuun 25. päivä 2013. Arvioinnin tekemiseen olivat osallistuneet myös ensimmäisten luokkien opettajat sekä erityisopettaja. Vanhemmilta emme saaneet pyytämääme palautetta.

Opinnäytetyömme kirjallisen osuuden tekemisen aloitimme lokakuun 22. päivä 2012. Asetimme raporttimme kirjoittamiselle välitavoitteita, joissa pysyimme mielestämme hyvin. Opinnäytetyön ohjaukset palvelivat ja tukivat hyvin kirjallisen raportin edistymistä. Opinnäytetyön työpajat selvensivät prosessia. Ohjaavana opettajanamme oli lehtori Anne Pirinen. Hänen kanssaan käytyt mielenkiintoiset ja antoisat keskustelut auttoivat meitä löytämään puunaisen langan työhömmme. Kuuntelemamme opponoinnit toisten valmistumassa olevista opinnäytetöistä jäsensivät omaa työtämme tutkimuksellisempaan muotoon. Opinnäytetyömme arvioiva esittelyseminaari oli maaliskuun 18. päivä 2013. Valmiin opinnäytetyön luovutimme viikko seminaarin jälkeen.

4 Ekaluokan poikana

Toimintamme oli suunnattu ensimmäisen luokan pojille. Helsingin Yliopistossa työskentelevän kehityspsykologi Niina Komsin tutkimuskatsaus vuodelta 2008 poikien erityispiirteistä, vaihteiluista ja koulusuoriutumisesta tuo esille, että pojat saavat melko yleisesti huonompia kouluarvosanoja, ainakin vielä ala-asteella tyttöihin verrattuna. Poikien keskimääräistä heikompien kouluarvosanojen on alaluokilla ehdotettu johtuvan koulukäyttäytymisestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Pojat, joiden itsesääteilyyn liittyvät aivoalueet kehittyvät hitaammin, hyötyisivät tutkimuskatsauksen mukaan oman toiminnan ohjaukseen tarjotusta tuesta. (Koms 2008.) Virve Vuontelan väitöskirjatutkimus samalta vuodelta 2008, tuo esille, että poikien oppimiskykyä heikentää muun muassa se, että heidän työmuistin kehitys on hitaampaa kuin tyttöillä. (Vuontela 2008.)

Motivaatio ja temperamentti vaikuttavat myös oleellisesti koulutyöskentelyyn. Lapsen lähiympäristön antama rohkaisu ja aito, lämmin kiinnostus lapsen tekemisiä kohtaan sekä hyvät kaverisuhteet vaikuttavat lapsen koulusuoriutumiseen. Myös lasten tunne siitä, että he ovat tärkeä osa omaa kouluyhteisöään, on yhteydessä työskentelymotivaatioon, sitoutumiseen ja koulussa pärjäämiseen. (Koms 2008.) Ensimmäisen luokan pojilla on noin kaksi kertaa use-

ammin lieviä ja kolme kertaa enemmän selviä oppimisvaikeuksia kuin samanikäisillä tytöillä. Erityisesti puheen ja kielen kehityksen häiriöt ovat tavallisia. Varsinaisten oppimisvaikeuksien lisäksi koulutyöskentelyyn vaikuttavat lapsen asenteet, itseluottamus, hänen käsityksensä itsestään oppijana sekä se, miten hän suhtautuu vaikeisiin ja haasteellisiin tehtäviin. (Cacciatore & Koiso-Anttila 2011, 114-118.)

4.1 Sosiaalisten taitojen opettelua

Kaverisuhteet jäsentävät lasten iltapäiviä antaen merkityksen kaikille lasten vapaa-aikaan liittyville asioille, riippumatta siitä, viettävätkö lapset iltapäivänsä kotona tai iltapäiväkerhossa. Iltapäivät ovat korostetusti kaveriaikaa. Harrastukset ja kaverisuhteet kietoutuvat tiukasti toisiinsa. Lapset arvioivat pitkälti kaikkia omassa arkipäivässään tapahtuvia asioita sen mukaan, osallistuuko niihin kavereita vai ei. (Strandell 2012, 69.) Koulussa lapsi kohtaa ryhmäytymiseen liittyvät haasteet, joissa on kysymys laumassa selviytymisestä, itsetunnosta ja sosiaalisista taidoista. Lapsi opettelee ymmärtämään, miten kaveriryhmä toimii ja miten siellä toimitaan. Iso haaste on erilaisten kirjoittamattomien sääntöjen, samoin kuin erilaisten ihmisten kanssa pärjääminen. (Cacciatore ym. 2011, 101-103.) Lapsen opettelu voi näkyä esimerkiksi siten, että lapsi kantelee ystäviensä kielletyistä puuhista. Kantelulla lapsi ei useinkaan halua hankaluuksia ystävälleen, vaan vahvistusta sille, onko hän ymmärtänyt säännön oikein. Lapsi haluaa myös nähdä kuinka aikuinen suhtautuu hänen kertomaansa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto.) Ystävyyssuhteiden keskeisiä tehtäviä ovat kumppanuuden, monenlaisten virikkeiden saamisen ja hauskanpidon lisäksi myös sosiaalisten taitojen kehittyminen, läheisyyden kokeminen, emotionaalisen tuen sekä neuvojen ja avun saaminen. Ylipäättään lapsen saama tunne siitä, että hän voi luottaa johonkukaan. (Salmivalli 2005, 36.)

Poikien elämään kuuluu oleellisena osana nahistelu ja fyysinen koskettaminen. Heidän täytyy päästä juoksemaan, kantamaan toisiaan reppuselässä ja painimaan. Poikien kuuluu tuuppia ja tönä toisiaan. Tämä kaikki on luontaista poikien maailmassa. Kaiken tämän tulee olla heille sallittua toimintaa, niin kauan kun molemmat osapuolet nauttivat siitä ja nahistelu päättyy molemminpuoliseen naurukohtaukseen. Heti kun toinen kokee jäävänsä altavastajaksi ja muut pojat tulevat yleisöksi ympärille, on ylitetty tappelun raja. Lapsen sosiaalisten taitojen kehitystä voidaan tukea harjoittelemalla niitä leikkien, pelien, piirtämisen, kirjoittamisen ja kuvailun avulla, samoin erilaisin toimintakokemusmenetelmin. Tärkeää taitojen harjaantumisessa on ymmärtävä suhtautuminen. (Parvela & Sinkkonen 2011, 50.)

On olemassa näyttöä, että jos lapsi kokee olevansa vertaisryhmässään pidetty ja hyväksytty, tukee tämä hänen kehitystään. Myönteiset kokemukset vertaisryhmässä antavat lapselle mahdollisuuden tuntee kuuluvansa ryhmään, kehittää itsetuntemustaan sekä omaa sosiaalisuuttaan. Näin ollen hyvä sosiaalinen verkosto tukee lapsen kehitystä. (Laine & Neitola 2002, 15-

16.) Useissa poikkileikkaustutkimuksista on saatu lisäksi näyttöä, että lapset joilla on vastavuoroinen ystävyysuhde tulevat uusiin ryhmiin helpommin, ovat yhteistyökykyisempiä, sosiaalisempia, toisia enemmän huomioon ottavampia, sekä itsevarmempia. He joutuvat ristiriitaisiin tilanteisiin myös harvemmin muiden lasten kanssa. Kouluikäisiä lapsia tutkittaessa on todettu, että vastavuoroinen ystävyysuhde kohentaa itsetuntoa ja vähentää myöhempien tunne-elämän ongelmien riskiä. (Salmivalli 2005, 37-38.) Siten ohjatulla toiminnalla on myönteinen vaikutus lapsen kehitykseen. Kerhoissa oppilaille on mahdollisuus muodostaa positiivisia suhteita niin toisiin oppilaisiin kuin koulun henkilökuntaan ja arvomaailmaan. Onnistumiskokeemukset tukevat itsetuntoa lisäten edistystä koulutyöhön. (Pulkinen & Launonen 2005: 24.) Lapsen synnynnäistä kaipuuta saada myönteistä palautetta on hyvä käyttää kasvatuksen apuna. Myönteisiin asioihin ja osaamiseen keskittyminen antaa paremman kasvatustuloksen kuin virheiden korjaaminen. (Cacciatore & Korteniemi-Poikela & Huovinen 2009, 164.)

Sosiaalisten taitojen kehittyminen tapahtuu lapsilla hyvin eri tahtia. Lähtökohtana on sellainen taso, jota voidaan pitää kohtuullisena lapsen sosiaalisessa käyttäytymisessä ottaen huomioon lapsen ikä, persoonallisuus ja kypsyystaso. Sosiaalisten taitojen oppiminen vertaisryhmässä toimimisessa on olennaista. Lapsi tarvitsee runsaasti palautetta aikuisilta sekä malliopimisen kokemuksia. Palkitsevat kokemukset vuorovaikutuksesta aikuisen kanssa sekä positiivinen palaute omasta sosiaalisesti taitavasta käyttäytymisestä auttavat lasta rakentamaan minäkuvaansa, itseluottamustaan ja arvostustaan sekä tätä kautta myös sosiaalista pääomaansa. (Kauppila 2005, 135.)

4.2 Tunteiden hallinnan opettelua

Koulunsa aloittava poika suuntautuu ikätovereihin ja laajentaa reviiriään usein rohkeastikin kodin ulkopuolelle monipuolistaen vuorovaikutussuhteitaan. Kouluikässä poika alkaa eläytyä yhä enemmän toisten lasten asemaan ja punnitsemaan tekojensa seurauksia muille. Tässä iässä myös omatunto, syyllisyyden ja häpeän kokemukset voimistuvat, samoin voitonhalu ja halu saada toisten lasten ihailua. Omia tunteita opetellaan sietämään ja käsittelemään toiminnan, keskustelujen, kiukuttelun ja muilla keinoin. Pojalla herää kiinnostus oikeaan ja väärään omantunnon vahvistuessa. Lapsi pohtii, mikä merkitys on oikein tai väärin toimimisella. (Cacciatore ym. 2011, 101-103.)

Pikku koululaisen käytös voi ajoittain olla itsekästä tai jopa hyökkäävää. Ennen kuin lapselle kehittyy selkeä omatunto, hän joutuu toimimaan muiden käskyjen, kommentojen, kehotusten ja ohjeiden varassa. Kouluikä lähestyessä aikuisen valvonta ja ohjeet alkavat elää lapsen omana sisäisenä oppaana, omatuntona, jolloin lapsi voi alkaa itse säädellä toimintaansa eri tavoin kuin ennen. Tämä antaa hänelle uudenlaista itsenäisyyden tunnetta ja vahvistaa itsetuntoa. Alussa lapsen omatunto on usein jyrkkä ja vaativa ja lapsi on herkkä kritiikille ja vä-

hättelylle. Hän voi puolustautua voimakkaasti, jos häntä arvostellaan tai hän ei saa riittävästi hyväksyntää ja kiitosta. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto)

Kyseessä on tärkeä itsenäistymisvaihe. Kouluikäisen elämä on jo enemmän sisältä käsin ohjautuvaa, vaikka etenkin alaluokilla pikku koululainen nojaa yleensä mielellään ja kyselemättä johonkin auktoriteettiin. (Skinnari 2004, 110.) Ekaluokalla poika nauttii tunteesta, ettei hän olekaan enää pieni. Kasvava poika tekee työtä löytääkseen omat vahvuutensa ja onnistuakseen. Hän on hyvin toiminnallinen ja aktiivinen. Poika haluaa tuntea ja näyttää osaamistaan. Hänen on vaikea jaksaa istua paikoillaan. Poikien itsesäätely kehittyy hitaammin kuin tyttöillä, millä on vaikutusta poikien rauhoittumiseen ja rauhoittamiseen. Pojissa on poikaenergiaa, joka vaatii paitsi fyysistä rauhoittamista, myös fyysistä purkamista. Pieni mies tankkaa itseensä ylpeyttä omasta sukupuolestaan. On hyvä olla poika, joka kasvaa joskus mieheksi. (Cacciatore ym. 2011, 105-109 & 128-142.)

Pojat tarvitsevat lähelleen ihmisiä, joille he saavat näyttää kaikki tunteensa, myös syvimmän surunsa, pettymyksensä ja pelkonsa. Heidän on saatava kuulla, että heidän tunteensa ovat oikeita, normaaleja, hyviä ja miehekkäitä. Pojat tarvitsevat varmuutta siitä, että he ovat hyväksytyjä heikkouksiensa ja vahvuksiensa. Heidän on tärkeää saada kuulla, että he ovat rakastettavia heidän kaikkine ominaisuuksiensa. (Pollack 1999, 424.) Kasvaakseen kokonaiseksi ihmiseksi lapsi tarvitsee tilaa kokeilla elämää ja luoda ihmissuhteita. Hän tarvitsee mahdollisuuksia epäonnistua ja tehdä virheitä. Lapselle on tärkeää voida luottaa aikuiseen. Yhtä tärkeää on, että lapsi saa itse kokea olevansa luotettava ja luottamuksen arvoinen. (Vehkalahti 2011, 53-55.) Lapsen oppiessa luottamaan omiin tunteisiinsa, hänestä kasvaa sisältä ohjautuva ihminen. Näin ollen hän kykenee muodostamaan oman mielipiteensä itsenäisesti ympäristöstä riippumatta. (Penttinen 2002, 57.)

4.3 Vääristäviä myyttejä poikana olemiseen

Stereotypiat ovat jäykkiä käsityksiä, jotka vaikuttavat huomaamattamme kasvatuksessa kaavamaisena käsityksiämme ja odotuksiamme esimerkiksi sukupuoleen liittyen. (Viljamaa 2008, 115.) Kulttuurissamme elää kolme poikiin liittyvää merkittävää myyttiä. Ne ovat säilyneet jopa erittäin ajattelevissa ja edistyksellisissä perheissä, kouluissa ja yhteisöissä. Osa niistä on juurtunut niin syvään, että ne vaikuttavat meihin estäen meitä näkemästä ja kohtaamasta edessämme olevaa poikaa hänenä itsenään. Monet pojat kätkevät aidon itsensä ja elävät miesmäisen uhman naamion takana täyttääkseen yhteiskuntamme odotukset. Poikanaamion turvin poika voi esittää maailmalle teeskenneltyä itseluottamusta ja uhmaa salaten todellisia tunteitaan, jota tuntee haavoittuvuudestaan. Pojat voivat myös uskoa, että heidän on katkaistava yhteytensä pelon, epävarmuuden, yksinäisyyden ja hädän tunteisiinsa, joita uskomuksen mukaan miesten tai poikien ei pitäisi tuntea. (Pollack 1999, 33 & 78.)

Ensimmäisen myytin taustalla on väärinkäsitys testosteronin osuudesta poikien käyttäytymiseen. Itse myytti kuuluu ”Pojat ovat poikia” - luonto ja testosteroni nujertavat kasvatuksen. Testosteroni vaikuttaa pojille tyypillisiin käyttäytymismalleihin, mutta ei välttämättä ole kuitenkaan tärkein tekijä. Totuus myytistä on, että pojalle rakkaat ihmiset muovaavat hänen käyttäytymistään biologialla enemmän. Usein pojat nauttivat toiminnasta. Pikkupojat purkavat energiaansa juoksemalla päätä pahkaa pelikentällä, potkimalla palloa tai viilettämällä alas liukurataa. (Pollack 1999, 78-82.) Tyttöjen ja poikien erilainen tapa leikkiä alkaa jo varhain. Pojat leikkivät ryhmässä, tytöt yhden parhaan kaverin kanssa, ja usein jo kolmas juonitaan pois joukosta. Leikitavan eroilla on seurauksia sosiaaliseen kehitykseen, tytöt ovat enemmän aikuisen ohjauksessa ja käyttävät luontaisesti aikuisen antaman ohjauksen paremmin hyväkseen. (Keltikangas-Järvinen 2010, 219-220.)

Poikien käyttäytymistä voi muovata rohkaisemalla ja tyydyttämällä heidän luonnollista toiminnan tarvettaan, kanavoimalla sitä luoviin ja myönteisiin suuntiin. Pojat pitävät yleensä kilpailevista, fyysisesti rajuista ja voimallisista leikeistä. He ovat mieltyneet toimintaan, jossa ollaan yhdessä suurissa ryhmissä ja isoissa tiloissa, samoin kuin tekemiseen, jossa noudatetaan sääntöjä ja arvojärjestystä. Pojan korkea testosteronipitoisuus voi vaikuttaa pojan käyttäytymiseen monin eri tavoin. Testosteronitasoa enemmän pojan käyttäytymistä muokkaavat hänen vanhempiensa ja elinympäristönsä rakkaus ja kasvatustapa. (Pollack 1999, 78-82.) Vastakkaisia ajatuksia biologian voimasta pojan elämään on tuonut esille lastenpsykiatri Jari Sinkkonen kirjassaan *Pienistä pojista kunnan miehiä*.

Toinen myytti ”Poikien pitää olla poikia” estää joitain vanhempia miehiä ja poikia elämästä itselleen luontaisella tavalla. Poikakoodi vaatii kovuutta, muiden kunnioituksen saamista ja kaiken ”tyttömäisyyden” kaihtamista. Poikakoodin rikkomisiin ja epämiehekkäänä pidettyyn käyttäytymiseen reagoidaan kärkkäästi - pojasta kuiskutellaan, häntä tuijotetaan, nöyryytetään, täräytetään nyrkillä tai häpäistään. Ellei pojilla ole turvallisia paikkoja, joissa he voivat puhua tuskastaan, häpeästään tai syvästä hämmennyksestään, he alkavat kovettua pikku miehiksi, jotka alkavat eristää tunteitaan. Kun pojat voivat luottaa siihen, ettei heitä nöyryydetä heidän tekemistensä tai tunteidensa vuoksi, he osallistuvat usein riemumielin mitä erilaisimpiin leikkeihin, ilmaisullisiin ja luoviin tehtäviin. (Pollack 1999, 84-87.) Poikien on tärkeää päästä toteuttamaan itseään poikien ja miesten omilla säännöillä. ”Äijäilyä” on hyvä ymmärtää tiettyyn rajaan saakka. Miesten tai poikien kesken ei ole niin tarkkaa, onko kädet pesty tai onko kynsien alla likaa. (Viljamaa 2008, 125.)

Kolmas poikiin liittyvä myytti juontuu kahdesta ensimmäisestä, mutta saattaa olla jopa niitä tuhoisampi. Sen lisäksi, että yhteiskunta pitää poikia biologiansa vankeina (pojat ovat poikia) ja tiukassa sukupuolen pakkopaidassa (poikien pitää olla poikia) olemme taipuvaisia usko-

maan, että pojat ovat psykologisissa asioissa tietämättömiä ja tunne-elämältään epäsosiaalisia olentoja (pojat ovat myrkyllisiä). Nämä käsitykset syrjivät poikia. Vaikka empatiaa pidetään tyttöjen vahvuutena, myös miehisestä empatiasta on runsasta näyttöä. On tehty tutkimuksia kaksinhuoltajaperheissä kasvaneista pojista, joissa lähinnä isä on ollut hoivaava osapuoli. Sen lisäksi että kyseisissä pojissa näkyi hyvin sopeutuneiden poikalasten tyypillisiä piirteitä - itseluottamusta, elinvoimaa, toimeliaisuutta - he olivat myös persoonallisuudeltaan joustavia ja myönteisesti suhtautuvia. (Pollack 1999, 88-89.) Poikaa voi rohkaista, että osamattomuuden ja heikkouden näyttämässä ei ole mitään väärää tai tuomittavaa. Itsetunnoltaan terve ihminen uskaltaa näyttää myös heikkoutensa. (Viljamaa 2008, 143.)

5 Kokkaamisen äärellä

Pojille on luontaista toimia ja tehdä asioita isommalla porukalla. Yhdessä tehden olo on rohkeampi, varmempi, taitavampi ja isompi. Yhdessä on kiva yrittää ja oppia uusia taitoja. Omassa joukossa kaikki ovat samassa liemessä. Omaan joukkoon tai joukkueeseen kuuluminen on kunnia, herättäen pojissa ylpeyttä. Oman joukon puolesta ollaan valmiita taistelemaan ja ponnistelemaan. Yhdessä tekeminen tarjoaa edellytyksiä myös itsetunnon rakentamiseen. Kokeilemalla uusia asioita ja vertailemalla omia taitoja toisten taitoihin voi tulla tutuksi omien taitojen kanssa. (Cacciatore ym. 2011, 101.)

Toiminnallinen osuutemme, ensimmäinen kokkikerhokertamme oli maanantaina kymmenes päivä syyskuuta 2012. Toteutimme kerhoa seuraavat kymmenen maanantaita kello 13.30-15.00 koulupäivän päättymisen jälkeen. Kasvatus- ja mielikuvitustutkija Juho Hollon mukaan mielikuvituksen käyttöä pitäisi hyödyntää huomattavasti enemmän myös kouluissa ja mahdollistaa lapsille aikaa vapaaseen leikkiin joko luokahuoneessa tai lähiympäristössä. Lastenpsykiatrian erikoislääkäri, lääketieteen tohtori Jari Sinkkonen (2005, 165) tuo esille, että pojilla on luontaisesti paljon liike-energiaa, mikä etsii kanavaa purkautuakseen. Nämä olivat perustelujamme, miksi sisällytimme kokkikerhon ohjelmaan kaksi metsäretkeä lähialueen metsiin.

Pojat olivat syksyllä koulunsa aloittaneita ensimmäisen luokan oppilaita, joten lähdimme oletuksesta, että kaikki kerholaiset eivät ehkä osaisi lukea. Kerhossamme lukutaidon puuttuminen ei hidastanut tai haitannut tekemistä. Askartelimme edellisen kesän aikana kerhoamme varten kuvakortteja tarvikkeista ja välineistä. Toiminnan aikana kuvitimme ja tavutimme tekemiemme välipalojen ohjeet, jotta toiminta palveli kaikkia samanarvoisesti. Kävimme jokaisella kerralla reseptit läpi poikien kanssa ennen valmistuksen aloittamista ja palasimme ohjeeseen ja toimintaa tukeviin kuviin työn eri vaiheissa. Osa pojista oppi kymmenen viikon aikana kouluopetuksen myötä lukemaan. Pojat olivat innoissaan uudesta taidosta, haluten näyttää sitä meille ja muille ryhmäläisille. Annoimme poikien lukea ääneen reseptejä toisille pojille, kannustaen samalla muita lukemisen harjoittelussa.

5.1 Matka omenapiirakasta mokkapaloihin

Ensimmäisellä kerralla pojat tekivät parityönä omenapiirakan (liite 3). Pojat saivat itse valita parin itselleen. Ohjaajina huolehdimme, että pojat jakoivat tehtäviä tasapuolisesti. Toinen mittasi jauhot, toinen sokerit, vuorotellen rikottiin kananmunat ja niin edelleen. Ohjaajina opastimme poikia vaihe vaiheelta piirakan teossa. Omenat olimme pilkkoneet pojille valmiiksi. Muilta osin jokainen pari valmisti omenapiirakan alusta loppuun asti oman mielensä mukaisesti. Jotta kaikkien lopputuloksesta tuli onnistunut, autoimme poikia tarvittaessa kädestä pitäen. Ensimmäisen kerran aikana pojat etsivät omaa paikkaansa. Heistä jokainen halusi tulla huomatuksi. Pojille oli tärkeää saada kertoa omia asioitaan meille aikuisille. Ohjaajina olimme läsnä, tutustuimme poikiin ja opettelimme heidän nimensä. Apunamme olivat poikien essuihin laitettut nimelliset maalarinteipit.

Toisella kerhokerrallamme kokeilimme yksilötyöskentelyä, jatkaen samalla toisiimme tutustumista. Käytimme aikaa vapaaseen keskusteluun. Tällä kertaa jokainen poika teki oman taikinan leipoen siitä sämpylöitä (liite 4). Jokainen poika leipoi onnistuneesti kuudesta kahdeksaan herkullista sämpylää. Toiset tekivät suuria, toiset pieniä sämpylöitä. Toisilla oli pitkulaisia ja toiset taas kokeilivat pyöreämpiä muotoja leipoessaan. Sämpylöiden paistuesssa, laitoimme poikien avustuksella leikkeleet, juustot ja kurkkuviipaleet nätisti lautaselle odottamaan. Pojat saivat täyttää omat sämpylät haluamallaan tavalla. Puolet sämpylöistä he saivat syödä kerhokertamme päätteeksi. Toisen puolen säästimme seuraavaa metsäretkikertaa varten evääksi. Pussitimme jokaisen pojan sämpylät erikseen ja laitoimme nimet pakastepussin päälle. Näin jokaisella oli itse leipomat sämpylät eväänä. Kerhokerran päätyttyä totesimme ohjaajina, että yksilötyöskentely aiheutti paljon levottomuutta, jo tilan ahtauden vuoksi. Seuraaville kerroille jaoimme pojat pareihin. Työskentelyä jatkettiin kahden tai neljän hengen ryhmissä.

Kolmannen kerran metsäretki onnistui loistavasti. Metsäretkiä varten saimme iltapäiväkerholta lainaksi huomioliivit. Ne auttoivat meitä havainnoimaan poikia reviirin ollessa metsässä aika iso. Lähimetsään ja sieltä pois kävelimme parijonossa. Perille päästessämme pojat saivat liikkua vapaasti ja tutkia metsän aarteita. Pojat nauttivat majan rakentamisesta ja metsän aarteiden etsimisestä. Ryhmäytymistä oli hyvin havaittavissa. Pojat kantoivat porukalla pitkiä ja raskaita oksia majan seiniksi. Yhdessä saimme hienon majan valmiiksi ja pojat sisustivat sen hienoilla metsästä löytyneillä aarteilla, kuten esimerkiksi vanhoilla kengillä, pulloilla ja maalipurkeilla. Eväät söimme majan edustalla.

Neljännellä kerralla, takasin luokkaan palatessamme, kuohunnaa oli selvästi havaittavissa. Pojat eivät millään malttaneet pysyä paikallaan ja energiaa oli hurjasti. Ohjelmassamme oli marjarahkan (liite 5) valmistaminen. Pojat maltoivat valtavasta energiasta huolimatta, vat-

kata meidän valitseman parin kanssa kerman ja rahkan. Sähkövatkaimia oli kaksi. Parit vuorottelivat vatkauksen lomassa sen mukaan, kun käsi väsyi tai me ohjasimme heitä tekemään vaihdon. Vatkaamisen loppuvaiheessa pojat lisäsivät sekaan pakastemustikoita ja -vadelmia. Valmiin rahkan laitoimme hetkeksi jääkaappiin odottamaan kunnes pojat olivat saaneet liimatuiksi reseptin vihkoonsa ja katettua pöydän.

Viidennellä kerralla pojat valmistivat lämpimiä voileipiä (liite 6). Tällä kertaa siirsimme pulpetit jo ennen poikien tuloa neljän ryhmään. Neljän ryhmässä pojilla oli oma työpari, jonka olimme hänelle nimenneet. Poikien tullessa paikalle, autoimme heitä löytämään oman paikansa pöydällä olevasta nimelistasta. Lämpimien voileipien teko aloitettiin siten, että pojat voiteltivat kaksi paahtoleipää ketsupilla. Tämän jälkeen osa pojista viipaloi leipien päälle laitettavat tomaatit. Tomaattien lisäksi pojat valitsivat oman mieltymyksen mukaan kinkkua, ananasrenkaan, oreganoa, tomaattiviipaleen ja juustoa lisätäyhteiksi. Leipien paistuessaa uunissa, hyödynsimme ajan perinteisin rutiinein liimaten reseptit vihkoihin ja kattaen pöydät.

Kuudennella kerralla pojat leipoivat pareittain korvapuusteja (liite 8) Pojat tekivät pullataikinan ohjeen mukaisesti. Taikinan teon jälkeen jaoimme pojat kahteen eri ryhmään. Puolet pojista liimasi reseptiä ja piirsi, kun ensimmäinen puolikas leipoi korvapuusteja. Jaon syy oli, etteivät kaikki mahtuneet kerralla pyöreän pöydän ääreen leipomaan. Toinen meistä ohjaajista auttoi leipomisessa, toisen ollessa toisten poikien kanssa. Piirustelu ei kovin kauan jaksanut kiinnostaa leipomaan vuoroaan odottavia poikia, joten siirryimme tunneleikin pariin. Pojat esittivät vuorotellen paperille kirjoittamiamme tunteita muiden poikien arvatessa, mistä tunteesta oli milloinkin kyse. Leikin avulla kulutimme aikaa, jotta ensimmäinen puolikas sai omat korvapuustinsa leivottua ja uuniin. Tämän jälkeen tehtiin vuoron vaihto. Pullien tullessa uunista, oli isoja ja pieniä, paljon kanelia ja sokeria olevia ja monen muotoisia pullia. Jokaisella oli mahdollisuus syödä puolet leipomistaan korvapuusteista kylmän maidon kera saman tien. Puolet pussitimme ja pakastimme seuraavan kerran metsäretkeä varten.

Toinen metsäretkikerta oli myös onnistunut. Pojat nauttivat metsässä puuhastelusta ja vapaasta toiminnasta. Pojat toimivat hienosti yhtenä ryhmänä tälläkin kerralla. Metsässä oli havaittavissa että, pojat auttoivat toisiaan kiperissä paikoissa ja tilanteissa. Pojat kulkivat kaatuneita puita pitkin, kiipesivät korkeiden kivien päälle, kantoivat lahonneita oksia kädessään ja tutkivat kaikkea mitä metsästä löytyi. Loppuajasta pojat löysivät metsästä ruosteisen autonromun, mikä tarjosi oivan paikan eväiden syömiseen. Pojat kiipesivät autonromun katolle ja söivät siellä eväspullat ja joivat meidän ohjaajien etukäteen termospulloihin lämmittämää mehua. Eväiden syömisen jälkeen palasimme jonossa koulun pihalle, josta saatoimme osan iltapäiväkerhon tiloihin, loppujen lähtiessä kotiin.

Kahdeksannella kerralla pojat olivat levottomia ja ohjeiden kuunteleminen ja oman vuoron odottaminen oli haastavaa. Tällä kertaa paistoimme lettuja (liite 7). Pojat tekivät lettutaikinan pareittain. Osa pojista olisi halunnut syödä letut jo taikinan muodossa. Ennen paistamisen aloittamista kävimme poikien kanssa yhteisesti läpi kuumaan paistinpannuun ja rasvaan liittyviä vaaratekijöitä painottaen tilanteen rauhoittamista. Keittokomeroon mahtui ainoastaan kaksi poikaa kerrallaan lettuja paistamaan. Kahden paistaessa, muut odottivat vuoroaan luokahuoneen puolella. Heidän kanssaan leikimme hirsipuuta, rikkinäistä puhelinta ja sävelsimme ja soitimme kokkikerho räppiä sekä liimasimme reseptit vihkoihin. Olimme varanneet lettujen kanssa syötäväksi hilloa ja purkkikermavaahtoa. Kermavaahdon pursottaminen oli oma tapahtumansa. Muutama pojista pursotti kermavaahtoa suoraan suuhunsa muiden pursottaessa sitä mahtavat ja korkeat tornit lautasilleen. Letut maistuivat kaikille ja pojat lähtivät kerhostamme vatsat pulleina ja rintakehät rottingilla. Olihan heistä jokainen kääntänyt ainakin yhden letun heittämällä!

Toiseksi viimeinen kerhokertamme ajoittui isänpäiväviikolle. Näin ollen oli luonnollista huomioida se ja antaa pojille vapaat kädet täyttää ja koristella unelmien isänpäivätäytekakku (liite 9). Työn he tekivät pareittain. Esivalmistelimme kertaa leipomalla neljä kakkupohjaa valmiiksi kotonamme, koska puolitoista tuntia ei olisi riittänyt kakkupohjan leipomiseen sekä kakun koristeluun. Tälläkin kerralla laitoimme pulpetit valmiiksi neljän porukoihin. Puolet pojista aloitti vatkaamalla kermavaahdon kakkuaan varten, toisen puolen jäädessä halkaisemaan kakkua. Sähkövatkaimet olivat mieluisia vehkeitä pojille kirjoittaen mielikuvituksen ja kerman lentoon. Kerman vatkaannuttua laitoimme sen yhdessä poikien kanssa pursotinpusseihin odottamaan kakunkoristelua. Kakkupohjan kostuttaminen oli uutta ja jännittävää puuhaa. Kakun kostuttamista varten olimme varanneet sekamehua. Ohjaajina jouduimme hieman topuuttamaan poikien intoa, jotta kakkupohjat eivät olisi lainehtineet mehussa. Yksi pojista ei millään malttanut odottaa kakun valmistumista vaan hän haukkasi palasen märästä kakkupohjasta. Pojat täyttivät kakun haluamallaan täytteillä, mitkä he päättivät yhdessä parinsa kanssa. Täytevaihtoehtoina oli banaania, mansikkahilloa, ananasmurskaa ja kermavaahtoa. Koristeluvaiheessa pojat kokeilivat kerman pursotusta pursotinpuskien avulla. Kakunkoristeina oli monenlaisia ja värisiä nonparelleja. Valmiissa täytekakkuissa oli runsain mitoin koristeita ja kermavaahtoa.

Täytekakkujen lisäksi leivoimme valmiista murotaikinasta ruutupiparkakkuja. Värjäsimme puolet taikinasta kaakaojauheella. Sen jälkeen pojat tekivät pyöreän pöydän ympärillä pitkiä tankoja, joista yhdistettiin kaksi ruskeaa ja kaksi valkoista tankoa yhteen. Lopuksi pojat leikkasivat rullasta piparkakun kokoisia viipaleita asettaen ne uunipellille. Pikkuleipien ollessa uunissa, herkuttelimme yhdessä täytekakulla ja mehulla. Pikkuleipiä ennätimme hieman vain maistella aikamme loppuessa kesken. Suurimman osan pakkasimme niistä pojille kotiin viemiseksi.

Viimeisellä kerralla leivoimme mokkapaloja (liite 10). Olimme järjestäneet pulpetit neljän hengen ryhmiin. Mokkapaloja tehtiin parin kanssa. Jokainen pari teki puoli pellillistä, joten kerhokerran päätteeksi meillä oli kaksi kokonaista pellillistä mokkapaloja syötäväksi. Viimeiselle kerralle olimme varanneet reilusti kananmunia matkaamme, koska halusimme antaa jokaiselle pojalle mahdollisuuden rikkoa kananmunan kulhoon. Kanamunan ja sokerin vatkaaminen oli mukavaa ja miehekästä puuhaa. Pojat kuvittelivat niitä sähköporiksi ja vatkasivat munasokerivaahdon niin vauhdikkaasti, että sitä lensi seinille asti. Onneksemme saimme kuitenkin taikinaa riittämiin ja uuniin asti. Piirakkapohjien ollessa uunissa, kyselimme jokaiselta pojalta erikseen mielipidettä kerhostamme sekä merkittävintä onnistumisen kokemusta. Mokkapalojen päällinen tehtiin myös parityönä. Pojat saivat lopuksi koristella leivonnaisen nonpalleilla. Viimeisellä kerralla söimme taas vatsamme täyteen herkkua. Jäljelle jääneet mokkapalat veimme opettajanhuoneeseen.

Jokaisella kerralla pojat kattoivat lautasen, mukin ja mahdollisesti tarvittavat ruokailuvälineet istumapaikoilleen. Lautasliinat taittelimme lautasen viereen ja laitoimme ne syleihimme aloittaessamme ruokailun. Joinain kertoina ajan puutteen vuoksi tarjoilimme syötävät pojille, yleensä pojat hoitivat itse tarjoilun meidän ollessa heidän apunaan. Ennen ruokailun aloittamista toivotimme toisillemme hyvää ruokahalua. Ruokaillessa juttelimme toisillemme rauhallisesti. Äänekäs huutaminen tai riehuminen ei ollut sallittua. Ruokailun päätteeksi, pojat veivät likaiset astiat keittiöön.

Kokkikerhokertojen päätteeksi kättelimme jokaista poikaa kiittäen häntä siitä, että hän oli ollut kerhossa ja toivotimme hänet tervetulleeksi seuraavalle kerralle. Muutama poika otti tavakseen halata meitä kerhosta lähtiessään. Mikäli seuraavalle kerhokerralle oli erityistä huomioitavaa, esimerkiksi kumisaappaiden mukaan otto metsäretkelle, sanoimme sen vielä jokaiselle henkilökohtaisesti.

5.2 Pojista tulee kokkikerholaisia

Ryhmiä on tutkittu paljon esittäen monia erilaisia teorioita ryhmien muodostumiseen ja ryhmädynamiikkaan liittyen. Niin sanotun virallisen perustehtävän mukaisen toiminnan lisäksi ryhmissä vaikuttavat monenlaiset voimat ja tunteet. Ryhmäilmiöitä voidaan selittää esimerkiksi sillä, että ryhmätilanteissa ihmiset alkavat aktivoitua toistensa tiedostettuja ja tiedostamattomia sielunalueita. (Salonen 2012, 23-27.) Opinnäytetyössämme ryhmän vaiheita kuvatesamme käytämme apunamme Bruce Tuckmanin teoriaa pääpiirteineen. Hänen mukaansa ryhmän kehittämisessä voidaan erottaa viisi vaihetta, alkaen muodostusvaiheesta päättyen ryhmän lopettamisvaiheeseen. Muodostusvaiheessa on tärkeää toisiinsa tutustuminen, koska tilanne on kaikille uusi ja jokainen jäsen etsii omaa paikkaansa. Ryhmän alkuvaiheessa luodaan

uudelle ryhmälle myös säännöt ja toimintatapa. Ryhmän seuraavassa, kuohuntavaiheessa ryhmän jäsenten väliset ristiriidat ja konfliktit kuuluvat asiaan. Usein tässä vaiheessa ryhmän jäsenet myös kyseenalaistavat ohjaajan toimintaa kapinoiden sitä vastaan jossain muodossa. Kuohuntaa seuraa sopimisvaihe. Ryhmän jäsenet ovat jälleen innostuneita ja avoimia kaikelle uudelle. Ryhmän Me- henki korostuu ja yleensä ryhmässä käydään monia hyviä keskusteluja. Jokaisen oma rooli on alkanut selkiytyä. Sopimisvaiheessa ryhmä toimii hyvin. Toiminta on yhtenäistä kaikkien puhalttaessa yhteen hiileen päästäkseen tavoitteeseen. Kyseisessä vaiheessa ryhmän jäsenet pystyvät hyödyntämään myös toistensa vahvuuksia. Ryhmän lähetessä loppuaan jäsenet kuin myös ohjaaja saattavat tuntea suurtakin tuskaa ja surun tunnetta ryhmän loppuessa. Lopettamisvaiheeseen on hyvä varata riittävästi aikaa. (Kopakkala 2011, 49-51.) Toimintamme kannalta ei ollut suurtakaan merkitystä, mihin ryhmän kehitysvaiheeseen kokkikerhossa pääsimme. Lähinnä teorian tietäminen palveli meitä ohjaajia auttaen meitä ymmärtämään ryhmässä tapahtuneita asioita ja tunteenpurkauksia.

Lähtökohta toiminnalle oli, että jokainen poika tuli kokkikerhoon mielellään ja vapaaehtoisesti. Pojat olivat kolmelta eri luokalta. Jokaisen etsiessä omaa paikkaansa uudessa ryhmässä käytimme ensimmäisellä kerralla huomattavasti aikaa tutustumiseen ja itsemme esittäytymiseen. Aloitimme kerhon nimikierroksella. Jokainen kertoi myös miltä luokalta oli ja oliko leiponut aikaisemmin. Pyysimme poikia kertomaan omia toiveita kerhollemme ja tehtävistä syötävistä. Tällä tavoin pyrimme tutustumaan toisiimme ja luomaan kerhollemme mukavan, leppoisan ja turvallisen ilmapiirin. Poikien suurimmaksi toiveeksi ensimmäisellä kerralla nousi makkapalojen leipominen. Viimeisenä kokkikerhokertanamme toteutimme poikien toiveen. Esittelykierroksen jälkeen mietimme vielä yhdessä kokkikerhon yhteisiä pelisääntöjä. Annoimme poikien kertoa omin sanoin, mitkä asiat olivat heille tärkeitä, jotta kaikilla olisi hyvä olla kerhossamme. Kerhon säännöiksi kirjasimme että, autetaan toisiamme, puhutaan yksi kerrallaan ja ketään ei saa kiusata tai jättää ulkopuolelle. Ohjaajina lisäsimme, ettemme hyväksy minkäänlaista väkivaltaa kerhoomme. Ensimmäisellä kerhokerralla tehdyt kerhon säännöt sitouttivat poikia uuteen ryhmään. Christina Salmivalli (2005, 130) tuo esille, että ryhmänormien avulla säädellään myös yksittäisten ryhmän jäsenten toimintaa. Tietyissä ryhmässä vallitsevat normit vaikuttavat siihen, millainen käyttäytyminen johtaa hyväksytyksi tulemiseen ja mikä taas torjutuksi tulemiseen.

Aloitimme jokaisen kerhokerran kuulumisten vaihdolla. Istuimme poikien kanssa alas ja kerroimme halustamme kuulla, mitä heille kuuluu. Pojat saivat halutessaan kertoa, mitä he olivat tehneet esimerkiksi viikonlopun aikana tai mitä koulupäivään oli kuulunut. Ensimmäisestä kerrasta lähtien oli nähtävillä, että pojat olivat tulleet kokkaamaan ja tuskin malttoivat päästä aloittamaan ja syömään valmiita tuotoksia. Heidän motivoimisensa pelkkiin keskusteluihin oli haastavaa. Toiminnan alettua pojat puhuivat huomattavasti enemmän. Pojat kertoivat lempiruuistaan ja erityisistä herkuista, joita olivat maistaneet ehkä kerran tai pari elämänsä

aikana. Suurin osa pojista oli käynyt ravintoloissa syömässä perheidensä kanssa. Keskustelut hyvästä, herkullisesta ruoasta herättivät pojissa toivon saada valmistaa herkkuja myös kokkikerhossa.

Tutustuttuamme hieman paremmin toisiimme saimme kuulla poikien kertovan myös perheistään, arjestaan, harrastuksistaan, isän ja äidin kanssa tehdyistä jutuista, unelmistaan, haaveistaan, sattuneista onnettomuuksista ja kuolemantapauksista. Monissa kohdin pystyimme eläytymään poikien kertomiin asioihin, heidän tunteisiinsa ja ajatuksiinsa. Jaoimme pojille joitain asioita myös itsestämme ja omista elämistämme. Meistä se kuului asiaan, koska halusimme olla samalla viivalla poikien kanssa. Olimme keskusteluissa mukana omina persooninamme kertoen ja jakaen itsestämme sen mukaan, mikä tuntui sopivalta kussakin hetkessä.

Ryhmän perustehtävä ja koko edistivät poikien ryhmäytymistä. Pojat tekivät tuttavuutta toistensa kanssa vilkkaasti. Hiljaisetkin pojat löysivät paikkansa kerhossamme. He uskalsivat viimeisillä kerroilla jopa riehaantua ja koetella rajojaan. Annoimme joka kerta yhdelle pojista kunniatehtävän olla apuopettajana meidän kanssamme. Poikien innokkuus ja samanmielisyys kokattavia ruokia kohtaan lisäsivät ryhmän vetovoimaa. Kuohuntaa ja levottomuutta oli nähtävillä jokaisella kerralla, metsäretkiä lukuun ottamatta. Vaikeaa oli erottaa, mikä käyttäytymisestä kuului poikana olemiseen, mikä taasen kuului ryhmän kehitysvaiheeseen. Ensimmäisen metsäretkikerran jälkeen pojat uskaltoutuivat kyseenalaistamaan ja haastamaan myös meitä ohjaajia. Levottomuuden lisäksi jokaisella kerralla oli nähtävissä myös valtaisa yhdessä tekemisen meininki ja kokkikerholaisten me-henki. Pojat olivat sitoutuneita ryhmään ja toimintaan. Saamamme esiliinat Itä-Uudenmaan oppisopimuskeskukselta loivat kokkikerholaisille myös ulkoisen merkin ryhmään kuulumisesta.

Jokaiselle pojalle jäi myös konkreettisia muistoja kokkikerhostamme. Pojat aloittivat reseptivihkon tekemisen ensimmäisellä kerralla täydentäen sitä jokaisella kerhokerralla. Pojat liimasivat reseptivihkoonsa monistetun ohjeen tekemästämme välipalasta. Ohjeen liimaamisen jälkeen pojilla oli hetki aikaa piirtää ohjeen viereen haluamansa kuva tai värittää ohjetta haluamallaan tavalla.

Annoimme pojille myös todistukset (liite 11) osallistumisesta kokkikerhoon. Annoimme heille palautetta heidän innokkuudestaan, sitoutuneisuudesta ja yhteistyötaidoista. Avasimme todistuksia jaettaessa edellä mainittuja adjektiiveja seuraavasti: innokkuus oli näkynyt jokaisessa pojassa iloisuutena. Jokainen oli osallistunut kokkikerhoon täysin rinnoin odottaen jokaisen kokkikerhokerran alkamista. Innokkuus näkyi myös poikien positiivisena asenteena kokkaamista kohtaan. Pojat olivat hyvin sitoutuneita kokkikerhoon osallistumiseen. He olivat osoittaneet hienoa yhteistyökykyä poikien ikä ja iltapäiväkerhon ajankohta huomioiden. Yh-

dessäolo muiden poikien kanssa oli jokaiselle pojalle selkeästi palkitsevaa ja heillä jokaisella oli halua ja yritystä kunnioittaa toisiaan ja noudattaa yhdessä luotuja ryhmän sääntöjä.

Viimeisellä kerhokerralla ilmassa oli selkeästi haikeutta kerhon loppumisen johdosta. Pojat eivät oikein tieneet mitä tehdä tai miten olla. He olivat erityisen levottomia haastaen ja hakien meiltä rajaa käytökselleen. Ohjaajina meistä tuntui, että pojat olivat unohtaneet kaikki säännöt ja toimintatavat edellisiltä kerroilta. Osan levottomuudesta sanoitimme pojille tunteina, mutta sekään ei tuntunut tällä kerralla auttavan. Viimeisellä kerralla emme saaneet juurikaan yhteyttä poikiin. Todistuksia jakaessamme kaksi pojista rutisti meitä koko pienen pojan voimalla saaden meidät liikuttumaan. Pojat toivoivat kerhon jatkuvan tai uuden kokkikerhon alkavan. Kuulimme muutamien poikien myös sanovan jäävänsä ikävöimään meitä ja ollutta kokkikerhoa. Niihin sanoihin kiteytyi paljon. Kokkikerhomme päätyttyä kuulimme koulusihteerin, Mari Alhaiselta lasten käyttäytyvän aika usein kouluvuoden päättyessä samalla tapaa kuin mitä me kuvasimme viimeisen kokkikerhokerran olleen. Koulusihteerin mukaan levottomuus on lapsille ominainen tapa tuoda esille surua ja hätää toiminnan loppuessa. Samaa on hänen mukaansa nähtävillä koulunsa päättävien luokkien oppilaissa. (Alhainen, 12.11.2012.)

5.3 Kokkikerhon kulmakivi - Poikien välinen vuorovaikutus

Ryhmän dynamiikkaan vaikuttavat jäsenten sanallinen ja sanaton vuorovaikutus. Vuorovaikutusta on kahden tai useamman ihmisen kohtaaminen. Hyvä vuorovaikutus edellyttää toisen kuuntelemista, luottavaisen tunnelman luomista ja tilan antamista. Vuorovaikutus onnistuu kun kuuntelemme, kyselemme ja havainnoimme toisiamme. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 31-32.) Oma persoonallinen tapa toimia muiden ihmisten kanssa alkaa kehittyä jo lapsuudessa. Persoonallisuuden lisäksi vuorovaikutukseen vaikuttavat ihmisten luonteenpiirteet. Ryhmän vuorovaikutus tapahtuu sekä sanallisen että sanattoman viestinnän kautta. Voidaan sanoa, että vuorovaikutus on onnistunutta, kun sanattomat ja sanalliset viestit yhdistyvät. Kaikessa ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa on hyvä muistaa, että toinen ihminen ei voi tietää, mitä minä ajattelen, tunnen, toivon tai tahdon, ellen minä itse kerro sitä hänelle. (Holm 2010, 52.)

Pojat toimivat suurimmaksi osaksi pareittain. Ohjaajina valitsimme ensimmäisen kerran jälkeen, kuka työskenteli kenenkin kanssa. Vaihdoinme pareja tarkoituksella. Toimme pojille esille, että vaatii rohkeutta olla ja leikkiä myös muiden kuin tutuimman kaverin kanssa. Parin vaihdolla oli merkitystä myös poikien välisen yhteishengen syntymiselle. Jako ei aina ollut poikien mieleen ja he kokeilivat monin tavoin taivutella meitä pyörtämään päätöksiamme. Vaikka alkuun pojista saattoi tuntua epäreilulta olla jonkun parina, myöhemmässä vaiheessa kun tuli syömisen aika, molempien poikien naamat olivat tyytyväisessä hymyssä onnistuneesta yhteistyöstä. Tilanteissa, joissa pojille tuli sanaharkkaa tai kinastelua uuden parin kanssa tai

toisen jättäessä parin yksin tekemään välipalaa, kysyimme pojilta, miltä hänestä tuntuisi jos joku sanoisi hänelle ilkeästi tai jättäisi hänet yksin. Hetken mietittyään poika palasi parinsa luokse jatkamaan työskentelyä.

Meillä kaikilla on erilaisia rooleja riippuen siitä missä ja kenen kanssa kulloinkin olemme. Päivän mittaan jokaisella meistä on useita eri rooleja. Vaihdamme niitä tiedostamattamme. Tiedostetuilla rooleilla tarkoitetaan sitä, miten ympärillä olevat ihmiset olettavat sinun käyttäytyvän tietyssä asemassa. Henkilöt, jotka kuuluvat tiettyyn ryhmään käyttäytyvät tiettyjen normien mukaisesti. (Niemistö 1999, 85.) Ryhmään kuulumisella ja hyväksytyksi tulemisella ikätovereiden joukossa on kouluikäiselle suuri merkitys. Lapsi voi haluta pukeutua kuten kaverinsa. Hän ihailee tai inhoaa samoja asioita kuin kaverinsa. Kavereiden mielipiteillä on yhä suurempi merkitys. Pikku koululaisten leikeissä ja peleissä on usein tarkat säännöt. Kaikki säännöt eivät ole ehdottomia, vaan niistä voidaan yhdessä sopia ja muuttaakin niitä. Aina ei ole kuitenkaan helppoa löytää yhteisymmärrystä siitä, mikä on oikeudenmukaista. Pelissä häviäminen on vielä vaikeaa. Lapsi haluaisi olla paras kaikessa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto)

Kokkikerhon pojat olivat tarkkoja vuoroistaan ja siitä, että jokainen sai tasapuolisesti syötävää ja juotavaa. Esimerkiksi vatkatuamme kermavaahtoa, pojat kysyivät voisivatko he nuolla vatkaimet, johon esitimme heille vastakysymyksen, ”Mitä tehdään kun teitä on kahdeksan ja vatkaimia vain neljä? Onko oikeudenmukaista, jos vain osalle annetaan? Miltä mahtaa tuntua niistä, jotka eivät saa? Ne pojat, jotka eivät osallistuneet keskusteluamme, saivat kuulla keskusteluun osallistuneilta pojilta myöhemmin, ettei ole oikeudenmukaista antaa vain muutamalle jos ei ole antaa kaikille. Sanoitettuamme oikeudenmukaisuuden tarkoitusta toiminnassamme, poikien oli ehkä helpompi hyväksyä ja ymmärtää, mikseivät he sillä kertaa olleet saaneet haluamaansa.

Pojille ryhmään kuuluminen on ominaista. Ryhmässä pojat hakevat hyväksyntää itselleen. Kilpailu ja taistelemisen ovat jokapäiväistä poikien leikkiä. Se on poikien tapa ystäväystyä ja muodostaa uusia kaverisuhteita. Ryhmässä syntyy välittömästi tietty hierarkia. Yksi pojista valikoituu johtajaksi ja muut pojat kunnioittavat ja matkivat häntä. Tämä poika on yleensä muita fyysisesti taitavampi tai sitten hän on hyvä vitsinkertoja. (Parvela ym. 2011, 45.) Arvot ja säännöt luodaan johtajahahmojen päätöksillä, yleensä muiden myötävaikuttaen niiden syntymiseen. Jotkut lapset ovat valmiita tekemään mitä tahansa tullakseen hyväksytyiksi ryhmään. Jotkut taas käyttävät tätä toisten halua julmastikin hyväkseen. (Cacciatore 2007, 121.)

Ryhmän valtasuhde kertoo ryhmän jäsenten riippuvuudesta toisiinsa. Toisilla on ryhmässä enemmän valtaa kuin toisella, ja vastaparit täydentävät toisiaan. Suurin status on sillä, jota arvostetaan ryhmässä eniten ja jonka teot ja puheet vaikuttavat muihin eniten. Vallassaolijan

tekoja arvostetaan ja ne ovat merkityksellisiä. (Niemistö 2002, 120-121.) Kokkikerhossa oli havaittavissa, että yksi pojista otti johtajan roolia muiden ihaillessa häntä. Tämän pojan huomiosta kilpailtiin ja häntä matkittiin. Moni halusi olla hänen parinsa. Jouduimme ohjaajina jatkuvasti muistuttamaan, että kaikkea mitä näkee toisten tekevän, ei kannata tai tarvitse matkia ja uskoa. Poikien ihailemalle pojalle kerroimme vastuusta, mikä liittyy idolina ja mallina olemiseen.

Ryhmässä saavutetun sosiaalisen aseman eli statuksen perusteella voidaan puhua niin kutsuista torjutuista, keskimääräisessä asemassa olevista, huomiotta jätetyistä ja ristiriitaisessa asemassa olevista lapsista. Uudessakin ryhmässä kunkin lapsen sosiaalinen asema vakiintuu aika nopeasti. Lapsesta muodostuneella tietynlaisella käsityksellä on taipumus pysyä, toimipa tai käyttäytyi hän millä tavalla tahansa. (Salmivalli 2005, 127.)

5.4 Kokkikerholaisten tunteiden kirjoja

Ryhmädynamiikalla tarkoitetaan myös sisäistä voimaa, joka syntyy jäsenten keskinäisistä jännitteistä, kiinnostuksen kohteista ja tunteista. Sen voi aistia hyvänä tai huonona ilmapiirinä. Sitä voi tarkastella silloin kun mietimme miksi joku ryhmän jäsen teki tai sanoi niin kuin hän teki. (Vilen & Leppämäki & Ekström 2008, 276-277.) Tunteet ovat osa ihmisten välistä vuorovaikutusta ohjaten pääsääntöisesti kaikkea käyttäytymistämme. Niillä viestitään ja usein ne tarttuvat myös ihmisestä toiseen. (Holm 2010, 55.) Kokkikerhossa tunteet tarttuivat herkästi pojasta toiseen. Herkimmin tarttuivat innostuneisuus, levottomuus, erilaiset vihan tunteet ja tekemisestä syntyneet ilo ja riemu.

Monenlaisten eri tunteiden tunnistaminen ja nimeäminen on hyödyllinen taito. Jos ei ymmärrä tunteitaan eikä pysty keskustelemaan niistä, voi myös niiden hallitsemisessa olla vaikeutta. Lapset tarvitsevat tunteiden opetteluun aikuisen apua. Hallinnan opettelu voi kulkea monen tavan kautta. On näyttöä, että hallitsemattomina monet haastavat tunteet johtavat helposti aggressiiviseen käytökseen, josta voi olla ikäviä seurauksia muille ja itselle. (Cacciatore 2007, 18-23.) Jätimme toiminnan lomaan aikaa pysähtymiselle, juttelulle ja poikien kuulemiselle. Poikien kanssa tapahtunut kuulumisten vaihto oli tasapainoilua monessa kohdassa. Vastuunme tuntien ja tietäen, kunnioitimme poikien yksityisyyttä ja annoimme heidän kertoa juuri sen mikä heiltä tuli luonnostaan, emmekä painostaneet tai kyselleet heiltä sen enempää. Muutamat pojat kertoivat arkisten kuulumisten lisäksi perheissä sattuneista onnettomuuksista ja kuolemantapauksista. Poikien yksityiselämää koskevissa asioissa pyysimme poikia miettimään myös tunteita, miltä heistä tapahtuneet asiat olivat tuntuneet. Autoimme heitä tarvittaessa tunteiden nimeämisessä ja osoitimme myötätuntoa heille ja heidän perheilleen tapahtuneiden asioiden johdosta.

Ohjaajina kiinnitimme paljon huomiota ryhädynamiikkaan. Autoimme poikia selvittämään pieniä ristiriitoja ja korostimme asioiden selvittämisen tärkeyttä. Muistutimme jatkuvasti kuuntelemisen tärkeydestä ja siitä, että vain yksi puhuu kerrallaan. Riitatilanteissa, joissa käsirysy oli lähellä, muistutimme poikia, että sanat puhuvat, eivät kädet.

Poikien nahistellessa keskenään, puutuimme rauhallisesti tilanteeseen kysymällä, ” Mitä tapahtui?” syyllistämättä ketään osapuolta. Meille oli tärkeä erottaa poikien ei-toivottu käytös heidän persoonastaan. Kysyimme myös, jos he tarvitsivat meidän apuamme lopettaakseen nahistelun. Toimme esille useaan kertaan poikien nimitellessä toisiaan, että joskus voi toimia tyhmästi, mutta kukaan heistä ei ole tyhmä tai vammainen. Ohjasimme poikia sanomaan, että he voivat myös itse tuoda esille, mitä heille saa sanoa ja mitä ei. Totesimme myös, että usein se, mitä sanoo toisesta, kertoo itsestä. Sanomamme jäi mietityttämään poikia, koska kuulimme heidän käyttävän sitä kokkikerhomme aikana. Huomioimme, että toisten nimitykset myös väheni kokkikerhon edetessä. Kannustimme poikia löytämään itsestään vahvuuksia ja viisautta lopettaa nahistelu. Turha inttäminen ja vastaan väittäminen vain jatkaisivat sanaharkkaa. Viisaampaa ja rohkeampaa olisi lopettaa. Ohjasimme poikia riitatilanteiden selvitelyssä ja vääryyden sovittamisessa anteeksiannon avulla. Hannu Penttinen (2002, 47) tuo esille, että tunteiden käytöstä ristiriitojen selvittelyssä ja sovinnon teossa on suurta hyötyä. Aina ei voida tietää tarkalleen, mitä itse kukin teki tai sanoi eikä jälkikäteen voida kaikkea selvittää. Hyvä on selvittää niin paljon kuin kohtuudella on mahdollista. Sen jälkeen keskitytään sovinnon aikaansaamiseen. Sovinnon aikaansaamisessa tunteet ovat tärkeä työkalu.

Seitsemän iän tienoolla oma tahto, harkinta ja itsehillintä ovat vasta kehittymässä. Tämän ikäisen lapsen voi saada helposti tekemään asioita, joiden oikeellisuudesta tai vaarallisuudesta hänellä ei ole käsitystä, koska riskien arviointikyky on vielä kehittymätön. Lapsen halu miellyttää ja olla hyväksytty sekä turvan tarve ovat suuremmat kuin oma järki. (Cacciatore 2007, 121.) Kokkikerhon poikien käyttäytymisessä tuli näkyville ryhmässä vaikuttaneita valtasuhteita. Muutamille pojista luontainen tapa toimia, oli miellyttää muita. He hakivat toisten poikien hyväksyntää tekemällä toisten osoittamina, yllyttäminä tai käskeminä ihan hölmöjä juttuja, esimerkiksi viemäriin peittäminen käsipyyhepaperilla tai veden suihkuttaminen ympäri vessan seiniä pitämällä sormeja hanan edessä.

6 Itsetunnon tukeminen ja The Virtues Project toimintamalli

Toimintamme tarkoituksena oli tukea poikien itsetuntoa ja hyvää käytöstä. Kokkikerhon toiminnassa mukailimme The Virtues Project toimintamallia, minkä ajatuksena on, että keskittymällä lastemme parhaisiin ominaisuuksiin - hyveisiin - voimme rohkaista heitä pyrkimään parhaimpaansa. Toimintamallin avulla vahvistetaan lasten hyvää käytöstä ja tuetaan tervettä itsetuntoa, mitkä puolestaan edesauttavat positiivisen ilmapiirin luomista. Kannustavassa ja

rohkaisevassa ilmapiirissä jokaisen on hyvä oppia uusia asioita ja kasvaa. Toimintamalli perustuu yksinkertaisiin ja tehokkaiksi todettuihin menetelmiin, jotka auttavat lapsia muistamaan, keitä he oikeasti ovat. (Kavelin Popov 2010, 11-15.) Hyveitä voidaan määritellä sanoilla rohkeus, oikeudenmukaisuus, inhimillisyys, itsehillintä ja viisaus. Hyveiden ydin koostuu näistä adjektiiveista. Näiden adjektiivien sisällön mukaan toimiminen johdattaa meidät kohti hyvää ja parempaa elämää. Ihmisen on hyvä kuunnella itseään ja toimia sisäisen äänen mukaan. (Peterson & Seligman 2004, 35-39.) The Virtues Project toimintamalli antoi meille konkreettisia keinoja ja menetelmiä toteuttaa käytännössä kasvatustilanteiden professori Veli-Matti Värri ja kasvatustilanteiden dosentti Simo Skinnarin oppeja ja ajatuksia, syventäen samalla ymmärrystämme hyvän näkemisen ja rakkauden merkityksestä.

Itsetunto rakentuu niistä kokemuksista, joita ihminen saa ympäristöstä ja muista ihmisistä. Lapsuudessa itsetunto lähtee kehittymään siitä, miten vanhemmat hoitavat lasta. Myöhemmin vuosina itsetuntoa rakentavat vanhempien ja kodin lisäksi koulu, toverit ja harrastukset. Koulussa lapsi ei ainoastaan opi asioita, vaan hänelle muodostuu samalla käsitys siitä millainen hän on, mitä ja miten helposti hän kykenee oppimaan. Syntyneellä käsityksellä on kauaskantoiset seuraukset sille, miten hän todella oppii. (Keltikangas-Järvinen 2010, 123.)

Itsetunnon voi ajatella puun rungoksi, jossa on neljä kerrosta. Rungon ydinkerros on varhaislapsuudessa muodostunut perusluottamus. Sen päälle kasvaa lapsuuden kokemuksista muodostuva annettu itsetunto. Annettu itsetunto kasvaa niistä sanoista ja vahvistavista tai latistavista lauseista, joita lapsi saa lapsuutensa aikana ennen kaikkea vanhemmiltaan, mutta myös päivähoiton henkilökunnalta, opettajilta, kavereilta, harrastusten ohjaajilta ja sukulaisilta. Parhaimmillaan annettu itsetunto on perustavanlaatuinen, pysyvä tunne siitä, että olen hyvä tyyppi, minusta pidetään ja olen hyvä, jopa lahjakas joissakin asioissa. Annetun itsetunnon päälle muodostuu saavutettu itsetunto. Se kasvaa elämän aikana saavutetuista asioista, muun muassa koulussa ja harrastuksissa menestymisestä, työelämän meriiteistä, ulkonäöstä, varallisuudesta. Rungon ohuen kuorikerroksen muodostaa muuttuva itsetunto, joka perustuu kunkin päivän kokemuksiin ja fiiliksiin. (Juusola 2011, 154-155.)

Rakkaus, luottamus, arvostus ja kiinnostus ovat perustavia tapoja suhtautua jokaiseen lapseen. Jokainen lapsi on mieluummin kiva ja hyvä kuin ilkeä ja paha. Käsitys lapsesta luottamuksen arvoisena luo lapselle tilan osoittaa olevansa luottamuksen arvoinen (Strandell 2012, 179). Uskomalla lapsen toiminnan motiivien olevan pelkästään hyviä, ei tarkoita aikuisen olevan helposti huijattava. Joskus tällainen suhtautuminen yksinkertaisesti auttaa lasta oikeasti olemaan kivempi ja käyttäytymään paremmin. Monesti jo pienet lapset käyttäytyvät tavalla, jota heiltä odotetaan. Ihmiset, ainakaan lapset eivät halua olla ikäviä ja vihattuja vaan ikävillä teoilla on syynsä. Luottamalla siihen, että todellisuudessa lapsi, olivatpa hänen tekonsa mitä tahansa, haluaa ja tarkoittaa olla hyvä ja tehdä kivoja asioita. (Vehkalahti 2011, 123-)

124.) Toiminnassamme lähtökohta oli, että lapset eivät ole vain tietynlaisia. Vaan se, miten heihin suhtaudutaan, vaikuttaa siihen, mitä heistä tulee.

6.1 Hyveiden kieli

Hyveiden kielen voidaan ajatella olevan kehys, johon kuuluu lapsen näkeminen, hänen puheensa kuunteleminen ja kuuleminen, puhuminen hänelle rakkaudella ja lempeydellä sekä oman esimerkin näyttäminen. (Kavelin Popov 2010, 21). Lapsen hyvän kasvun kulmakivi on nähdäksi tuleminen. Sen kautta vahvistuvat lapsen omanarvontunto ja itsetunto. Lapsi oppii myös luottamaan toisiin ihmisiin. Ihminen, etenkin lapsi, etsii toisen ihmisen katseesta viestejä siitä, onko hän hyväksytty ja pidetty. Hyvä, kaunis katse sisältää hyväksyntää, arvostusta, toivoa, luottamusta, anteeksiantoa, vahvuutta ja iloa. Se kuvastaa asennetta ja mielenlaatua, jolla kohtaamme toisen ihmisen. Lapsi tarvitsee toistuvaa ja ehdotonta viestiä siitä, että hän on hyväksytty, että hän on oikeanlainen omana itsenään, omine vahvuuksineen ja heikkouksineen, omine taitoineen ja kehityshaasteineen, omine tunteineen, toiveineen, oloineen ja persoonallisuuden piirteineen. Lapsi rakentaa jokaisesta katseesta omanarvontuntoaan. Arvostava katse rohkaisee lasta kertomaan, mitä hän tarvitsee turvallisuuteensa ja hyvään kasvuunsa, mitä ovat hänen toiveensa, luonteenpiirteensä ja elämän huolensa. (Mattila 2011, 27-31.)

Kun lapsi huomaa, että hänet nähdään hänenä itsenään, hän oppii luottamaan siihen, että hän on oikeanlainen ja riittävän hyvä (Mattila 2011, 32). Nähdessämme lapsen kokonaisena ihmisenä, viestitämme hänelle haluamme tutustua häneen ja kuunnella häntä. Osoitamme, että haluamme tietää hänestä enemmän ja nauttia hänen seurastaan. Näemme, mikä hänessä on kehitettävää. Mutta vielä tärkeämpää on nähdä, mitä lapsi jo osaa tai mitä me voisimme häneltä itse oppia. (Vehkalahti 2011, 12.) Linda Kavelin Popov tuo esille, että hyveiden kieli on tarkkaa, selkeää ja helposti omaksuttavaa. Sen avulla voidaan rakentaa aitoa itsetuntoa ilman ylenmääräistä riippuvuutta toisen hyväksynnästä. Sanomme usein lapsillemme, mitä emme halua heidän tekevän, jolloin keskitymme juuri siihen käytökseen, jota haluamme heidän välttävän. ”Älä koske” puhuu koskemisesta. ”Ei saa tapella” keskittyy tappelemiseen. ”Lopettakaa kuiskuttelu” ei anna myönteistä tavoitetta, johon pyrkiä. Keskittymällä haluttuihin asioihin saavutamme paljon todennäköisemmin myönteisiä tuloksia. ”Ole huomaavainen, kävele käytävillä” kehottaa lapsia kävelemään. ”Asia pitää ratkaista rauhanomaisesti” kannustaa lapsia käyttäytymään rauhallisesti. ”Kuunnelkaa minua” sisältää selkeän, myönteisen kuvan siitä mitä heiltä odotetaan. Me kaikki voimme olla viisaita, määrätietoisia, ystävällisiä ja kurinalaisia. Sanallinen mainitseminen on yksi keino tuoda asia esiin. (Kavelin Popov 2010, 23-24, 53.)

Kasvatuksessa on vaarana, että havainnoimme ja analysoimme lapsen puhki. Etsimme erityisyyttä yksilöllisyyden sijaan. Kasvattajan on tärkeää luottaa omaan intuitionsa, oppia kysy-

mään lapsen edessä, kuka sinä olet, keneksi olet kasvamassa. Löydettyään ihmisenä olemisen perustan - ihmisyyden, on helpompi löytää myös se, mikä on oleellista pienen lapsen kasvatuksessa. (Jantunen 2011, 132.) Kieli on merkitysten välitystä. Ennen kaikkea se herättää lastemme luonteen ja itsetunnon. Kieli muokkaa kotiemme, koulujemme ja työpaikkojemme kulttuurin. Sanat voivat särkeä sydämen tai inspiroida haaveita. Hyveiden kieli tuo esiin lasten parhaat ominaisuudet. Se on tärkein ainesosa luonteenkulttuurin luomisessa. Kun lapsi nähdään hyveidensä valossa, hänen moraalinen sankarinsa kasvaa. Hyve- sanan latinankielinen vastine ”virtus” tarkoittaa voimavaraa, voimaa ja energiaa. Jos lapsi nähdään ongelmien ja huonon käytöksen kokoelmana, hänen kielteinen minäkuvansa vahvistuu. Hyveet ovat luonteenme sisältö, ihmisluonteen peruselementit. Ne ovat potentiaalisina olemassa jokaisessa lapsessa. Siksi kasvattajan ei tarvitse tuoda niitä ulkopuolelta, vaan herätellä ja vahvistaa jo olemassa olevaa. (Kavelin Popov 2010, 13-14 & 21-22.)

Ilo lapsesta ilmenee innostuksena hoitaa, tukea ja kasvattaa lasta. Tämän ilon kokeminen viestittää lapselle hyväksyntää ja olemassaolon oikeutta vahvistaen itsetuntoa ja omanarvontuntoa. (Mattila 2011, 39.) Poikien saapuessa kerhotilaan, he tulivat meidän ohjaajien lähettyville. Muutamat pojista tekivät itse aloitteen koskettamiselle painautuen kylkeemme. Kysytyämme ja saatuumme pojilta luvan halata tai koskettaa heitä, saatoimme pörröttää poikien tukkaa tai rutistaa heitä hellästi olkapäästä jälleennäkemisen merkiksi. Janne Viljamaa toteaa (2008, 11) jokaisen meistä olevan oma persoonallisuus eroten muista. Siten myös lasten välillä on eroja, pitävätkö he läheisyydestä tai miten helposti he tutustuvat uusiin ihmisiin. Kunnioitimme kerhossamme myös niiden poikien tahtoa, jotka eivät halunneet itseensä koskettavan. Heitä tervehdimme myös iloisesti hymyillen antaen heille aikaa tutustua meihin rauhassa.

6.2 Opettavaiset hetket

Koulunsa aloittava lapsi on hauras. Hän tarvitsee lähes jatkuvaa aikuisen läsnäoloa. Lapsen itsetietoisuuden vasta orastaessa itsetunto on vielä hento. Kiitoksen, moitteiden, ihailun saaminen tai pilkan kohteeksi joutuminen vaikuttavat voimakkaasti suoraan minäkuvaan. Koululaisen oppimista lisäävät myönteiset kokemukset oppimisesta. Onnistumisen kokemukset ja myönteisen, rakentavan palautteen saaminen luovat mukavan oppimisen ilmapiirin vahvistaen itsetuntoa. Turvallisuuden kokemus koulussa, ryhmässä ja opetustilanteissa on oleellista. Parhaimmillaan oppimisesta kehittyä mielihyvän tunne ja halu uuden oppimiseen. Usko itseän ja omaan osaamiseen edistävät lapsen onnistumista. (Cacciatore ym. 2009, 263.) Jari Sinkkonen (2005, 102) kirjoittaa, että positiivisten kokemusten kautta lapsen itsetunto vahvistuu kun lapsi saa kokea olevansa hyvä juuri sellaisena kun hän on.

Opettavaisten hetkien tunnistaminen käsittelee elämää prosessina, jossa me kaikki olemme oppijoita läpi elämämme. Päivittäisten opettavaisten hetkien käyttäminen kohentaa lasten moraalialia ja itsetuntoa, koska niiden myötä virheiden tekeminen ei nolota eikä pelota enää. Virheiden tapahtuessa, lapselle on hyvä antaa mahdollisuus korjata ja hyvittää väärä tekonsa. Myönteinen rohkaisu keskittymällä lapsessa kasvamassa olevaan hyvään, tukee lasta hänen ponnisteluissaan. Omatuntoa rakentavia tapoja on aikalaisän käyttäminen rakentavasti, hyvän nimeäminen, molempien osapuolten kuunteleminen ristiriitatilanteessa, negatiivisen käyttäytymisen keskeyttäminen ja seuraamusten määrääminen tarvittaessa sekä sovitushmahdollisuuden antaminen. Sovinnon tekemisen tarkoitus on sopia riita ja palauttaa lasten keskinäinen ystävyys ja tyytyväisyys. (Kavelin Popov 2010, 35-38 & 56.)

Kokkikerhomme jokaiseen hetkeen sisältyi opittavaa, oli kyseessä kokkailu, toisen huomiointi, avun tarjoaminen tai saaminen, vuoron odottaminen tai syöminen. Ainoastaan kolme kahdeksasta pojasta oli kokkaillut yhdessä vanhempien kanssa ennen kokkikerhon alkamista. Näin ollen suurin osa pojista astui hänelle uuden tekemisen alueelle. Monelle pojista alusta loppuun tekeminen ja asioiden tekeminen tietyssä järjestyksessä oli myös uutta. Pojilta vaadittiin kärsivällisyyttä ja maltillisuutta odottaa esimerkiksi leipomusten paistumista kypsiksi. Kärsivällisyydestä ja odottamisesta pojat saivat mieluisen palkinnon, kun tuoksuvat paistokset nostettiin apupöydille jäähtymään. Itse tehty korvapuusti, herkullinen sämpylä, omenapiirakka tai mokkapalat maistuivat joka kerta ja katosivat ennätysvauhtia poikien suihin. Aikaansaannokset lisäsivät poikien innostusta ja motivaatiota myös seuraaville kerroille. Joka kerta he kyselivät seuraavan kerran suunnitelmista.

Vahvistaessamme lapsen itsearvostusta ja omanarvontuntoa, oikea vaatimustaso toiminnassa on tärkeää. Lapselle on erityisen hankalaa, jos vaatimustaso on korkea eikä hän saa tukea ja kannustusta siitä selviytyäkseen. Aina, kun lapsi on suuren haasteen edessä, hän tarvitsee lähiaikuiselta neuvojen lisäksi vahvistusta onnistumisen mahdollisuudelle, rohkaisua sinnikkäälle yritykselle ja viestiä ehdottomasta hyväksynnästä onnistumisesta riippumatta. (Mattila 2011, 101) Terttu Arajärven (1990, 32) mukaan rohkaiseminen luo yrittämisen halua, mutta moittiminen tehdyistä virheistä sammuttaa innostuksen. Koulu antaa paljon: uudet ystävät, uuden auktoriteetin, opettajan, paljon uusia asioita ja oppimisen ilon. Uudet ystävät, luokkatoverit tai pihakaverit merkitsevät paljon. Lapsen tuntiessa kuuluvansa ryhmään sen hyväksyttynä jäsenenä, hänen maailmansa avartuu ja lapsi kokee löytämisen ja oivallusten riemua.

Pojat tyypillisesti kestävät huonommin paikallaan olemista kuin mitä koulussa edellytetään. Seitsenvuotias pystyy keskittymään vain noin 15 minuuttia. (Cacciatore ym. 2011, 148.) Minimoimme tyhjän odottamisen niin, että pojilla oli puolentoista tunnin ajan järkevää tekemistä. Suunnittelimme toimintaa huomioiden poikien iän ja kehitysvaiheen mieltien poikien kanalta järkeviä toimintamalleja. Istumisen ja paikallaan pysymisen ollessa haastavaa muutam-

me tarvittaessa seuraavalle kerralle pulpettien järjestystä toimintaamme palvelevaksi. Esi- valmistelimme myös osan raaka-aineista ajanpuutteen vuoksi. Teräviä veitsiä käyttäessämme painotimme niiden käytössä tarkkuutta ja turvallisuutta. Veitset eivät olleet taisteluvälineitä. Niitä sai käyttää ainoastaan ruoan pilkkomiseen. Poikien tehdessä töitä tuolilla istuen, esimerkiksi reseptejä liimatessa, huomioimme poikien toimintaa antaen heille hyvää palautetta heidän maltaessaan istuttua paikallaan lyhyenkin hetken häiritsemättä toisia. Monet yksinkertaiset, joka kerralla toistuvat rutiinit, esimerkiksi käsien pesu ja esiliinojen laitto opettivat pojille vuoron odottamista ja toisten huomiointia. Alkuun me ohjaajat autoimme poikia esiliinojen laitossa. Kerhon edettyä pidemmälle pojat alkoivat auttaa myös toisiaan.

Anne Peltonen (2000, 83) tuo esille, että lapsella on oikeus saada apua ja myötätuntoa itselleen sitä halutessaan. Auttaminen, kuten empatiakin perustuvat vastavuoroisuuteen. Kannattaa muistaa, että auttaessaan muita, saa itsekin apua sitä tarvitessaan ja pyytäessään. Auttamisen halu ja avun tarve eivät ole heikkouden, vaan inhimillisyyden merkkejä kuten empaattisuuskin. Lapsen kanssa on myös hyvä keskustella, missä asioissa lapsi haluaa selvittää yksin, milloin hän tarvitsee apua ja missä tilanteissa hän voisi auttaa muita. Kerhossamme jokainen poika sai olla sitä mitä oli ja osata juuri niin paljon kuin osasi. Jokaisella pojalla oli lupa ja oikeus pyytää ja saada apua, koski avunpyyntö sitten kokkailua tai poikien kanssa käymiseen liittyviä asioita. Poikien työskennellessä tai selvitellessä välejä, emme kuitenkaan suin päin syöksyneet heitä auttamaan, vaan kysyimme joka kerran, tarvitsivatko pojat apuamme tai voisimmeko me auttaa heitä. Näin toimimalla osoitimme kunnioittavamme ja luottavamme poikien omaan harkintakykyyn ja ratkaisun löytämiseen. Pyysimme ja kysyimme myös itse pojilta apua esimerkiksi kermavaahdon vatkaamisessa tai sämpylöiden, korvapuusti- en viemisessä ruokalan kiertoilmauniin. Pojat olivat hyvin avuliaita ja auttoivat hyvin mielellään. Monta kertaa kuulumme heidän kysyvän, mitä he voisivat tehdä ollakseen avuksi.

Kokkailussa ei ollut tärkeää, miltä esimerkiksi korvapuusti tai sämpylä näytti, vaan itse tekemisen prosessi. Annoimme poikien toteuttaa itseään taikinan muotoilussa vapaasti. Pidimme tärkeänä, että pojille jäi joka kerrasta hyvä mieli ja onnistumisesta tullut ilo. Tämän vuoksi autoimme poikia esimerkiksi taikinoiden teossa niin, että taikina oli suurin piirtein sitä mitä sen pitikin olla ja valmiista tuotoksesta tuli syötävä. Painotimme kerhossamme pojille, auttaessamme heitä, että myös me olimme harjoitelleet monia asioita ja joitain asioita jouduimme harjoittelemaan edelleen. Toimme pojille esille, ettei harjoittelu tai oppiminen lopu aikuisuuteen vaan jatkuu läpi elämän ja että, ainoastaan harjoittelun avulla voi tulla mestariksi.

Pojat saivat kyseenalaistaa ja arvostella toimintaamme että myös tekemiämme päätöksiä ohjaajina. Esimerkiksi tilanteissa, joissa huomasimme poikien ehdotusten olleen parempia omiimme verrattuina tai kokeilemisen arvoisia ”peruutimme” omasta näkemyksestämme. Tällaisia tilanteita oli esimerkiksi joidenkin raaka-aineiden lisäämisjärjestys taikinaan. Meille

sopi myös se, että järjestystä muutettiin. Olimme myös itse uteliaita näkemään, miten järjestyksen vaihtaminen tai erilainen tapa tehdä, vaikuttivat lopputulokseen. Aivotutkija Matti Bergströmin mielestä Suomessa lapsia ei opeteta lainkaan riittävästi kyseenalaistamaan ja pohtimaan asioita. ”*Jos lapsi ei ole saanut kasvatuksen kautta arvovaltaa, hän käyttää sanavaltaa. Jos hänestä tukahdutetaan sanavaltakin, hän turvautuu herkästi väkivaltaan*”, Bergström toteaa. (Juusola 2011, 165.) Anteeksipyyttäminen kuului myös meille, jos huomasimme toimineemme epäjohdonmukaisesti tai väärin. Tästä esimerkkinä oli tapaus, jossa yksi pojista poistui kokkikerhotilasta käytävään ja meiltä näkymättömiin. Pojan tullessa takaisin, moitimme häntä hänen poistumisestaan ja kerroimme olleemme huolissamme hänestä. Hän totesi hakeneensa värikynät toisessa luokassa olleesta repustaan. Perustelu poistumiselle oli mielestämme asiallinen, joten pyysimme häneltä anteeksi moitteitamme. Pyysimme häntä seuraavalla kerralla kertomaan meille, miksi ja mihin hän on menossa, niin tietäisimme mitä hän suunnitteli ja ajatteli.

Pojat ottavat mielellään mittaa toisistaan. Poikien leikeissä harjoitellaan miehen maailmaan perinteisesti liittyviä taitoja, kuten riskinottoa, pelon voittamista ja jännityksen sietämistä. Leikkien, opetellaan rajan käyntiä aggression hallinnassa. (Cacciatore ym. 2011, 69.) Opettajan tulee antaa lapselle tiettyä toimintavapautta, jotta hän alkaa ymmärtää oman vastuunsa merkitystä yhteisessä työssä. Oppilaan alkaessa tehdä omia valintoja tekemistensä suhteen, hänelle on täytynyt alkaa muodostua käsitystä sisäisen itsekurin merkityksestä. Lapset ovat yleensä halukkaita tekemään annettuja tehtäviä itsenäisesti, jos heitä kannustetaan siihen. (Jalovaara 2006, 101.) Toteutimme kaksi kerhokertaa lähiympäristön metsässä rakentaen risumajaa samalla luontoa ihmetellen ja tutkien. Metsässä pojat saivat toimia vapaasti. Ensimmäisellä kerralla ehdotimme toiminnaksi majanrakennusta, mihin pojat ryhtyivät intoa puhuen. Majanrakennuksessa yhdistyivät työ ja leikki. Timo Jantusen mielestä (2011, 224-227) omilla oivalluksilla on keskeinen merkitys majanrakennuksessa. Vuorovaikutuksen avulla on mahdollista päästä yhteisymmärrykseen monista ratkaisumahdollisuuksista. Keskinäiset sopimukset ohjaavat työnjakoa, risujen kokoamista että myös varsinaista majan rakentamista. Metsässä oleminen ja majan rakentaminen saattavat lapsen tunnetäyteiselle mielikuvituksen alueelle. Jantusen mielestä majaa rakentaessaan lapset voivat myös havaita, että aikuinen arvostaa heidän tekemäänsä tai tekemiä juttuja.

Merkittävä suomalainen kasvatus- ja mielikuvitustutkija Juho Hollo (1885-1967) piti ihmisen tunne-elämää mielikuvituksen kasvun välttämättömänä pohjana, sen syynä ja selityksenä. Perinteisesti on ajateltu, että satu ja leikki kuuluvat lastentarhaan, aikaan ennen koulua. Näin ei kuitenkaan Hollon mukaan pitäisi asian laita olla, koska koulussa satujen ja tarinoiden sekä vapaan leikin mahdollisuudet ovat mittaamattoman suuret. Leikkiperinteestä on usein ajateltu, että kouluikässä tulevat sääntöleikit työntävät muut leikit syrjään. Vaikka oikeastaan vasta kouluikä avaa ne mahdollisuudet, mistä kuvitteluleikit voisivat ammentaa. Hollon eräs

idea oli koko koulutyön estetisointi, taiteellistaminen. Sadun ja leikin maailman voimallisempi ulottaminen kouluun olisi yksi askel tähän suuntaan. Samalla se olisi askel eettisen kasvatuksen voimistamisen suuntaan. Hollon mukaan kun vahvistamme lapselle ominaista toimintaa koulussa, vahvistamme häntä hänen kasvussaan omaan minuuteensa. Hollon mukaan minuuteen kasvaminen on yksi kasvatuksen perustarkoituksista. (Jantunen 2011, 220-227.)

6.3 Rajojen tuoma turvallisuus

Linda Kavelin Popov (2010, 51) tuo esille, että selkeät rajat, jotka perustuvat kunnioitukseen, rauhaan ja oikeudenmukaisuuteen, ovat kuin turva-aita, jonka sisällä vallitsee vapaus. Terttu Arajärvi (1990, 34) puolestaan kirjoittaa, että turvallisilla rajoilla ehkäistään patologista aggressiivisuutta sekä vältetään ”Minä tahdon” - syndroomaa ja valtataistelua. Empatian perusta syntyy antamis - saamis - vuorovaikutuksen oppimisesta. Onnistumiset omilla valinnoissa ja tahtomisissa tukevat lapsen psyykkistä kehitystä. Lapsi alkaa löytää omaa identiteettiään ja samaistuu aikuiseen, joka tukee lapsen itseluottamusta, itsetuntoa ja omanarvontuntoa. Lapsen itsenäistyminen voi alkaa omien asioiden hoitamisella perheen normistoja noudattamalla, oikean ja väärän oppimisen kautta.

Useimmat lapset haluavat suoriutua hyvin ja olla hyviä oppilaita. Ilman selkeitä odotuksia tai rajoja, lasten on kuitenkin vaikea tietää, mitä tehdä tai mitä heiltä odotetaan. (Kavelin Popov 2010, 53.) Lasten kanssa tehdyt sopimukset ohjaavat toimintaa ja sen sujumista. Sopimusten tarkoitus on sitouttaa lapset kerhoon ja kerhon arvoihin ja järjestykseen. Lapsille sopiminen tarkoittaa ensisijaisesti sääntöjä, joilla määritellään soveliaan ja hyväksytyin toiminnan ja käyttäytymisen rajoja. (Strandell 2012, 183.) Sosiaalinen ryhmä asettaa aina rajoja, joita tarvitaan turvallisuuden ja yhteisten pelisääntöjen luomiseksi niin lapsena kuin aikuisena, mutta yhtä tärkeä on oma tila ja rooli, joka on sopuosoinnussa sisäisen tilan ja oman kasvun kanssa. (Ekström ym. 2008, 66.) Asioiden omaksuminen edellyttää myös aina tietyn ikätason kehitystä. Kun pieni lapsi ei ymmärrä elämän eettisiä näkökohtia, hän ei ole välinpitämätön tai itsekäs. Hän on lapsi. (Mattila 2011, 120.)

Veli-Matti Värriin (2011, 245-248) mukaan kasvatuksen tärkein tehtävä on ihmisen sivistäminen eettisesti toimintakykyiseksi persoonaksi. Kasvatuksen maailmassa on tiedostettava sekä kasvun mahdollisuudet että elämän hauraus ja haavoittuvuus - lapsella on oikeus tulla hyväksytyksi ehdoitta. Värriin mukaan kasvatuksessa otetaan viime kädessä kantaa siihen, mitä ja millainen ihminen on, mitä pidämme ihmisen kasvussa arvokkaana ja tavoittelemisen arvoisena, ja millä perusteella ja mistä lähteistä tämä arvokas määrittyy. Kasvatuksen tehtävänä on luoda lapsille ja nuorille toivoa ja luottamusta elämän arvoon ja merkityksellisyyteen. Merkityksellisen elämän ehto on Värriin mukaan hyväksynnän ja tunnustuksen saaminen.

Sekä Mervi Juusola (2011, 165) että Kati Pupita Mattila (2011, 118-121) tuovat esille, että lapset eivät tarvitse pelkästään tietoa, vaan myös arvoja, joihin uskoa ja joiden pohjalta voi tehdä isoja ja pieniä arjen valintoja oikean ja väärän välillä. Arvot syntyvät keskustelujen, yhdessä tekemisen ja vanhempien antaman mallin kautta. Lapset imevät arvoja myös tiedotusvälineistä ja kaveripiiristä. Arvot kertovat, mistä muodostuvat ne elämän suuntaviivat, joita seuraamalla elämästä tulee hyvä. Arvojen myötä ymmärrämme tekemiimme valintoihin liittyvän vastuun.

Lasten parissa työskentelevä joutuu usein ohjaamaan lasta asioihin, joita lapsi ei haluaisi tehdä esimerkiksi pyytämään anteeksi toiselta. Toisaalta välillä aikuinen joutuu kieltämään asioita, joita lapsi ehdottomasti haluaisi tehdä. Kun lapselle perustellaan rajojen ja sääntöjen merkitykset, hän voi pettymyksestään huolimatta pitää aikuista reiluna ja turvallisena. (Ekström ym. 2008, 23.) Eräällä kerralla rajatessamme yhtä poikaa, hän totesi soittavansa äidilleen toiminnastamme. Kysyimme häneltä, oliko jämäkkä rajan laittaminen pelästyttänyt hänet. Ymmärsimme hänen vastauksestaan, ettei hän ollut tottunut tiukkoihin rajoihin ja, että hän tunsu turvattomuutta uudessa tilanteessa. Kyseiselle pojalle mielikuva äidistä ja yhteydensaaminen häneen olivat tärkeitä turvallisuuden tunteen palautumiselle. Sanoimme pojalle, että soittaminen kuulosti meistä hyvältä ja että, jos se tuntui hänestä tärkeältä, hänellä oli oikeus soittaa äidilleen. Annoimme pojan ymmärtää, että myös äidille oli tilaa kerhosamme. Tämän kuultuaan poika jatkoi toimintaa soittamatta.

6.4 Yhteishengen merkitys

Molemminpuolinen luottamus on tärkeää rakennusainetta, jolla lapset saadaan osallistumaan myös järjestyksen ylläpitämiseen. Lasten osallistuminen kerhon järjestyksen ylläpitämiseen kertoo vastuun jakamisesta ohjaajien ja lasten kesken. Luottamus toimii resurssina, jonka avulla lasta paitsi kasvatetaan kantamaan vastuuta, myös sitoutetaan kerhoon ja kerhon toimintaan. (Strandell 2012, 187-189.) Lasten saadessa itse vaikuttaa käyttäytymissääntöjen kehittämiseen, he myös hyväksyvät yhteisvastuullisuuteen tähtäävät käyttäytymistavat helpommin kuin, että ne olisi saneltu ylhäältä käsin. (Jalovaara 2006, 103.)

Kun puhumme hyveiden kieltä ja löydämme opettavaisia hetkiä joka päivä toiminnasta, kunnioitamme lasten henkisyttä. Voimistavin tapa luoda turvallinen ja kunnioittava oppimisympäristö on edellyttää ja inspiroida sitä. (Kavelin Popov 2010, 69.) Vuorovaikutustaidoilla ja sosiaalisten taitojen harjaannuttamisella on suuri merkitys itsetunnon, minäkuvan ja elämäntaitojen näkökulmasta. Tietoinen onnistumisen kokemusten tuottaminen, ryhmätöytäitojen harjaannuttaminen ja vertaisryhmässä toimimisen tukeminen on tärkeää niin koulussa kuin vapaa-ajallakin. (Pulkinen 2002, 8.) Kati-Pupita Mattilan (2011, 80) mielestä ilo omista taidoista on elämänrikkautta. Onnistunut parityöskentely ja toisen tai itsen huomioiminen, esi-

merkiksi oman vuoron odottamisessa, toimivat positiivisina kannustimina seuraaviin kertoihin hänen mukaansa. Kokkikerhossa sanoitimme poikien toimintaa kannustaen heitä huomaavaisuuteen ja kohteliaaseen käytökseen esimerkiksi siten, että ennen ruokailun aloittamista toivotimme hyvää ruokahalua kaikille yhteen ääneen. Vierustoverille tai parille oli kohteliasta tarjota ensin valmistunutta välipalaa tai puhumalla yksi kerrallaan kaikki kuulivat paremmin. Pojista oli nähtävillä heidän tuntema ylpeys siitä, että he olivat kokkikerholaisia. Pojat olivat sitoutuneita kokkikerhon toimintaan tulella paikalle joka kerta. Ainoastaan henkilökohtaiset syyt estivät paikalle tulon.

Hyväksymisen kulttuurissa kaikkea ei mitata ja lasketa suorituksina. Lapsi tuntee, että hänet hyväksytään omana itsenään eikä vain suoritustensa kautta. Näin lapsi oppii olemaan oma itsensä. Hän oppii hyväksymään myös muut puutteineen. Hyväksymistä voi oppia vain olemalla hyväksytty. Hyvän itsetunnon tärkein raaka-aine on vahva itsearvostus. Hyväksyntää voi osoittaa kaikessa käytännön toiminnassa esimerkiksi katsomalla toista arvostavasti, lyömällä kädet yhteen ja rutistamalla. (Viljamaa 2008, 66.) Ilmapiiri, jossa lapsi halutaan ottaa lähelle, häntä pyydetään syliin tai viereen istumaan, vahvistaa lapsen itsetuntoa (Cacciatore ym. 2009, 182). Pojilla oli lupa hassutella ja jopa riehaantua hetkittäin toiminnan lomassa. Esko Jalovaara tuo esille (2006, 55) että on traagista, jos lapsen luontaiseen tunneilmaisuuksiin, innostukseen ja reippauteen suhtaudutaan tukahduttavasti nuhtelemalla tai rankaisemalla niistä, koska luontaisen innostuksen latistaminen on pahimpia kasvatusvirheitä. Lapsi saattaa alkaa myöhemmin rajoittamaan tunneilmaisuaan piilottamalla ja rajoittamalla tunteitaan. Jalovaara muistuttaa, että lapsi, jota kuunnellaan, oppii itse kuuntelemaan toisia ihmisiä. Kokkikerhossa hulluttelimme yhdessä poikien kanssa soittaen ilmakitaroita laulaen samalla onnittelulaulua erään kerran synttärisankarille. Toisella kerralla huomatessamme ohjaajina, että poikien oli vaikea asettua aloilleen ja kuunnella ohjeitamme, starttasimme mielikuvitusmoottoripyörät ja annoimme niiden keulia ympäri luokkahuonetta.

Kokkikerhon toimintaan kuuluivat oleellisena osana myös kokkausten jälkien siivoaminen. Tutuimme poikia omien jälkien ja sotkujen siivoamiseen ensimmäisestä kerrasta lähtien. Astiat, mitä oli käytetty valmistuksessa, tiskattiin paikan päällä. Ruokailua ennen katoimme pöydät. Ennen valmiiden tuotosten syöntiä herättelimme keskustelua pöytätaivoista. ”Mitä yleensä sanotaan ennen ruokailun aloittamista?” ”Miten voisi huomioida vierustoveria?” ”Mitä ystävällistä voisi kysyä vieruskaverilta?” ”Mikä tämä on?” näyttäessämme serviettiä pojille. ”Mihin se kuuluu laittaa?” ”Mitäs sitten kun on syöty? Yhteisillä ruokailuhetkillä oli myös oma tarkoituksensa yhteishengen luojana. Ruokailun jälkeen jokainen vei ruokailuvälineet tiskipöydälle, josta me ohjaajat pakkasimme ne mukaamme tiskattaviksi.

6.5 Henkinen tuki haasteellisissa tilanteissa

Lapsen psyykkistä kehitystä tukevat peruskontaktit, jotka luovat perusturvallisuutta. Itseluottamuksen perustana on lapsen kokemus siitä, että hänestä on iloa aikuiselle. (Arajärvi 1990, 34.) Henkinen tuki on rinnalla kulkemista, ei vetämistä eikä työntämistä, vaan läsnäoloa ja selkiyttävien kysymysten kysymistä, joiden kautta toinen osapuoli oppii löytämään oman viisautensa. Henkinen tuki ulottuu ongelmanratkaisua syvemmälle tilanteen merkitykseen ja tarkoitukseen. Yleensä tapanamme on yrittää ratkaista lapsen ongelma mahdollisimman nopeasti jakamalla omaa viisauttamme tai yrittäen harhauttaa lasta hänen voimakkaista tunteistaan pois. Henkisen tuen tarkoituksena ei ole antaa nopeita vastauksia vaan se on kunnioittavan uteliaisuuden muoto, joka perustuu uskomukseen, että viisaus ratkaista ongelma tai pettymys on sisällämme. Henkistä tukea antaessaan kuuntelijana voi luottaa kuunneltavan henkilön kehittymiskykyyn. Henkinen tuki on taito ja kyky tukea lasta löytämään oma viisautensa ja arvostelukykynsä. (Kavelin Popov 2010, 85-86.)

Janne Viljamaa (2008, 61) tuo esille, että aikuisen kannustaessa lasta vaikeina hetkinä, lapsi näkee, että epäonnistuminen on väliaikaista ja harjoittelemalla lisää voi saavuttaa onnistumisen. Kannustamisen tehtävänä on saada lapsen itseluottamus palautumaan. Sen myötä hän voi yrittää uudelleen. Hyvä muistisääntö Viljamaan mukaan on, että onnistumiset tuottavat lisää uusia onnistumisia. Kun lapsen taitoja kehuaan muiden kuullen, kehujen arvo kasvaa. Kehumista voi vielä vahvistaa Viljamaan mukaan ihmettelemällä, miten lapsi onnistuikin noin vaikean taidon oppimaan, sillä sen taidon oppiminen vaatii sinnikkyyttä ja rohkeutta.

Lettuja paistaessamme valoimme jokaiseen poikaan uskoa, että he onnistuvat kääntämään letun heittämällä. Se, että uskoimme heidän taitoihinsa ja kykyynsä, sai pojat kokeilemaan epäonnistumisesta huolimatta niin monta kertaa, että lopulta he saivat kun saivatkin käännetyä letun ilmassa. Toinen haastava tehtävä oli rikkoa kananmunia taikinakulhoon. Monet pojista tekivät sitä ensimmäistä kertaa elämässään. Ohjasimme poikia kädestä pitäen, mikäli he tarvitsivat rohkaisua. Sillä rikkoutuiko kananmuna ensimmäisillä kerroilla lattialle, ei ollut merkitystä. Sanoimme, ettei sotku haitannut. Siivosimme jäljet pois antaen pojan kokeilla uudemman kerran kannustaen ja rohkaisten häntä. Harjoittelimme niin monen kananmunan kanssa, että jokainen onnistui siinä lopulta. Toisten poikien tullessa nauramaan tai ilkkumaan vierelle, totesimme heille, ettei epäonnistumisessa ole mitään naurettavaa tai hauskaa. Se mitä, toinen tarvitsi sillä hetkellä, oli kannustusta.

Joissain tilanteessa kun annoimme pojille luvan riehaantua, olimme vaikeuksissa saada heidät rauhoittumaan. Yritimme näissä tilanteissa selittää pojille, että ymmärrämme, miten hauskaa ja kivaa riehuminen on ja kuinka ikävältä tuntuu lopettaa se ja keskittyä varsinaiseen hommaamme, kokkaamiseen. Toimme pojille esille, että uskoimme heidän kuitenkin pystyvän

siihen. Esimerkiksi mielikuvitusmopoilla ajellessamme pojat keksivät konkreettisia keinoja rauhoittaa tilanne. Osa pojista yksinkertaisesti vain sammutti ajokkinsa, osan ajaessa mopon oven viereen talliin. Janne Viljamaa (2008, 60) tuo esille, että kun lapsi tuntee olevansa samassa veneessä aikuisen kanssa eikä niin, että aikuinen antaa käskyjä ja kieltoja ylhäältäpäin, hänen on helpompi kuunnella ja totella annettuja ohjeita. Lapsen saadessa välitöntä positiivista palautetta esimerkiksi riehunnan lopettamisesta, hän voi tuntea ylpeyttä lopettamisestaan ja hyvästä käytöksestään. Kokkikerhossa saimme työrauhan palautettua positiivisen kannustamisen ja poikien puolella olemisen avulla.

Tunnetaidot ovat taitoja, joita käytämme päivittäin vaistomaisesti ja tietoisesti. Ne ovat osa sosiaalista käyttäytymistämme ohjaten osaltaan tekojamme, ajatuksiamme, päätöksiämme ja unelmiamme. (Peltonen & Kullberg-Piilola 2000, 13.) Poikien ollessa voimakkaiden tunteiden vallassa tai levottomia, sanoitimme heille näkemiämme tunteita kysyen samalla, näimmekö oikein. Monissa kohdissa tunteiden sanoittaminen rauhoitti poikia ja tilannetta. Kerhossamme poikien väliset kahnaukset menivät muutaman kerran niin pitkälle, että toinen pojista alkoi itkeä. Yleensä näihin tilanteisiin liittyi jo koulupäivän aikana alkanut välien selvittely. Näihin tilanteisiin puutuimme jämäkästi lopettaen poikien keskinäisen mittelön. Toimme esille, että se saattoi tuntua heistä epäreilulta tai epäoikeudenmukaiselta, mutta sen oli loputtava välittömästi. Puhuttelimme molempia poikia tarjoten heille sovinnonteon mahdollisuutta. Molemilla kerroilla pojat tarttuivat siihen ja jatkoivat rauhallisissa merkeissä kokkausta. Tilanteissa, joissa jouduimme rauhoittamaan poikaa esimerkiksi istumaan omalle paikalleen, silitimme pojan selkää tai pidimme kättämme hänen olkapäällään puhuen samalla hänelle rauhoittavasti. Joissain tilanteissa otimme oman tuolin pojan viereen kysyen häneltä keinoja, mitkä auttaisivat häntä pysymään paikallaan. Kun hän oli maininnut jonkun, pyysimme häntä kokeilemaan sitä, antaen hänelle rakentavaa palautetta siitä.

7 Toiminnalle ja ohjaajuudelle asetettujen tavoitteiden arviointia

Toimintaamme voi tarkastella jäävuorena, jossa on huippu, veden pinnan yläpuolella oleva osa ja veden alla peitossa oleva näkymätön osa. Toiminnallinen osuutemme, kokkaaminen oli jäävuoren huippua. Ryhmä oli koottu kokkaamaan ja pojille kokkaaminen oli ”se juttu”. Toimintaamme ohjanneet pedagogisen rakkauden ja The Virtues Project -toimintamallin opit ja ajatukset olivat jäävuoren pinnan yläpuolella olevaa osaa. Tähän osaan liittyivät myös toiminnallemme asetetut syvemmät tavoitteet ja tarkoitus. Suurilta osin pinnan alla olevaan osaan jäävät toiminnallemme asetettujen tavoitteiden ja toimintaamme ohjanneiden arvojen ja oppien tulokset kuin myös ammatillinen kasvumme.

Ajankohta kokkikerhon pitämiselle oli otollinen. TV ja lehdet ovat pullollaan erilaisia ohjelmia ja artikkeleita ruoan laittamiseen liittyen. Tarjontaa on niin aikuisille kuin lapsille. Kokkiker-

hon aikoihin alkanut lasten Master Chef - ohjelma sai suuren suosion poikien keskuudessa. Tällä hetkellä on muodikasta olla mies ja kokki. Kuuluisimmat kokit ja keittiömestarit ovat pääsääntöisesti miehiä. Pojat olivat hyvin tietoisia ajan hengestä. Monet pojista kertoivat jonkun läheisen ihmisen olevan kokki tai keittiöpäällikkö. Neljä pojista ilmoitti kerhossa, haluavansa isona kokiksi. Poikien kiinnostus ja innostus kokkailua kohtaan säilyi alkumetreiltä aina maali- viivalle saakka.

Kysellessämme pojilta heidän aikaisempia kokemuksia kokkailusta, kolme poikaa kertoi saaneensa olla vanhempien mukana keittiöhommissa ja ruoanlaitossa. Muille kokkailu oli uutta ja jännittävää toimintaa. Aloitettuamme kerhomme, monet pojista kertoivat tehneensä edellisellä kerralla valmistettua, muun muassa omenapiirakkaa, lämpimiä voileipiä, marjarahkaa ja sämpylöitä omista kodeissaan viikon aikana. Kerhon ohjelmaan kuului myös tapakulttuurin opettelua. Tämän päivän kiireisessä yhteiskunnassa, ei ole itsestään selvää, että perhe syö yhdessä päivällistä. Kokkikerhon myötä pojille toivottavasti syntyi mielikuva, että ruoanlaittaminen voi olla perheissä mukava, yhteinen hetki, johon jokainen voi osallistua omien taitojensa ja kykyjensä mukaan.

7.1 Kokkikerhon toiminnasta saamaamme palautetta

Dokumentoimme toimintaamme valokuvaamalla, kirjaamalla poikien tekemisiä ja sanomisia ylös, refleктоimalla omaa toimintaamme kysymällä palautetta kerholaisilta, sekä koulun edustajilta. Saimme toiminnastamme suullista palautetta koulun rehtorilta, koulusihteeriltä, opettajilta ja pojilta. Avaamme ensimmäisen luokan opettajan ja rehtorin saamiamme kirjallisia palautteita arvioidessamme toiminnalle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Vanhemmilta emme saaneet suoraa palautetta pyynnöstämme huolimatta.

Pojilta pyysimme palautetta kerhokertojen päätteeksi esimerkiksi legopalikoiden, hymynaamojen ja janan avulla kirjatun ne paperille. Palautteen avulla pyrimme kehittämään toimintaamme halutun kaltaiseksi jo toteutusvaiheessa. Viimeisellä kerralla jätimme aikaa kerholaisten laajemman palautteen saamiseen kysyen jokaiselta pojalta erikseen, mikä oli ollut mieleen jäävin onnistuminen kokkikerhossa ja mitä hän olisi toivonut olevan enemmän tai toisin kerhossamme. Jälkeenpäin totesimme saaliimme palautteista jääneen kovin yksipuoliseksi ja vähäiseksi. Olisimme ehkä saaneet rehellisempää ja erilaisempaakin palautetta, jos olisimme joka kerta kysyneet jokaiselta pojalta erikseen, kuten teimme viimeisellä kerralla.

Poikien antamana palaute oli todella hyvää ja kannustavaa. Marjarahkan tekemisen jälkeen pojat antoivat meille palautetta eriväristen legopalikoiden avulla. Seitsemän heistä valitsi vihreän palikan, joka kertoi tyytyväisyydestä. Vain yksi poika oli pahoillaan kerhomme päättyessä. Kysyimme häneltä tuntemuksia, mutta hänen oli vaikea saada niitä sanoitetuksi. Kor-

vapuustien leipomisen jälkeen numeroarvosanana saimme kahdeksalta pojalta täyden kympin, yhdeltä kahdeksikon ja yksi pojista ei saanut sanottua arvosanaa. Lättyjen paistamisen jälkeen seitsemän pojan kädet nousivat korkealle kattoa kohti, yhden nostaessa sen puolitan-koon pyytäessämme heitä näyttämään kädellä, mitä he olivat tykänneet kerrasta ja miten olimme onnistuneet ohjaajina. Viimeisellä kerralla kysyessämme mieleenpainuvinta onnistu-misen kokemusta kokkikerhossa, saimme vastauksiksi: kaikkien ruokien tekeminen, letun heit-täminen kahden mielestä, kaikki oli parasta, isänpäiväkakun koristeleminen myös kahden mie-lestä, syöminen ja täysi maha. Yksi pojista ei tiennyt mitä sanoa. Kaikki pojat toivat esille, että metsäretkiä olisi pitänyt olla useammin.

7.2 Miten onnistumiset tukivat poikien itsetuntoa?

Kokkikerhon perustehtävänä oli valmistaa herkullisia, pojille mieluisia syötäviä. Kokkailun lo-massa saadut onnistumisen kokemukset olivat vain osa poikien saamista positiivisista koke-muksista kokkikerhosta. Osa onnistumisista liittyi toisiin kokkikerhossa olleisiin poikiin. Toiset pojat olivat hyvinä peileinä heijastamassa pojan onnistumisia sosiaalisissa ja tunnetaitoja vaatineissa tilanteissa. Opinnäytetyömme tietopohja käsittelee pedagogisen rakkauden näky-mistä käytännössä lapsen ja aikuisen välisessä vuorovaikutuksessa ja kohtaamisessa. Osansa poikien onnistumisista tuli myös meidän tavastamme kohdata jokainen poika ainutlaatuisena ja arvokkaana itsenään. Näimme, että pojat tekivät joka kerralla parhaansa. Vaikka aina ei mennyt ihan suunnitelmien mukaisesti, pettymysten purkamisen jälkeen valoimme poikiin uskoa siitä, että he olivat hyviä ja riittäviä myös epätäydellisinä.

Valitsimme poikien kokkailuehdotuksista ne, jotka mielestämme olivat mahdollisia toteuttaa onnistuneesti. Täysin varmoja emme luonnollisestikaan voineet olla jokaisen leivonnaisen tai paistoksen onnistumisesta. Lähtökohtaisesti luotimme omiin ja poikien taitoihin sekä siihen, että yhdessä tekemällä tulisimme onnistumaan ja saavuttamaan asettamamme tavoitteet kokkailuun liittyen. Etunamme kiinnostuksen ja innon ylläpitämiselle oli, että meillä oli mah-dollisuus toteuttaa poikien esittämiä toiveita kokkikerhossa. Kokkailu itsessään, ryhmä ja oh-jaustyylimme motivoivat poikia myös panostamaan ja tavoittelemaan onnistumisia. Konkreet-tisia onnistumisen kokemuksia pojille olivat joka kerralta valmiit, maistuvat tuotokset, jotka he olivat valmistaneet alusta loppuun saakka itse. Valmistusvaiheessa monet, pienet yksityis-kohdat lisäsivät heidän motivaatiotaan. Kananmunan rikkominen kulhoon, letun heittäminen, hyvän makuisen taikinan maistelu, sähkövatkaimella kerman vatkaaminen, kerman pursotus ja isänpäiväkakun koristelu, kulhojen nuoleminen, jauhojen kaataminen desimitaan, uunista tulleet tuoksut sekä erilaiset makuelämykset olivat lisänä poikien onnistumisen kokemusten listalla.

Tavalla tai tyylillä ei ollut suurta merkitystä lopputuloksen onnistumiselle. Pojat saivat käyttää luovuuttaan ja taiteellisuuttaan melko vapaasti. Emme tehneet heille malleja esimerkiksi korvapuusteista tai sämpylöistä vaan pojat saivat toteuttaa omia visioitaan. Isäinpäivätäytekkujen koristelussa poikien mielikuvitus pääsi eniten valloilleen. Tilanteissa, joissa autoimme poikia, esimerkiksi taikinan teossa, teimme sen tekemättä siitä sen suurempaa numeroa. Huomatessamme taikinan olevan liian löysää tai liian kovaa, pyysimme poikia lisäämään joko nestettä tai jauhoja siihen. Muutamissa tilanteissa, pojan jo pestessä käsiään, kerroimme lisäävämmä taikinaan esimerkiksi öljyä tai jauhoja lopputulosta silmällä pitäen. Uskomme, että pojat ymmärsivät realistiset kykynsä kokkailuun liittyen ja jokainen heistä tiesi tarvitsevänsä harjoittelua ja aikuisen ohjausta myöhemmin kotona ruokaa laittaessa.

Koulumaailman ollessa uusi, itsestään vastuun ottaminen ja uudessa porukassa pärjääminen ovat isoja haasteita ekaluokan pojille. Kerhossamme tuimme poikia tulemaan toimeen uusien kavereiden kanssa, luottamaan itseensä ja omiin taitoihinsa. Jokainen poika koki onnistumisen iloa itse tehdyistä herkullisista välipaloista ja niiden syömisestä. Sitoutimme pojat toimintaa ohjaaviin arvoihin yhteisillä pelisäännöillä. Onnistumisten myötä toivomme poikien saaneen rohkeutta lähteä kokeilemaan ja tavoittelemaan unelmiaan ja haaveitaan niin koulu maailmassa kuin myös muussa elämässä. Pojat huomasivat toiminnan aikana, että joskus tavoitteen tai onnistumisen saavuttamiseen tarvitaan kovaa työtä ja sinnikästä yrittämistä.

Yhdessä tehdyt pelisäännöt loivat yhteisölle ja tekemiselle kehykset. Pojat tiesivät, että heiltä odotettiin sääntöjen noudattamista. Hyödyntämällä poikien omaa ajattelua, uskomme että pojat myös sisäistivät enemmän asioita kuin, että olisimme tuoneet kaiken ulkoapäin heille, meidän totuutenamme. Haastavissa tilanteissa pojat saivat itse miettiä ratkaisuja. Toiminnallamme osoitimme pojille luottavamme heihin ja heidän kykyihinsä ratkoa haastavia tilanteita. Tilanteissa, joissa ei ollut neuvottelemisen varaa, esimerkiksi kynällä toisen satuttaminen tai toisen lyöminen, puutuimme hyvin jämäkästi. Näissä tilanteissa pojat saattoivat luottaa, että me aikuisina kannoimme päävastuun siitä, että jokainen tuli kohdelluksi hyvin kokkikerhossamme ja saattoi turvallisella mielellä jatkaa ja keskittyä kokkaamiseen.

Kokkikerho kiinnosti kovasti myös sen ulkopuolelle jääneitä lapsia. Joinain kertoina jouduimme sulkemaan ikkunoiden sälekaihtimet saadaksemme työrauhan. Lähes joka kerralla joku koulun oppilaista tuli kysymään mahdollisuudesta ilmoittautua jälkikäteen kerhoon. Ensimmäisen luokan opettajan

palaute tuo vahvistusta omille havainnoillemme poikien sitoutumisesta ja kiinnostuksesta kokkikerhoa kohtaan että myös yhdessä syömisestä merkityksestä pojille. *”Voin kertoa ainoastaan sen, mitä olen kerhoon osallistuneilta lapsilta kuullut. Palaute on ollut hyvin positiivista ja kerhoon on tultu mielellään. Kukaan ei ole sanonut, että jättäisi kerhoilun kesken saa-*

tikka, että olisi unohtanut jonkun kerhokerran. Kokkailuista on muistettu muutaman kerran kertoa seuraavana päivänä koulussakin. Luokka on ollut aina siisti kerhonne jäljiltä, kiitos siitä! Kiitokset myös poikien puolesta - he ovat varmasti saaneet ikimuistettavan kokemuksen ja innostuneet ehkäpä jopa touhuilemaan kotonakin keittiössä. Sellaiseen ei tänä päivänä ole välttämättä monenkaan kodissa aikaa/ innokkuutta. Vastaavaan toimintaan olisi varmasti jatkossakin halukkuutta. Ehkäpä sitten olisi tyttöjen vuoro...” (Kiviniemi-Pänkäläinen 2013.) Viimeisillä kerroilla pojat toivat esille haluaan jatkaa kokkikerhossa käymistä. Kerroimme pojille vievämme heidän terveiset eteenpäin esittäen heille toiveen, että pojat jatkaisivat kokkailua kodeissaan, kokkikerhon päättymisestä huolimatta.

Toiminnallinen osuutemme kesti kymmenen viikkoa. Näiden viikkojen aikana istutimme poikiin kasvun siemeniä tukemaan heidän itsetuntoa ja hyvää käytöstä. Tällä hetkellä on vaikea arvioida, mitä kasvua tai tuloksia saimme aikaiseksi, koska emme ole tavanneet poikia kokkikerhon päättymisen jälkeen. Toiminnan aikana havainnoimiamme muutoksia poikien käytöksessä olemme kuvanneet läpi opinnäytetyömme. Sitä, miten pysyviä muutokset ovat olleet, emme pysty sanomaan. Rehtorin arvioinnissa tuodaan esille pojissa alkanutta kasvua seuraavalla tavalla: *”Lyhyellä aikavälillä ei ollut havaittavissa muutosta poikien toiminnassa. Opettajien kertoman mukaan osa pojista on ajan myötä pystynyt kehittymään sovittelijana ja oman toiminnan arvioijana. Kokkikerhoa muistellaan vieläkin, sillä oli selvästi suuri merkitys pojille. Koulun puolelta toiminta näyttäytyi positiivisena. Olimme kaikin puolin tyytyväisiä tapaan, miten kokkikerhoa vedettiin. Kokkikerholaisten toiminta on pääosin kehittynyt tavoitteellisempaan suuntaan. Ainakin osan kehityksestä voi huoletta laskea kokkikerhon ansioksi.”* (Salminen 2013.)

7.3 Miten yhteishenki rakentui uusien kavereiden kanssa?

Kuusikon koululla aloitti syksyllä 2012 kaksi ensimmäistä luokkaa sekä Montessoriluokka, missä on oppilaita myös ylemmiltä luokilta. Kouluvuosi käynnistyi 14.päivä elokuuta 2012. Kokkikerhomme ensimmäinen kerta oli vajaa kuukausi koulun alkamisesta. Sitä, kuinka paljon eri luokilla olleet pojat olivat olleet tekemisissä keskenään ennen kokkikerhon alkamista, emme tiedä. Meillä ei ole myöskään tiedossamme, tunsivatko pojat mahdollisesti toisiaan ennen oppivelvollisuuden ja koulun alkamista. Molemmat tiedot olisivat olleet tärkeitä tietoja meille, pohtiessamme uusien kavereisuhteiden syntymistä. Näin ollen päätelmämme pohjautuvat tekemiimme havaintoihin, joiden mukaan osa pojista ei tuntenut toisiaan. Muutamat kokkikerhomme pojista olivat arkoja ja ujoja, vetäytyen sivummalle muusta porukasta.

Kokkikerhossa kaikki olivat yhtä, uutta ryhmää. Jokaisen pojan täytyi löytää oma paikkansa uudessa joukossa. Kokkikerhossa pätivät omat säännöt, joita jokaisen odotettiin noudattavan. Ensimmäisellä kerralla laadittuihin kerhosääntöihin, ketään ei saa kiusata, olemme kaikkien

kavereita ja puhumme yksitellen, palasimme poikien kanssa viikoittain. Hyvin pian kokkikerhon alettua, pojat kertoivat leikkivänsä ja olevansa toistensa kanssa tekemisissä välitunneilla. Kokkikerhon edetessä aloitellessamme kokkikerhokertaa ja kysellessämme pojilta vielä puuttuvista pojista, pojat osasivat hienosti muistella ja kertoa, olivatko nähneet heitä koulupäivän aikana tai ruokasalissa. Muutamina kertoina pojat kertoivat yhden pojan olevan matkalla ja toisen olevan sairaana kotona. Pojat saivat harjoitella sosiaalisia taitojaan viikoittain vaihtuvan työparin kanssa. Aina ei ollut helppoa aloittaa toiminta, uuden ja vieraan kaverin kanssa. Positiivista oli kuitenkin havaita, että pojat sopeutuivat nopeasti tilanteeseen ja löysivät yhteisen sävelen tekemiselle uudenkin kaverin kanssa. Muutamilla pareilla yhteistyö sujui niin hyvin, että kuulumme heidän suunnittelevan yhteisiä vapaa-ajan leikkejä myöhemmin samalle illalle.

Kerhossamme vallitsi jatkuva, iloinen puheensorina ja pojille ominainen pieni nahistelu. Poikien välinen vuorovaikutus oli hyvin fyysistä. Vähäväliä pojat yrittivät päästä painimaan tai miekkailemaan toistensa kanssa. Miekoiksi kävivät käärityt paperirullat tai lyijykynät. Voimaa ja energiaa piti päästä purkamaan monin eri tavoin. Välillä pojat ajoivat toisiaan takaa, menivät toisiltaan piiloon tai olivat tekemässä läskikasaa lattialle. Tiesimme ja ymmärsimme, että tämä oli poikien tapa etsiä ja löytää omaa paikkaansa ryhmässä ja kaveripiirissä. Metsäretkikerroilla pojat saivat parhaiten purettua poikaenergiaa metsässä touhuillessaan. Risut ja kivet nousivat vaivattomasti, eikä mikään kallio tai puu ollut pojille este, päinvastoin siellä oli helppoa ja luontevaa kokeilla omia rajojaan. Metsäretket olivat ehdottomasti parhaita luomaan ja synnyttämään yhteishenkeä poikien välille. Metsässä yhteishenki näkyi selkeimmin, koska pojat touhusivat yhtenä porukkana. Majaa rakennettiin yhdessä ja kaveria autettiin, esimerkiksi pääsemään korkean kiven päälle. Metsässä poikien mielikuvitus ja yhdessä tekeminen pääsivät valloilleen heidän kantaessaan ryhmänä valtavia puunrunkoja majaa varten tai heidän tasapainoillessaan kaatuneen puun runkoa pitkin sen ollessa vuoroin tulta syöksevä tulivuori ja toisena hetkenä kovaa vauhtia kiitävä pikajuna. Jonkun tipahtaessa puunrungolta, osa pojista kiiruhti auttamaan, vetäen putoajan takaisin rungon päälle. Metsässä ei ollut nähtävissä tai kuultavissa kinastelua. Toisten mollaaminen oli myös unohdettu.

Poikien huumori oli pitkälti alapäähumoria, missä viljeltiin paljon myös pieruvitsejä. Mietimme monet kerrat suhtautumistamme poikien juttuihin, välillä itsekkin niille naureskellen. Päädyimme ratkaisuun, että pojat saivat hauskuuttaa toisiaan näillä jutuilla, emmekä tehneet niistä numeroa. Pikkuhiljaa jutut vähenivät. Ehkä osasy tähän oli, ettemme kiinnittäneet juttuihin suurtakaan huomiota. Jäimme mieltämään, miksi alapää- ja pierujutut ovat niin sanottujen kiellettyjen puheenaiheiden joukossa, kun kaikki ne tietävät ja kaikki myös niin tekevät? Pienien poikien kertomina jutut tuntuivat hyvin viattomilta.

Poikien halusta kuulua ja olla osa kokkikerhon poikajoukkoa saimme hyvän esimerkin ollessamme ensimmäisellä metsäretkellä. Eväiden syömisen jälkeen yhtä pojista alkoi pissattaa ja hän kysyi meiltä paikkaa ja lupaa pissaamiselle. Ohjasimme hänet vähän syrjemmälle. Hetken päästä pissapaikalle olivat kerääntyneet kaikki pojat. Yhdessä ringissä he toimittivat asiaansa. Seurasimme poikien touhua sivummalta antaen heidän nauttia ja ”mittailla” myös tässä asiassa. Pojat jaksoivat hetken aikaa innostua luvalla annetusta pippelitouhusta ja -jutuista. Aika nopeasti jutut kuitenkin loppuivat ja pojat tulivat takaisin majan ja meidän ohjaajien luokse. Heidän palatessaan jatkoimme hommia entiseen malliin. Esimerkki kertoi poikien olevan oma porukka, johon me ohjaajat emme tyttöinä kuuluneet. Meistä tuntui tärkeältä antaa pojille myös tämä kokemus, koska kaikki tapahtui hyvin luonnollisella ja viattomalla tavalla.

Yhdessä tehdyt kerhon säännöt sitouttivat poikia toimintaa ohjaaviin arvoihin. Muutamassa tilanteessa, jossa osa pojista oli levottomia, alkoivat he itse vaatia työrauhaa pyytämällä metelöiviä poikia rauhoittumaan. Poikien ylpeyttä ja yhteenkuuluvuutta lisäsi Itä-Uudenmaan oppisopimuskeskuksen lahjoittamat esiliinat jokaiselle kokkikerhon pojalle. Osa pojista halusi esiliinaansa säilytettävän koululla, jottei se unohtuisi kotiin, osa taas halusi viedä sen ehdottomasti kotiin näytettäväksi. Huomasimme, että essut päällä pojat aivan kuin kasvoivat kokin mittoihin. Esiliinat myös osoittivat poikien kuuluvan kokkikerholaisiin. Kerhon ulkopuolelle jääneet lapset olivat selvästi uteliaita ja kiinnostuneita kerhossamme tapahtuvasta toiminnasta. Monet kerrat saapuessamme aikaisemmin koululle ja törmätessämme poikiin koulun käytävillä, kertoivat he seurassaan oleville pojille lähtevänsä kohta kokkikerhoon osoittaen meitä kerhon ohjaajiksi. Pojat kertoivat myös suureen ääneen, mitä me tulisimme tekemään sillä kerralla. Rehtori kirjoittaa arvioinnissaan seuraavaa: *”Pojat olivat tyytyväisiä kokkikerhon toimintaan. He olivat innoissaan menossa kerhoon ja puhuivat siitä käytävillä muille oppilaille innoissaan: ”Jee, tänään on kokkikerho!” Tämä herätti kateutta muissa oppilaisissa.”* (Salminen 2013.)

Saimme kuulla kerhon aikana, että pojat tapailivat toisiaan myös koulun ulkopuolella. Osa pojista oli käynyt leikkimässä rakentamassamme majassa vapaa-ajallaan ja iltaisin. Vapaa-ajalla leikityt yhteisleikit osoittavat, että kerhon aikana jäsenten välille oli alkanut syntyä kiinnostusta toisia poikia kohtaan ja alkuja uusille kaverisuhteille. Saivatko pojat luotua kokkikerhossamme pysyvämpiä ystävyysuhteita, jää nähtäväksi.

Pysäyttävin ja surullisin palaute, mitä saimme tietoomme kokkikerhon merkityksestä pojille, tulee näkyväksi rehtorin kirjoittamassa arvioinnissa. *”Kotoa on tullut vähän kommentteja. Yhden pojan kohdalla kokkikerhoa käytettiin rangaistuskeinona, pääsy kokkikerhoon evättiin, jos kotona oli ollut ongelmia käyttäytymisessä. Tämä kertoo, että kerho oli pojille kovin tärkeä ja sinne meno oli viikon kohokohtia.”* (Salminen 2013.)

7.4 Mitä merkitystä sanoittamallamme hyvällä oli pojille?

Simo Skinnarin ja Veli-Matti Värin ajatukset ja opit vahvistivat meissä olevia arvoja ja taapaamme kohdata toinen ihminen. Heiltä saamamme tuki meitä ihmisinä ja ohjaajina. Meidän ihmiskäsityksemme mukaan lapsi on viaton ja rakkaudellinen. Pojissa olevan hyvän ja heidän hyvien tekojensa näkeminen ja niiden sanoittaminen olivat ohjaajuutemme kehys. Jokaisessa pojassa oli paljon hyvää ja vahvuuksia, mitä toimme heille esille. ”Hyveitä”, joita sanoitimme pojille, olivat muun muassa huomaavaisuus, joustavuus, sosiaalisuus, rauhallisuus, mukautuvuus, hyväntahtoisuus, maltillisuus, ahkeruus, sitoutuneisuus, auttavaisuus, innokkuus, vilpittömyys, rehellisyys, yhteistyökykyisyys, herkkyys, iloisuus, ystävällisyys, luottavaisuus, kiitollisuus ja energisyys. Kun lapsi kokee tulleen rakastetuksi ja hän on tietoinen siitä, että hänestä välitetään sellaisena kun hän on, on hänen helpompi jakaa rakkautta myös muille. Hyvä ja turvallinen ilmapiiri mahdollistavat uusien asioiden oppimisen. Pienet epäonnistumisetkaan eivät tällöin lannista. Hyvä ja terve itsetunto auttavat myös uusien ihmissuhteiden solmimisessa. Nämä seikat ovat huomionarvoisia lapsen aloittaessa koulutaipaleensa. (Peterson & Seligman 2004, 163.)

Positiivinen minäkuva, hyvä käsitys omasta itsestä, on lapsen kasvulle tärkeää. Lapsi on vahvempi, kun hän pystyy hyväksymään itsensä sellaisena kuin on, hyvine ja huonoine puolineen. Kun lapsi arvostaa itseään hän kokee itsensä suojelemisen ja rakastamisen arvoiseksi. Tätä kautta lapselle syntyy kyky nauttia elämästä, sitoutua tasavertaisiin ihmissuhteisiin ja olla onnellinen. Rakkautta ei saisi annostella kuin palkintoa, vaan sitä tulisi antaa silloinkin, kun lapsi epäonnistuu tai kun riitelemme lapsen kanssa. Lapsella, joka on arvostettu ja rakastettu ihmisenä, ei suorittajana, säilyy aina tunne siitä, että hän on ihmisenä hyvä ja kelpaa sellaisenaan. (Peltonen ym. 2000, 58-59.) Sanoittamalla pojissa olevaa hyvää, he tulivat myös itse tietoisiksi itsessään olevasta hyvästä, haluten positiivisen näkemistä ja sanomista lisää. Eri mieltä oleminen tai toimintamme kyseenalaistaminen eivät olleet esteinä hyvän näkemiselle, päinvastoin. Rohkaisimme poikia tuomaan omia mielipiteitään esille toiminnan suhteen. Pidimme tärkeänä myös sen sanoittamista, että he olivat turvassa myös silloin kun olivat eri mieltä kanssamme.

Tarja Kullberg-Piilola (2000, 60-65) tuo esille, että lapsen itsetunnolle ja minäkuvalle on tärkeää saada kuulla hyviä asioita itsestään. Erityisen tärkeää lapsen on saada kuulla siitä, mikä hänen persoonallisuudessaan on erityisen kiehtovaa. Ihmisen minäkuva perustuu yksilöllisen persoonallisuuden ja ominaisuuksien lisäksi myös suorituksiin ja saavutuksiin. Jos lapsen minäkuva perustuu pelkästään suorituksiin, on olemassa vaara, ettei lapsi opi pitämään itseään rakastettavana sinänsä. Tällöin lapsi kokee, että hänen tulee toimia tietyllä tavalla tai tehdä jotain ansaitakseen rakkauden. Kokkikerhon toiminnan lomassa sanoittaessamme pojissa ole-

vaa hyvää, teimme sitä sekä toiminnan yhteydessä että myös erottaen pojan persoonan toiminnasta. ”Olet ihana poika”, ”Olet huomaavainen ja ystävällinen, kun autat kaveria sekoittamisessa”, ”Mielestämme olette tosi rohkeita”, ” Olit huomaavainen sammuttaessasi valot”, ”Olet ystävällinen kun annoit ensin kaverille”.

Pyrimme kaikessa toiminnassamme asettamaan poikien tarpeet etusijalle. Etsimme joka tilanteessa lapsessa olevaa hyvää. Monet reseptit olivat pitkiä, vaatien hyvää muistia. Kertasimme ohjetta useaan otteeseen yhdessä poikien kanssa, samalla kun valmistimme esimerkiksi taikinaa. Tilanteissa, joissa pojat puhuivat päällemme, kysyimme heiltä, mitä olimme hetki sitten sanoneet pyytäen heitä kuuntelemaan, kun ohje hetken päästä toistettaisiin. Näissä tilanteissa saimme usein apua niiltä pojilta, jotka olivat kuunnelleet. Joku heistä toisti sanomamme kertoen, mitä seuraavaksi piti tehdä. Kuunteleville pojille annoimme positiivista palautetta ja kannustimme myös muita sen saamiseen. Rehtori kirjoittaa: *”Vetäjillä oli aikaa oppilaille ja ohjeet annettiin rauhallisesti ja niiden toteuttamiseen annettiin riittävästi aikaa. Ohjeet olivat selkeitä ja vetäjät valvoivat niiden noudattamista. Oppilaille jaetut reseptit tuntuivat ajoittain vaikeilta oppilaiden mielestä.”* (Salminen 2013.)

Pojat olivat mielestämme tosi rohkeita kokeilemaan uusia asioita. Saimme ohjaajina luotua poikiin uskoa, että harjoittelemalla voi päästä pitkälle ja että, epäonnistumisiakin tarvitaan. Niihin ei kuitenkaan kannata jäädä makaamaan. Annoimme poikien käyttää luovuutta ja mielikuvitusta kaikessa tekemisessä ja tuimme ja kannustimme heitä rohkeasti kokeilemaan ja ylittämään rajoja. Uskomme vakaasti, että toiminnallamme ja tavallamme kohdata jokainen poika oli merkitystä. Se, että jokainen poika tuli kohdatuksi ja nähdyksi omana, ainutlaatuisena itsenään vahvisti ja tuki heidän omakuvaansa ja itsetuntoaan. Iloiset jälleennäkemiset viestittivät pojille, että meistäkin oli mukava touhuta heidän kanssaan ja arvostimme heidän kanssaan vietettyä aikaa. Yhdessä jaetut riemun hetket loivat yhdessäoloon rentoutta ja positiivista energiaa.

7.5 Miten oma esimerkkinne tuki poikien hyvää vuorovaikutusta?

Kokkaaminen ja ruoan laittaminen on meille molemmille arkista ja jokapäiväistä toimintaa. Se sujuu meiltä ilman sen suurempia ponnisteluja. Tämän meissä olleen vahvuuden myötä saatoimme levosta käsin lähteä pitämään pojille kokkikerhoa keskittyen toimintamme tarkoituksen syvällisempään pohdintaan. Keskittymällä tekemään yhden asian kerrallaan, pystyimme tekemään asiat kiireettömästi, jolloin meille jäi aikaa nähdä ja kuulla ympärillämme olevaa hyvää. Saatuamme itsellemme vahvistusta opinnäytetyömme teoriapohjasta ja keskinäisistä pohdinnoista ja reflektoinnista, myös meistä itsestämme tuli hyvää näkyviin, mikä auttoi meitä toimimaan toiminnan tavoitteiden ja tarkoituksen mukaisesti.

Olimme pojille malleina toista kunnioittavasta parityöskentelystä. Keskinäisessä vuorovaikutuksessamme olimme toisiamme huomioivia ja arvostavia. Emme puhuneet toistemme päälle ja tuimme toisiamme sanoin ja teoin. Huomioimme toisiamme ja poikia luonnollisella tavalla toiminnan lomassa. Käytimme Ei ja Älä - sanaa ainoastaan pakollisissa tilanteissa, muutoin pyrimme puhumaan positiivisen kautta. ”Istukaa paikallanne”, ”kävelkää rauhallisesti parijonossa”, laittakaa sähkövatkaimet pöydälle” tai ”kuunnelkaa”. Ohjasimme poikia puhumaan kunnioittavasti. Luotimme poikiin ja pyrimme hyödyntämään heidän ajattelua kaikissa mahdollisissa tilanteissa. Heidän töksäytellessään tai komennellessaan toisiaan tai meitä, kysyimme, voisiko asian sanoa toisin tai kohteliaammin. Yleensä poika korjasi sanomansa tämän jälkeen, ”Voisitko...”, ”Antaisitko...”. Mervi Juusola kirjoittaa (2011, 236), kun lapsen aivoille tarjotaan rauhallisia, avoimia ja arvostavia kysymyksiä, lapsen aivot toimivat keskustelun aikana tehokkaasti ja niissä voi jopa syntyä uudenlaisia kytkentöjä, uusia ajattelun ratoja. Tilanteissa joissa meillä oli sanottavaa, pyysimme poikia kuuntelemaan. Joissain tilanteissa kun keskustelu kävi innokkaana, myös me pyysimme luvan puheenvuorolle viittaamalla. Tämä huvitti poikia suunnattomasti.

Pojat saivat olla lapsia. Olimme suunnitelleet toiminnan ikätasolle sopivaksi. Pojat saivat tuoda mielipiteitään ja toivomuksiaan esille. Toistimme poikien sanomia juttuja varmistaen, että ymmärsimme toisiamme. Toisto ja puheiden palautus helpottivat myös puheen säilymistä helposti ymmärrettävänä lapsen kielenä. Kokkikerhossa vallitsi joka kerta iloinen ja innokas ilmapiiri, mikä näkyi ja kuului useina naurunryöpsähdyksinä ja ilon kiljahduksina. Pojissa ollut tekemisen ilo ja rentous eivät voineet olla tarttumatta myös meihin ohjaajiin. Samaa tapahtui myös toisin päin, että meidän hassuttelumme ja hyväntuulisuus tarttuivat poikiin.

Rajojen laittaminen kuuluu myös rakkauteen. Valta ilman rakkautta, on mielestämme mieltävaltaa. Toimme pojille esille, että meillä ohjaajilla oli myös sietokyvyllä rajat. Kerroimme pojille rauhallisesti kärsivällisyytemme olevan vähissä kun heidän toimintansa tai käytöksensä alkoi lähestyä rajaamme. Älyttömyyksiin menevää toimintaa emme hyväksyneet. Kun moitimme tai ojensimme poikia, teimme sen kahden kesken tai kyseenalaiseen toimintaan osallistuneiden kesken, pienellä porukalla. Olimme tarkkoja, ettemme häpäisseet tai nolanneet poikia, emme myöskään halunneet heidän alkavan pelätä meitä. Puuttumista vaativissa tilanteissa olimme hyvin jämäköitä, silti koko ajan huomioiden poikien iän ja kehitystason. Kunnioitimme myös poikien kokemusta ja tunteita. Jokaisessa tilanteessa erotimme poikien persoonan teosta. Teko tuomittiin, lasta ei. Kokkikerhossa poikien oli turvallista etsiä rajojaan. Näissä itsellemme haastavissa tilanteissa tarvitsimme itse pysähtymistä aikuisuuden ja omien tunteidemme äärelle, jotta pystyimme olemaan poikien hölmöilyistä huolimatta poikien puolella. Saimme apua myös itsellemme esitetystä kysymyksestä, ”Mitä rakkaus sanoisi tai tekisi tässä tilanteessa?”

Kerhossamme sai olla se, kuka oli ja myös tuntee, niin kuin tunsin. Ei ollut kiellettyjä tai sallittuja tunteita, oli vain tunteita, jotka tulivat ja menivät. Tämä päti myös meihin ohjaajiin. Kohtasimme useita haasteita tuntien monenlaisia tunteita toiminnan aikana. Osan tunteistamme jaoimme poikien kanssa, jos ajattelimme sen hyödyttävän heidän kasvuaan ja kehitystään. Esimerkiksi eräällä kerralla toinen meistä ohjaajista pyysi pojilta neuvoja, kun tunsin itsensä hieman ärtyneeksi, mitä keinoja pojilla oli ärtymyksen käsittelyyn. Pojat kertoivat muun muassa potkivansa kiviä, menevänsä omaan huoneeseen, lähtevänsä ulos tai kiusaavansa pikkusiskoa. Mietimme myös mikä toiminta on sallittua mikä ei, esimerkiksi silloin kun on tosi vihainen. Yhdessä miettiessämme tulimme tulokseen, että tunteet kertovat jostain ja hyvä on miettiä, mikä tunteen mahdollisesti aiheuttaa. Esimerkkikerralla ohjaaja toi pojille esille, ettei hänen ärtymyksensä johtunut heistä, vaan ärtymyksen syynä oli, että ohjaajan aamu oli ollut liian kiireinen. Kertomalla ja jakamalla myös omia tunteitamme, teimme näkyväksi, ettei tunteita tarvinnut pelätä. Kun niistä uskalsi puhua, monesti jo se helpotti.

Annoimme pojille mallia myös ihmisen keskeneräisyydestä, erehtyvyydestä ja elämänpituisesta oppimismatkasta, myös aikuisena. Kannoimme vastuun toiminnasta ja tehdyistä valinnoista. Mikäli meillä oli tarvetta pysähtyä kesken toiminnan tarkastelemaan sitä, meillä oli siihen halua ja rohkeutta. Anteeksipyyttäminen ja asioiden opettelu eivät olleet meidän osaamisesta tai auktoriteetista pois, enemmänkin lisäämässä niitä.

8 Johtopäätökset

Toimintamme oli ajankohtaista tämänhetkiseen uutisointiin nähden. Lastenpsykiatri, Perheverkon asiantuntijalääkäri Raisa Cacciatore ja lastenpsykiatrian erikoislääkäri, lääketieteen tohtori Jari Sinkkonen ovat tahoillaan tuoneet esille huoltaan poikien monenlaisista haasteista ja vaikeuksista sopeutua kouluympäristöön ja sen vaikutusta poikien itsetuntoon ja myöhemmän selviytymiseen elämässä. Tilastokeskuksen mukaan kahdeksan prosenttia koulunsa aloittavista pojista on erityisen tuen tarpeessa. (Cacciatore ym. 2011, 23.) Psykologian professori Liisa Keltikangas-Järvinen on tuonut esille, että poikien itsetunnon laadulle on tärkeää onnistumisen kokemukset suorituksissa ja ryhmässä saatu arvostus. Koulumaailmassa resursseja tiukennetaan kiihtyvällä vauhdilla, eikä henkilökohtaisen tuen antamiseen ole välttämättä tarjota kuin lämmintä kättä. Myös erityisopetus on saanut osansa supistuksista kun erityisopetuksen oppilaita on sijoitettu normaaliopetukseen. Mediassa käydään keskustelua, miten lapsilla olevat oppimisen haasteet saataisiin selville mahdollisimman aikaisin. Opetusalan ammattijärjestön vuoden 2013 tammikuussa antamassa mediatiedotteessa ehdotetaan, että jo neuvolan neljävuotistarkastuksessa olisi hyvä arvioida lapsen mahdollisia oppimisen esteitä, jolloin riittävän aikaisessa vaiheessa voitaisiin tarttua haasteisiin ja tarjota tukea sitä tarvitsevalle, mikäli lapsen lähipiirin antama tuki ei riitä. Lapsen ja nuoren kehitystä arvioitaisiin

myös kahdeksannella luokalla ja kutsuntojen yhteydessä. Näin toimien voitaisiin mahdollisesti ennaltaehkäistä ongelmien kasaantumista. (Opetusalan ammattijärjestö 2013.)

Pojat, eritoten nuoret pojat, ovat olleet monissa otsikoissa ja uutisten pääaiheina. Presidentti Sauli Niinistön aloitteella tehtiin tammikuussa 2013 nuorten syrjäytymistä vastaan oma valtakunnallinen ohjelma, nuorisotakuu. Haluamme tuoda esille, ettemme väitä missään nimessä kokkikerhon poikien olevan syrjäytymisvaarassa olevia. Esille tuodut asiat koskevat välillisesti kokkikerhomme poikia. Osalla heistä oli nähtävissä erilaisia haasteita niin oman toiminnan ohjauksessa kuin myös kaverisuhteiden luomisessa ja ylläpitämisessä. Poikien aloittaessa koulutaipaleensa, on tärkeää tukea heitä kaikin mahdollisin keinoin ja antaa heille mahdollisimman monia onnistumisen kokemuksia. Koulun puolella tuen antaminen voi resurssien puutteen vuoksi olla haastavaa. Näin ollen kodin ja lapsen lähipiirin lisäksi itsetunnon tukeminen on harrastustoiminnan ja erilaisten kerhojen tehtävä. Jokainen poika tarvitsee aikuista, oli hän ammattilainen tai ei, joka näkee hänet ilman ennakkokäsityksiä tai alitajunnassa vaikuttavia poikamyyttejä.

Kokkikerho toimintana palveli poikia hyvin, koska pojat ovat energisiä ja toiminnallisia. Lastensuojelun käsikirjassa (2013) todetaan toiminnallisten menetelmien käytön perustuvan enemmän toimintaan kuin puhumiseen. Toiminnallisten menetelmien avulla on mahdollista löytää ja saada asioihin uusia näkökulmia, sekä käsitellä vaikeita asioita, joista ei mielellään halua puhua. Toiminnalliset menetelmät soveltuvat erityisen hyvin ryhmämuotoiseen työskentelyyn. Leikkiminen, laulaminen, piirtäminen, käsillä tekeminen ja liikkuminen ovat lapsen luonnollisia tapoja ilmaista itseään. Toiminnallisissa menetelmissä hyödynnetään erilaisia itseilmaisun keinoja. Niiden kautta lapsen on mahdollista saada onnistumisen kokemuksia, jotka voimavaraistavat häntä. Lastensuojelun perhekuntoutusta järjestettäessä on havaittu toiminnallisessa ohjatussa tekemisessä perheenjäsenten välisen vuorovaikutuksen parantuneen ja lapsen myönteisen minäkuvan vahvistuneen. Kokkikerhossamme pojat nauttivat yhdessä tekemisestä ja puuhastelusta. Pojat tarttuivat uusiin kokkaamiseen liittyviin haasteisiin suurella innolla ja tarmokkuudella. Kokkaamisen lomassa harjoittelimme elämässä tarvittavia ja hyödyllisiä taitoja. Kokkaamisessa ja kaikesta oheistoiminnasta saadut onnistumiset vahvistivat poikien käsitystä omasta osaamisesta ja itsestä. Toiminnan yhdistäminen keskusteluihin auttoi poikia. Kun käsillä oli tekemistä, puhuminenkin sujui helpommin. Kerhossamme puhuminen oli vapaaehtoista ja halu puhumiseen heräsi pojissa itsessään. Mielikuvituksen käytöstä olemme Juho Hollon kanssa samaa mieltä. Ensimmäisellä luokalla pitäisi ehdottomasti olla enemmän aikaa ja mahdollisuuksia leikille ja mielikuvituksen hyödyntämiseen joko koulun sisätiloissa, pihalla tai lähialueen metsässä. Seitsemän vuotiaat ovat vielä lapsia, joille luontainen tapa ilmaista itseään on leikki.

Arja Liutan akateeminen väitöskirja Tampereen Yliopistosta vuodelta 2011 ”Ope, lue se uusiksi!” eettisen kasvatuksen perusteita, erityisesti hyve-eettisestä näkökulmasta tutkiva väitöskirja tukee toimintamme tarkoitusta ja tavoitteita. Liutta tutkii väitöskirjassaan opettajan ääneen lukemisen muodossa toteutettua tarinallista eettisen kasvatuksen, erityisesti hyvekasvatuksen tiedollisen perustan vahvistamista. Väitöskirja tuo esille, että yksi keino raastuneen ja monenlaista välinpitämättömyyttä ilmentävän kulttuurimme uudistamiseksi on koulun eettisen kasvatuksen tehostaminen. Koulun tehtävä se on nimenomaan sen tähden, että se tavoittaa kattavasti kaikki lapset - myös ne, joiden vanhemmat eivät ymmärrä tai jaksa pitää lapsiaan turvassa esimerkiksi väkivaltavihteeltä. Liutta toteaa, ettei hyveiden tunnistamisessa ole tärkeintä niiden tarkka nimeäminen, vaan työskentelyssä toteutunut hienotunteisuuden ja aktiivisen lapsesta välittämisen tasapaino, sekä opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus. Huomioimme eettistä kasvatustehtäväämme kaikessa kokkikerhon toiminnassa. Eettisyys tuli näkyviin tavassamme kohdata pojat. Emme opetelleet hyveitä irrallisina asioina tai sanoina, vaan sisällytimme ja toimimme niitä esille poikien toiminnan lomassa, nimeten ne. Omalla esimerkillämme ja nimeämisellä hyveet tulivat tutuiksi pojille yhdistyen käytäntöön. Liutta nostaa hyveajattelun parhaimmaksi lähtökohdaksi alakouluikäisten kasvatuksessa, koska sen avulla autetaan lapsia kohtaamaan rakentavasti muut ihmiset ja ympäristö. Opettaja, tai meidän nähdäksemme myös joku muu auktoriteetti, voi kasvattajana auttaa oppilaita eettiseen kasvuprosessiin, tiedostamaan hyvän elämän perusteita ja sitoutumaan niiden edistämiseen. Tutkimus tuo esille oppilaiden siirtävän hyveajattelusta saatuja kokemuksia ja tietoa myös muuhun vuorovaikutukseen. (Liutta 2011.)

Tapamme ohjata ja olla poikien kanssa vuorovaikutuksessa saattoivat poiketa siitä mihin pojat olivat ehkä tottuneet. Tapamme olla poikia lähellä, silittää selkää, rutistaa olkapäätä tai se, että katsoimme heitä lempeästi esimerkiksi kananmunan rikkoonnuttua lattialle, olivat osalle pojista selvästi vieraita. Annoimme pojille paljon huomiota sekä ryhmänä että kahdenkeskisissä hetkissä. Kokkikerhossa pojilla oli vaikuttamismahdollisuuksia ja päätäntävaltaa omien tekemisten suhteen. Valintoja ja päätöksiä tekemällä pojat oppivat vastuun kantamista. Kokkikerhossa pojilla oli myös lupa leikkiä, painia ja tehdä muitakin poikien juttuja kokkailun lomassa. Vapaamuotoinen touhuilu ja erilaiset mittelit olivat sallittuja, kunhan yhteisiä pelisääntöjä kunnioitettiin. Pienten koululaisten on hyödyllistä oppia että, kotona, koulussa ja vapaa-ajan harrastuksissa on erilaisia sääntöjä ja tapoja toimia. On myös luonnollista, että ihmisellä on erilaisia rooleja eri tilanteissa. (Niemi & Sarras 2007, 10-11.)

Kerhoa pitäessämme kymmenen viikkoa tuntui lyhyeltä ajalta. Miettiessämme ryhmän perustehtävää, innostuksen ja kiinnostuksen herättämistä ja ylläpitämistä, toimintaan varattu aika oli riittävä. Pojilla oli toimintaa aloitettaessa tiedossaan kokkikerhon kesto. Muistutimme poikia toiseksi viimeisellä kerralla seuraavan kerran olevan viimeinen kerta, antaen poikien tunteille tilaa loppumiseen liittyen. Heränneistä tunteista huolimatta toiminta päättyi siinä vai-

heessa kun se vielä oli kivaa ja mielekästä. Pojille jäi hyvä ja positiivinen muisto kokkaamisesta ja kokkikerhon toiminnasta. Sen muiston myötä toivomme poikien jatkavan kokkaamista kodeissaan ja tulevaisuudessa koulun puolella kotitalousopetuksessa. Poikien innokkuudesta kokkaamista ja ruoanlaittoa kohtaan ja monien kokkikerhoon haluavien määrästä, kumpaankin pitämäämme kokkikerhoon, niin syventävällä opintojaksolla kuin myös opinnäytetyötä tehdesämme, antavat mielestämme perusteita miettiä kotitalousopetuksen aloittamista aikaisemmassa vaiheessa kuin mitä nykyisellään on.

Kokkikerho toimintana, pedagoginen rakkaus ja The Virtues Project -toimintamallin opit toimintaa ohjaavina kehyksinä auttoivat meitä ohjaajina tukemaan poikien hyvää käytöstä ja itsetuntoa. Onnistumisen kokemuksilla, kuulluksi tulemisella ja pojissa olevan hyvän sanoittamisella oli merkitystä poikien käsitykseen itsestään ja omista taidoistaan. Jo se, että ohjaajina uskoimme heistä jokaisesta löytyvän hyvää, vapautti pojat olemaan sellaisia. Sanomalla ja tekemällä hyvää, pääsimme jokainen osallisiksi siitä. Esittelemämme The Virtues Project toimintamalli tarjoaa keinoja luoda kouluun kaikenkattava välittämisen ja kunnioituksen kulttuuri. Hyveisiin perustuvan mallin avulla lapsille annetaan keinoja parantaa ja korjata käytöstään. Hyveiden avulla lapsia opetetaan välittämään itsestään ja kunnioittamaan muita ihmisiä ja ympäristöään. Koulujen ohella malli sopii päiväkodeihin, esikouluun, kerhoihin, seuratoimintaan ja kasvatuksen tueksi lasten ja nuorten vanhemmille. (Kavelin Popov 2010, 8 & 13-16.) Porvoossa sijaitsevan Peipon koulun luokanopettaja Helena Law kertoo, että toimintamallista on saatu myönteistä palautetta niin oppilaiden, toisten opettajien kuin myös vanhempien taholta. Vanhemmilta saatu palaute osoittaa toimintamallin oppien siirtyneen myös koteihin. *”Oppilaiden käytös on muuttunut kotioloissakin entistä huomaavemmaksi, avuli-aammaksi, avoimemmaksi ja itsevarmemmaksi. Esimerkiksi pikkusisarukset osataan ottaa ystävällisemmin huomioon kuin ennen.”* (Kavelin Popov 2010, 8.)

Toimintamalli on levinnyt yli yhdeksäänkymmeneenviiteen maahan, tuhannet ihmiset kautta maailman ovat sitoutuneita edistämään toimintamallin oppien ja periaatteiden leviämistä käytäntöön. (The Virtues Project.) Toimintamallista saadut myönteiset kokemukset vahvistavat sen toimivan. Muun muassa Uudesta Seelannista Peter Blanks on tuonut kokemustaan esille seuraavasti: *”Tutkimme erilaisia oppaita. The Virtues Project erottuu joukosta, sillä se on yksinkertainen. Se rikkoo kulttuurin ja uskonnon raja-aidat ja tuottaa hyviä tuloksia kautta maailman.”* Michiganissa toimivan Robert Frost Middle Schoolin apulaisrehtori, Michael Seltz kirjoittaa kokemuksestaan: *”Määräaikaiset erottamiset ovat vähentyneet merkittävästi, ja vanhemmat tukevat loistavasti näkemystämme järjestyksen ja työrauhan ylläpidosta. The Virtues Project on reseptin tärkein ainesosa.”* (Kavelin Popov 2010, 212.)

Kokkikerhoja on toteutettu opinnäytetöinä useita kertoja eri sapluunoilla. Uskomme, että myös meidän tavastamme voisi tehdä sapluunan jokaisen lapsen kohtaamiseen, olipa kyseessä

sosiaalitoimi, sivistystoimi tai terveydenala. Yhtenä opinnäytetyömme tarkoituksena oli tuoda The Virtues Project toimintamallin oppeja näkyviin myös Suomessa. Tavoittemme on, että toimintamalli löytäisi tiensä myös Suomessa kasvatusammattilaisten tietoisuuteen, leviten mahdollisimman laajalle erilaisiin kasvatusympäristöihin.

Oppilaat kaipaavat inhimillistä elämänasennetta omassa toiminnassaan noudattavia aikuisia ihmisiä. Pienillä lapsilla on taipumus jäljitellä ja samastua sellaisiin auktoriteetteihin, joita he ihailevat. (Skinnari 2011, 25). Kun ohjaaja elää ja toimii rehellisesti ja vilpittömästi, on sillä suurempi vaikutus kuin käytetyillä sanoilla. Keskittymällä lapsiin, jotka istuvat hiljaa ja kunnioittavasti paikoillaan, sen sijaan että alkaisi huutaa metelöitsijöille, on ohjaajalla suuremmat mahdollisuudet saada rauhoitettua luokallinen metelöiviä lapsia. (Kavelin Popov 2010, 26-27.) Kokkikerhossa keskittymällä ja huomioimalla poikien hyvää käytöstä, pojat alkoivat omatoimisesti vähentää huonoa tai häiritsevää käyttäytymistä. Esimerkkinä tästä oli eräällä kerhokerralla poika, joka huomiota herättävästi piti jalkojaan pulpetilla samalla kopistellen kantapäillään pulpetin kantta. Poika yritti saada muita poikia vedetyksi tekemään samaa. Muut pojat olivat niin uppoutuneita kokkaamiseen, etteivät lähteneet hänen houkutteluunsa mukaan. Mekään emme puuttuneet hänen toimintaansa millään lailla. Hetken kopisteltuaan poika laittoi omatoimisesti jalat alas lattialle ja tuli viereemme seisomaan kysyen, mitä voisi tehdä seuraavaksi. Silitimme pojan selkää hänen seistessään vierellämme ja annoimme hänelle seuraavan tehtävän jatkaen tavalliseen tapaan ohjaustamme ja leipomista. Edellisestä esimerkistä ja monesta muusta voimme päätellä hyvän kasvattavan hyvää. Sillä, mitä ruokitaan, on merkitystä.

Kuten johdannossa toimme esille, oma kasvumme ja oppimisemme jatkuvat. Valmiita meistä ei tule tässä elämässä. Keskenäisyydessämme meitä kantavat Martti Lindqvistin (2003, 15) sanat, ”Kun jokin tulee valmiiksi, sen aika on samalla ohitse”. Prosessin alussa tavoittemme olivat ylimitoitettut. Pitkin matkaa jouduimme niitä miettimään ja tarkentamaan. Monessa kohtaa toimintamme tarkoitus tuntui korkealentoiselta, koska pojat olivat tulleet ”vain” kokkaamaan. Se oli heille tärkeintä. Kymmenen kertaa oli lyhyt aika tavoitteitamme ajatellen. Itsetuntemusoppaissa tuodaan esille, että ainoastaan itseään voi muuttaa. Kymmenessä viikossa saatoimme ainoastaan tuoda omalla esimerkillämme pojille mallia siitä, mitä The Virtues Project toimintamalli kehottaa tekemään. Esimerkkimme avulla ja poikia ohjaamalla saatoimme ainoastaan istuttaa poikiin pieniä kasvun siemeniä. Uskoimme läpi kokkikerhon ajan, että teimme tärkeää työtä, vaikka välillä uskoamme koeteltiin. Koululta saamistamme palautteista voimme lukea, että kokkikerholla oli merkitystä pojille ja pieniä muutoksia on ollut nähtävillä poikien käyttäytymisessä pidemmällä aikavälillä. Tämä lisää uskoamme siihen, että toimintamme kannatti. Kysymykseen toiminnan tarpeellisuudesta, voimme vastata tutkimustuloksiin ja kasvatusalan ammattilaisten huoliin peilaten, että pojille suunnattu toimintamme oli tarpeellista. Kokkikerhon kaltaiselle toiminnalle on huimasti tarvetta. Tuli-

joita ja halukkaita kokkikerhoon oli kummallakin kerralla, niin syventävällä opintojaksolla kuin myös opinnäytetyötä tehdessämme, enemmän kuin pystyimme ottamaan mukaan.

9 Eettisyys

Kokkikerhon toiminnassa, työskennellessämme lasten kanssa, eettisten kysymysten pohtiminen ja tarkastelu olivat erityisen tärkeitä. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentian antamissa eettisissä ohjeissa tuodaan esille sosiaalialan työn tavoitteiksi hyvän tekeminen, ihmisten auttaminen, puutteen ja kärsimyksen vähentäminen, muutoksen ja kehityksen mahdollistaminen. Ainoana mahdollisena perustana eettisesti ja moraalisesti kestäväälle toiminnalle on asiakkaan ihmisarvon ja yksilöllisyyden ehdoton kunnioittaminen. Eettisyys tähtää hyvään elämään ja oikean ja väärän erottamiseen. Sosiaalialan ammatillisen työn keskeinen periaate on asiakaslähtöisyys. (Talentia 2010, 5-11.) Sosiaalialan työn kohteen ollessa lapsi, perustuvat lapsen oikeudet kansainvälisesti tunnustettuihin oikeuksiin, jotka ovat säädetty Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja Yhdistyneiden Kansakuntien lapsen oikeuksien yleissopimuksessa. (Lastensuojelun käsikirja 2013.) Lähtökohtana on ajatus jokaisen lapsen oikeudesta elämään. Ihmisoikeudet kuuluvat jokaiselle lapselle heti syntymästä lähtien. (Yleissopimus lapsen oikeuksista 1991/60.)

Lapsen etua on määritelty myös Suomen Perustuslaissa, Lapsenhuollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa, Lastensuojelulaissa sekä Sosiaalihuollon Asiakaslaissa. Perustuslain kuuudenteen pykälään sisältyvä kaikkien ihmisten yhdenvertaisuus ja tasa-arvoinen kohtelu, ovat kaiken sosiaalialan työn keskeisiä arvoja tarkoittaen, että lapsella on samat oikeudet kuin aikuisella, ellei hänen oikeuksiaan ole jostakin lakiin perustuvasta syystä rajoitettu. (Suomen Perustuslaki 1999/731.) Linda Kavelin Popov (2010, 52) tuo esille, ettei auktoriteettiasemassa oleva aikuinen voi käyttää johtajuuttaan vahvistamaan omaa vallantarvettaan. Ottaessamme vastaan johtajuuden, auktoriteetin vastuun, luovuimme toiveesta, että pojat pitävät meistä ja ovat aina samaa mieltä kanssamme. Yhdymme Kavelin Popovin ajatuksiin myös tehokkaan johtamisen tavoitteesta. Hänen mukaansa tehokkaan johtamisen tavoite on antaa lasten kehittää sisäistä johtajuuttaan siten, että lapset alkavat tehdä tietoisia moraalisia valintoja henkilökohtaisen vastuuntunnon herätessä.

Sosiaalialan työssä ollaan jatkuvasti moraalisten kysymysten äärellä. Toiminko oikein tai väärin, ovatko tekoni hyviä tai pahoja? Mitä voin tehdä toisin? Moraalisiin kysymyksiin ei useinkaan löydy yksiselitteisesti oikeaa vastausta. Antti Särkelä (2001), Veli-Matti Värri (1997) ja Simo Skinnari (2004) nostavat esille, että moraalit on tärkeä erottaa moralisoinnista. Moralisointi ei kuulu sosiaalialan työn luonteeseen. Moraali sen sijaan kuuluu, viitaten ihmisen vapautteen valita. Jos ei ole vapautta valita, ei ole moraalikaan. Vastuuta ei voi ottaa sellaisista asioista, joihin ei voi, osaa tai pysty vaikuttamaan. Moraalinen vastuu ja moraaliset kysy-

mykset ovat kaikessa sosiaalialan työssä, erityisesti lasten tai muilla tavoin heikommassa olevien kanssa työskenneltäessä äärimmäisen tärkeitä. (Särkelä 2001, 110-112.) Martti Lindqvist (1985, 40) tuo esille, että heikkojen tarvitessa erityisen paljon hyvää, he ovat tarvitsevuudessaan myös ryhmä, jolle on poikkeuksellisen helppo tehdä vääryyttä.

Etiikassa on kyse oikeuksista, velvollisuuksista, luvista ja vastuusta. Sen tavoitteena on auttaa ihmistä olemaan oman elämänsä subjekti. Etiikan alkuperäisin ja kattavin kysymys kuuluu, millainen on hyvä elämä? Mistä me voimme tunnistaa elämän hyväksi ja erottaa sen muista elämän vaihtoehdoista? Etiikka syntyy maailmankatsomukselliselta pohjalta. Perustan sille muodostavat kulttuurin ilmentämät perinteet ja arvostukset. Ihminen voi myös itse kehittää, syventää ja tarkentaa omaa katsomustaan. Etiikassa on kyse ihmisen sisimmästä minästä, omatunnosta, joka ohjaa ihmisen ulkoista toimintaa ja muistuttaa tekemistämme virheistä kasvaen ihmisen persoonasta. Eettisyys on ihmisen henkistä pääomaa, persoonallista elämäntähtäystä ja kasvua ihmisenä. Tutkiessaan eettisiä kysymyksiä ihmistyö pohtii samalla omaa syvintä olemustaan. Eettisissä ongelmissa voidaan aina palata kysymykseen hyvästä ja pahasta. Hyvä on määritelmällisesti eettisyyden sisältö, vapaus sen perusta. (Lindqvist 1985, 40-44, Lindqvist 1992, 155-156.)

Teimme työmme alkuvaiheessa rajauksen uskonnon ja uskontojen jättämisestä työmme ulkopuolelle. Rajausta tehdessämme emme kuitenkaan hylänneet uskoamme. Uskoimme itseemme, poikiin, elämässä olevaan hyvään ja rakkauteen. Haastavissa kohdissa uskomme kantoi meitä eteenpäin. Tekemästämme rajauksesta huolimatta, erityisesti eettisyyden ja etiikan kysymyksiä miettiessämme, nousivat Raamattu ja sen kirjoitukset hyvästä elämästä, moraalista ja armosta ajatuksiimme. Työmme viitekehyksen ollessa pedagoginen rakkaus ja rakkauden käsitteen puhutella meitä molempia, tunsimme tarvetta palauttaa mieliimme myös Raamatusta olevaa rakkauden sanomaa. Raamatun ehkä tunnetuin kohta ihmisten välistä rakkautta kuvattaessa on Paavalin ensimmäinen kirje korinttolaisille, sen kolmastoista luku. (Pyhä Raamattu, Uusi Testamentti 1983, 238.) Simo Skinnarin ja Raamatun lisäksi käsitystämme rakkaudesta avasi Christopher Petersonin ja Martin Seligmanin kirja *The Character Strengths and Virtues*. Sen mukaan rakkaudella on kolme tasoa. Ensimmäinen taso on lapsen rakkaus vanhempaa kohtaan. Sitä kuvataan läheisyydenkaipuuna. Toisen tason rakkaudessa on kyse vanhemman rakkaudesta lasta kohtaan. Siinä rakkautta kuvataan turvallisuuden tuojana lapselle. Kolmannen tason rakkaus on kahden aikuisen väistä rakkautta. Siihen kuuluvat olennaisena osana fyysinen ja seksuaalinen intohimo toista kohtaan. Edellytys vahvaksi ja onnelliseksi kasvamiselle on saada aitoa rakkautta. (Peterson & Seligman 2004, 304.)

Mitä me ammattilaisina pidämme hyvänä elämänä ja rakkaudellisena tapana kohdata toinen ihminen tai lapsi? Monissa kohdin on mahdotonta ja ehkä tarpeetontakin erottaa ammattirooli omasta persoonastamme. Miettiessämme ja pohtiessamme hyvän elämän tarkoitusta omalla

kohdallamme, ensimmäisenä mieliimme nousee ajatus sitä, että meidät hyväksytään sellaisina kuin olemme, ehdoitta. Mielestämme lapsen hyvään elämään kuuluu, että lapsi saa olla lapsi kaikissa tilanteissa. Lapsena hän voi luottaa siihen, että aikuinen pitää hänestä huolta ja että, häntä rakastetaan juuri sellaisena kuin hän on. Kati Pupita Mattila (2011, 23) tuo esille, että lapsen elämässä kannattelevia ja turvallisuutta tuottavien aikuisten kohtaamisessa toteutuu jatkuvuus. Kohtaamiset ovat useimmiten hyvin arkisia, koruttomia ja vaatimattomia vuorovaikutustilanteita. aikuisella on tietoisuus, että hän on lapsen kasvua varten. Kaiken arkisen aherruksen, taitojen opetteluun, rajojen asettamisen, tunteiden kohtaamisen ja hoivaamisen perustana täytyy olla lapsen persoonan kunnioittaminen. Kasvatukselliset, etenkin rajojen asettamiseen liittyvät tilanteet voivat olla hyvinkin vaativia. Aikuisen täytyy olla perillä rajoja asettaessaan siitä, että tavoitteena on lapsen hyvä kasvu ja kehitys. Simo Skinnarin (2004, 103) mukaan turvallisuuden tunteen myötä lapsi voi kokea, että maailma on hyvä. Tämän kokemuksen hänelle voivat välittää rakastamaan kykenevät aikuiset. Rakkaudellinen tapamme kohdata pojat, näkyi toiminnassamme oman kasvuprosessimme myötä aitona läsnäolona, pysähtymisenä ja kuulemisen taitona sekä itsensä ja toisen kunnioittamisena ja arvostamisena. Rakkauden sanat ja teot ekaluokan pojille tarkoittivat jokaisen pojan ainutlaatuisuuden näkemistä, selkeitä rajoja, asettumista pojan asemaan ja ymmärrystä poikana olemista ja kasvamista kohtaan. Lapsessa olevan innostuneisuuden, hämmästelyn kyvyn ja kiinnostuksen mahdollistaminen tuntui tärkeältä. Poikien tuli ennen kaikkea saada olla lapsia.

Luottamus ja rakkaus itseämme sekä toisiimme kohtaan, että realistinen näkemys omista taidostamme auttoivat meitä tehdessämme matkaa poikien kanssa. Meillä molemmilla on riittävä itsetuntemusta, heittäytymisen kykyä, ymmärrys jokaiselle ihmiselle kuuluvasta ehdottomasta ihmisarvosta sekä kykyä asettua toisen asemaan. Meissä on myös rehellisyyttä ja rohkeutta kyseenalaistaa sekä itseämme että toisiimme ja ottaa vastaan palautetta toiminnastamme. Voimavaroina työskentelyssämme oli parilta saatu ehdoton tuki ja kannustus, keskinäiset purut, monet onnistumisen kokemukset sekä hurtti huumorimme. Hyödynsimme toiminnan lomassa paljon hyväntahtoista tilannekomiiikkaa. Pelleileminen tai itselle nauraminen oli osa toimintaa. Spontaani heittäytyminen vapautti niin meidät kuin myös pojat. Nauroimme ja iloitsimme poikien kanssa. Kerhossamme oli lupa tuntea ja näyttää kaikkia tunteita. Ohjaajina meitä liikutti poikien ilo ja tyytyväisyys pienistä asioista, se miten kiitollisina ja tyytyväisinä he söivät omatekoisen leipomuksen tai paistoksen. Parhaita palkintoja meille olivat nauravat ja onnelliset pojan kasvot. Merkityksensä hyvän näkemiselle oli myös sillä, että tiesimme ja sallimme itsemme olla myös epätäydellisiä ja keskeneräisiä.

Lasten osallistamisessa tärkeimpiä elementtejä on aikuisten kanssa tapahtuva vuorovaikutus. Näissä tilanteissa sekä työntekijä että lapsi voivat pohtia, mitä he vuorovaikutuksessa antavat ja mitä he siltä haluavat. Lasten osallisuuden vahvistamisen näkökulmasta katsottuna, tärkeää on nähdä lapsi yksilönä ja hänen omista lähtökohdistaan käsin. Lapsen pitäisi tulla kuulluk-

si omassa asiassaan myös silloin, kun lapsen tieto on ristiriidassa aikuisten tiedon kanssa tai kun lapsi kertoo sellaista tietoa, jota aikuiset eivät näe yhtä merkittävänä kuin lapsi itse. (Hotari & Oranen & Pösö 2009, 123-125.) Ryhmän ohjaajina meidän tehtävänäme oli huolehtia kokkikerhon perustehtävästä ja toimintaan liitettyjen tavoitteiden mahdollistamisesta. Ryhmän perustehtävän huomioiden tehtävämme oli huolehtia, että paikalla oli tarvittava välineistö ja tarvikkeet kokkaamista varten. Käytössämme oli keittokomerollinen luokkatila, missä oli uuni ja vesipiste. Kulhot, vispilät, paistinpannut ja ynnä muut tarvikkeet toimme mukana. Kuuntelimme ja olimme avoimia poikien tekemille aloitteille, kerhossamme sai keskustella kaikista mielessä olleista asioista. Ryhmän ohjaajina ohjasimme keskusteluja ja toimintaa huomioiden toiminnalle asetettuja tavoitteita ja tarkoitusta. Ohjaajina tehtävämme oli huolehtia siitä, että kokkikerhossa jokaisen oli turvallista touhuta ja olla.

Lapsella on oikeus olla eri mieltä aikuisen kanssa, mutta loukkaava puhe, toisten häiritseminen tai jääräpäinen inttäminen eivät sovi mihinkään vuorovaikutukseen. Auktoriteetti ei ole aikuisten paasausta eikä jatkuvaa oikeassa olemista, vaan kuuntelemista, lapsen näkökulman ymmärtämistä ja usein myös kompromissien tekoa hyvien ratkaisujen saamiseksi yhdessä lasten kanssa. (Juusola 2011, 171-172.) Poikien kanssa työskentely opetti paljon uutta pojista ja siitä millainen poika on. Saamiemme oppien myötä meidän on vähän helpompaa lähteä kohtamaan pieniä poikia tulevaisuudessa. Kokkikerhossa olleilta pojilta opimme, että pojat ovat positiivisella tavalla yksinkertaisia ja suoralinjaisia. Poikien viisaus ja tapa ajatella herättelivät meitä huomaamaan miten hellyttäviä ja ihania pojat ovat. Monet asiat olivat pojille yksinkertaisuudessaan helppoja, heidän ei tarvinnut kääntää ja vääntää tuodakseen esimerkiksi mielipidettään esille. Useassa kohdassa pojat osoittivat toiminnallaan, yleensä levottomuutena, että päivän aikana oli tapahtunut jotain, mikä painoi mieltä. Pelkkä puhuminen ei saanut poikia innostumaan, mutta kun keskusteluihin liitettiin yhteinen puuhastelu, saimme poikiin keskusteluyhteyden.

Koska lapsilla ei vielä ole niin laajaa ja syvällistä tietämystä ja käsityskykyä, mikä on välttämätöntä heidän kasvatustaan koskevien valintojen tekemisessä, jonkun muun on tehtävä nämä valinnat heidän puolestaan (Hytönen 2008, 70-77). Alkuperäinen ideamme oli tehdä vuoroviikoin makeaa tai suolaista syötävää poikien kanssa. Poikien mieltymyksiä ja toiveita kuultuamme, huomioimme heiltä saamaamme tietoa käyttäen sitä apuna suunnitellessamme listan toteutettavista ruoista. Poikien ääni tuli kuuluviin ja näkyväksi toiminnan suunnittelussa. Listasta tuli poikien näköinen sen sopiessa myös meidän ajatuksiimme. Poikien tekemiä ehdotuksia välipaloiksi olivat rahka, mokkapalat, kanaruoat, mansikat, täytekakku, karkit, sämpylät, pulla, tortillat, hampurilainen ja pitsa. Toimme pojille esille, ettei kerhoaikamme valitettavasti riitä varsinaisten pääruokien valmistamiseen. Tarkoituksenamme oli valmistaa muun muassa helppotekoisia leipomuksia ja paistoksia, joita pojat voisivat valmistaa jopa yksin kotona. Aikuisina teimme lopulliset valinnat toteutettavista välipaloista ja kannoimme tekemis-

tämme päätöksistä vastuun. Palasimme kerhon viimeisillä kerroilla esitettyihin toiveisiin ja ajatuksiin tarkastellen niitä, miten hyvin pojat olivat tulleet kuuluiksi meille toimintaa toteuttaessamme.

Erilaisuuden hyväksymisen edellytys on hyvä itsetuntemus. Meidän kaikkien tulee muistaa jokaisen elämän olevan yhtä arvokas. Kukaan meistä ei ole toista ihmistä arvokkaampi. Tämä taito tulee oppia jo kotona. Koulu, kerhot ja harrastetoiminta tukevat tämän muistamista. (Kalliopuska 1995, 56-57.) Keskustelimme kokkailun lomassa erilaisuudesta miettien, mitä kaikkea erilaista tai samanlaista meissä oli. Löysimme meistä paljon samanlaisuutta, jokaisella oli kaksi korvaa kaksi silmää, tukkaa päässä, nenä keskellä naamaa ja niin edelleen. Mielinkiintoista oli mieltä eriäviä ominaisuuksia. Hiusten tai silmien väriä, tyttöjä vai poikia, milloin vietti syntymäpäivää, minkä kokoinen jalka oli. Puhuimme myös jokaisen arvokkuudesta ja ainutlaatuisuudesta. Muistutimme pojille useampaan kertaan, että kukaan ei ole tyhmä ja ettei ole oikein nimitellä kavereita sillä tavoin. Toimimme myös esille, että voi tehdä tyhmästi tai tyhmyksiä, mutta tyhmä ei ole kukaan.

Kuvitelma, että ihminen voi ja pyrkii kasvatuksessa muovaamaan toisen omaan muottiinsa, on elänyt vuosituhansia. Kuvitelmaa on kritisoitu myös vuosituhansien ajan. Simo Skinnari (2004, 86 & 108-110) tuo esille, ettei kasvattajana pidä kuvitella tekevänsä ihmisiä. Kasvatuksessa on Skinnarin mukaan enemmän kyse viljelystä, auttamisesta, sytyttämisestä, kasvamaan saattamisesta tai herättämisestä. Kyse ei ole siitä, että hyvä laitetaan ihmiseen ulkoapäin vaan todellisesta luottamuksesta meissä jokaisessa piilevään viisauden ja rakkauden lähteeseen. Se, mitä lapsi aistii ympäristöstään ja millaisen esikuvan lapsi saa aikuisesta ajatuksineen, tunteineen ja tekoineen, muovaavat ja ohjaavat lasta. Kati Pupita Mattila (2011) vahvistaa Simo Skinnarin ajatuksia toteamalla, että toisen ihmisen - lapsen - arvostaminen on mahdollista, kun muistaa, että lapsen persoona ei ole työn kohde. Aikuisen tehtävänä on huolehtia, hoivata, kasvattaa ja ohjata lasta. Tavoitteena ei ole muokata lapsen persoonaa vaan vahvistaa sitä ja tukea sen kasvua.

Kasvatustilanteessa auktoriteetti useimmiten ilmentää voimaa ja vaikutusta, jolla ei ole kasvatuksen kannalta merkityksellistä sisältöä. Tutkinnot, todistukset ja arvosanat ovat esimerkkejä tekijöistä, joihin kätkeytyy kasvatuksellista auktoriteettia. Kuitenkin ne sinällään kertovat hyvin vähän siitä, mitä niiden suorittamisen yhteydessä on opittu tai saavutettu. (Hytönen 2008, 77-80.) Hyvä auktoriteetti syntyy kunnioituksesta. Kun aikuinen kunnioittaa ja ymmärtää lasta, lapsessakin herää kunnioitus aikuista kohtaan. Huutaminen, ankaruus ja etäisyys eivät edusta lapselle auktoriteettia, vaan enemmänkin aikuisen heikkoutta. Jos aikuinen huutaa ja raivoaa jatkuvasti, on se lapsen näkökulmasta pelkästään kurjaa, turvatonta ja typerää käytöstä. Auktoriteetin saavuttaminen on kovaa työtä. Lapsen ja aikuisen valtataistelussa, aikuinen turvautuu herkästi lapsen moittimiseen, uhkailuun, rankaisuun tai palkitsemiseen.

Paljon parempaan lopputulokseen päästään keskustelemalla, huomioimalla, kiittämällä ja kannustamalla. Toki lapsi tarvitsee moitteitakin lapsuutensa aikana, muttei joka viikko, ei edes joka kuukausi. (Juusola 2011, 168-170.)

Kati-Pupita Mattila toteaa (2011, 19) aikuisen vastuulla olevan, ettei lapsi koskaan menetä turvallisuutta, persoonansa kunnioittamista ja arvostavaa katsetta kohtaamisessa, vaikka hänen tarinansa tai tapansa kertoa sitä ei miellyttäisi aikuista tai herättäisi aikuisessa tukalia tunteita. Ennen kokkikerhon aloittamista sovimme keskenämme, että mikäli huomaisimme toisen tekevän väärin poikia kohtaan tai kerhon arvoja vastoin, meillä oli lupa puuttua toimintaan. Jäimme kerhokertojen jälkeen keskustelemaan sen hetkisistä tuntemuksista ja havainnoistamme kirjaten ne samalla ylös. Annoimme joka kerran jälkeen myös toisillemme palautetta reflektoiden omaa toimintaamme, miettien mitä olisimme voineet tehdä toisin tai paremmin poikia palvelevaksi. Tietäen, että vertailussa on omat vaaransa, teimme sitä kuitenkin. Mielestämme kaikki vertailu ei ole pahasta. Tytöt ja pojat ovat erilaisia, eikä tarkoituksenamme ollut asettaa heitä paremmuusjärjestyksen vaan todeta tosiasioita sukupuolten välisistä eroista. Oli hämmästyttävää todeta, että poikiin liitetyt myytit, ennakoasenteet vaikuttivat myös meissä. Jossain kohdissa, esimerkiksi reseptivihkon tekemisessä tai keskusteluissa huomasimme odottavamme pojilta tytöille ominaisempaa käyttäytymistä. Eräällä kerralla näytellessämme poikien kanssa tunteita, olimme yllättyneitä poikien taidoista tunnistaa ja nimetä niitä. Tässä kohdassa jouduimme jälleen peilin eteen, että suhtauduimme poikien tunnetaitoihin myytin mukaisesti.

Hyvä kohtaaminen edellyttää nöyryyttä ja rohkeutta. Sen perustana on tietoisuus jokaisen ihmisen ainutkertaisesta ja arvokkaasta persoonallisesta elämästä. Arvostaminen on asenne, ja kohtaaminen on taito. Monelta osin kohtaamisessa vaikuttavat samat seikat olipa kohdattavana lapsi tai aikuinen. Lapsen kohtaaminen on kuitenkin erityistä. Aikuisen vastuu kohtaamisessa on aina suurempi hänen ymmärryksensä, elämäkokemuksensa ja roolivastuunsa vuoksi, vaikka ihmisenä lapsi on tasavertainen hänen kanssaan. Lapsen ja aikuisen kohtaamiseen erityisyyteen vaikuttaa lisäksi lapsen kasvuvaihe. Hänen elämänvaiheessaan luodaan perustaa elämänuskolle, elämänrohkeudelle ja elinvoimalle. Jokainen hyvä kohtaaminen on hänelle merkityksellinen. Lapsen mieli piirtää kaikesta kokonaiskäsitystä siitä, minkälainen hän itse on, minkälaisia muut ihmiset ovat, miten ihmisten kesken toimitaan, onko yhteisö luotettava ja kantaako elämä. Kun kyseessä on lapsen vanhempi tai lapsen auttamis-, hoito- tai kasvatustehtävän vastaanottanut aikuinen, hän on erityisesti lupautunut olemaan lapsen kasvun palveluksessa. Tämän lupauksen täyttäminen alkaa siitä, kun ottaa vastuun lapsen vahvistavasta kohtaamisesta. Vahvistava kohtaaminen vaatii oman aikuisuuden ja lapsen lapseuden ymmärtämistä. Aikuisella on vastuu siitä, että lapsi tulee kauniisti kohdatuksi ja, että hän saa olla turvassa. (Mattila 2010, 15-19.) Kokkikerhossa kohtasimme jokaisen pojan omana itsenään. Emme analysoineet tai pohtineet heidän taustojaan tai havaitsemiamme erityisen tuen

haasteita, vaan haastoimme itsemme ohjaajina kehittymään ja kasvamaan. Kokeilemalla erilaisia tapoja, esimerkiksi mitä luimme kirjoista tai pysähtymällä kuuntelemaan itsessämme olevaa lasta, yritimme löytää parhaan mahdollisen tavan ohjata poikia, antaen poikien olla sitä, mitä he olivat.

Sitouduimme opinnäytetyön prosessissa ja kokkikerhon toimintaa ohjatesamme myös teologian tohtori, Martti Lindqvistin (1992, 201) sanoihin, *”Ihmisenä olen vastuussa ennen kaikkea itsestäni, omasta hyvinvoinnistani ja tekojeni seurauksista lähimmäisilleni. Ryhtyessäni ihmistoverini auttajaksi olen tietoinen siitä, etten niin tekemällä voi ratkaista henkilökohtaisia ristiriitajani enkä korvata sitä, mitä vaille olen omassa elämässäni jäänyt. Voin tehdä työtäni vastuullisesti vain osaamiseni ja persoonani määräämissä rajoissa, jotka monin tavoin ovat seurausta siitä elämisen taakasta, mikä osakseni on tullut. Tiedän, etten ole ainoastaan hyvä, eikä auttamiseni ole aina pyyteetöntä. Oma varjoni ihmisenä seuraa minua myös auttamistyössäni. Pyrkimykseni on tehdä varjostani silta autettavani maailmaan eikä lyömäase häntä vastaan.”*

10 Pohdinta

Pohtiessamme tavoitteidemme toteutumista ajankohta ja ajankohtainen keskustelu loivat otollisen maaperän kokkikerhon pitämiselle. Voimme pohtia, miksi valitsimme ekaluokan pojat ja miksi he olivat lähempänä sydäntämme tässä kohdassa elämäämme. Syrjikkö valintamme tyttöjä tai vanhempia oppilaita? Mikä merkitys oli tekemillämme tietoisilla valinnoilla, joiden avulla mahdollistettiin onnistumiset? Teimmekö oikein? Eikö ole epäeettistä vaatia lapselta sellaista osaamista, joka on liian vaativaa ikä tai ikätasoiset taidot huomioiden? Jos emme olisi huomioineet poikien ikää ja käytettävää aikaa toiminnassa, kokkaamisesta olisi tullut tavoitteidemme irvikuva. Epäonnistumiset ja liian haastavat tehtävät olisivat syöneet poikien innostusta ja itsetuntoa. Kokkailun ollessa mielenkiintoista ja palkitsevaa, pojat tekivät joka kerralla parhaansa. Tavoitteena poikien hyvän käytöksen ja itsetunnon tukeminen oli tärkeä. Itsetuntoon vaikuttavat kuitenkin monet tekijät. Opinnäytetyömme tavoitteiden arvioinnin kannalta meidän on mahdotonta osoittaa, mikä vaikutus kokkikerhollamme oli poikien itsetuntoon toiminnan oltua niin lyhytaikaista. Poikien käytöksestä havainnoimme, että siinä näkyi pieniä muutoksia jo toimintamme aikana. Saamamme arvioinnit tukivat omia havaintojamme.

Kaverisuhteita luodessa, jokainen poika oli saman haasteen edessä etsiessään omaa paikkaansa uudessa ryhmässä. Kerhossamme sai olla sellainen kuin oli, eikä silti jäänyt toiminnan ulkopuolelle. Pohtiessamme vaihtuvan työparin hyödyntämistä kaverisuhteiden luomisessa, totesimme poikien sopeutuvan nopeasti uuteen tilanteeseen ja ihmiseen. Yhteinen sävel löytyi yllättävän nopeasti uuden kaverin kanssa. Molempia kiinnostava, mukava ja innostava teke-

minen meni kaiken muun edelle. Suurena apuna kaverisuhteita luotaessa olivat yhteiset ilon ja riemun hetket. Hyvä huumori ja nauraminen yhdistivät poikia tuoden tekemisiin ja oleminen rentoutta. Miettiessämme uusien kaverisuhteiden syntymistä hiljaisten ja ujojen poikien kohdalla, ohjaustavallamme ja vaihtuvalla parilla oli merkitystä. Jäimme pohtimaan, miten hiljaiset ja ujut lapset tulevat näkyviksi ja kuuluviksi, jos ei ole mahdollisuutta antaa heille heidän tarvitsemaa aikaa tai tukea oman äänen tai paikan löytämiseen? Onko heidän surullinen kohtalonsa jäädä syrjään tai joukon ulkopuolelle? Tai mikä on joukon kovaaäänisimmän ja kaikkien ihaileman lapsen tulevaisuus? Aikuisina vaikutimme kaverisuhteiden syntymiseen parien määräämisellä ja puuttumalla epäasialliseen kohteluun. Käytimmekö tässä kohdin liikaa valtaa? Toimimmeko oikein? Miten on lapsiporukassa? Lasten ollessa keskenään säännöt ovat toiset. Kuka siellä määrää? Mitä, jos kaveria ei löydy omin avuin eikä ole ketään, joka voi auttaa lasta löytämään sellaisen?

Kokkikerhon toiminnan lähtökohtana olivat pojat ja heidän tarpeensa. Ilman poikia ei olisi ollut kokkikerhoa. Huomatessamme poikamyyttien elävän osittain myös meidän alitajunnassamme, tarvitsimme tietoa pojista ja heidän kehitysvaiheestaan muuttamaan ennakkokäsityksiämme. Poikien kohtaamisessa meitä auttoi eniten lukemamme tieto ja sen myötä tullut ymmärrys poikien tavasta etsiä ja löytää omaa paikkansa ryhmässä ja kaveripiirissä. Olisimmeko suhtautuneet poikiin eri tavalla, mikäli meillä ei olisi ollut tietoa poikien fyysisyydestä? Lisääntyneestä tiedosta huolimatta poikien tapa olla keskenään pohditutti meitä. Kiusaamisen raja oli muutamissa kohdissa epäselvä, eikä hienovaraista kiusaamista ollut välttämättä helppo huomata. Pohdimme, puutuimmeko joissain kohdissa liian herkästi poikien nujakointiin? Tai vastaavasti, annoimmeko joissain kohdissa tilanteiden mennä liian pitkälle? Pieni tila ja iltapäivä ajankohtana vaikuttivat poikiin. Olisiko joka kerralla tehty pieni happihyppely auttanut poikia? Mitä lisäarvoa metsäretket toivat pojille tai kokkikerhoon? Entä jos niitä ei olisi ollut?

Poikien huomioiminen, heidän toiveidensa ja ajatustensa kuuleminen olivat tervetulleita ja tärkeitä. Näin toimimalla pojat pääsivät osallistumaan myös suunnitteluvaiheeseen. Kuinka suuri merkitys tällä oli innostuksen ylläpysymiselle? Kannustamalla loimme poikiin uskoa, että harjoittelemalla ja ottamalla vastaan aikuisen ohjausta heistä voi tulla taitavia kokkeja. Annoimme poikien käyttää luovuutta ja mielikuvitusta vapaasti. Näin leipomuksissa ynnä muissa näkyi poikien käden jälki. On mielenkiintoista pohtia, mikä merkitys pojille oli sillä, että hyödynsimme heidän ajattelua kaikissa mahdollisissa tilanteissa. Toivomme toimintamme osoittaneen heille, että olimme ihmisinä tasavertaisia heidän kanssaan ja että, heidän ajatuksensa olivat yhtä arvokkaita omiemme kanssa. Osoitimme toiminnallamme luottavamme poikiin ja heidän kykyihinsä ratkoa haastavia tilanteita. Tiukoissa paikoissa pojat saattoivat luottaa meihin aikuisina, että kannoimme päävastuun siitä, että jokainen tuli kohdelluksi hyvin ja saattoi turvallisin mielin keskittyä perustehtävään.

Sitä, kuinka hyvin pojat tulivat meille kuulluiksi tai pystyivätkö he oikeasti vaikuttamaan toimintaan, voimme jäädä pohtimaan. Omat pohdintamme tai hyvät pyrkimyksemme eivät välttämättä tuo esille totuutta. Jälkeenpäin ajateltuna, poikien kertomat kokemukset olisivat olleet tärkeitä muun muassa antaen meille totuuden mukaisemman kuvan itsestämme ohjajina. Olimmeko niin läsnä olevia kuin ajattelimme olevamme? Olisimmeko kestäneet kuulla, ettemme osanneetkaan olla poikia varten kerhossa? Tai ettemme olleetkaan niin hyviä kuin kuvittelimme olevamme? Jäikö meiltä jotain olennaista kuulematta tai näkemättä? Kokkiherryksessä oli myös pari tilannetta, joissa sietokykymme raja ylittyi. Mitä pojat mahtoivat ajatella tai tuntea siinä hetkessä, jolloin äänemme nousi? Sen tulimme huomaamaan, ettei äänen korotuksella ollut suurtakaan merkitystä tai vaikutusta poikiin. Enemmänkin he katsoivat meitä hetken hölmistyneinä jatkaen samaan malliin. Jäimme mieltimään, olivatko pojat niin totuneita tai turtuneita aikuisen kovaan ääneen, ettei se juurikaan heitä pysäyttänyt. Itsellemme näistä tilanteista jäi todella paha mieli. Pettymys omaan käytökseemme oli haastava pala päästä yli.

Kaiken toiminnan perusta syntyi yhdessä tehdyistä kerhon pelisäännöistä, jotka loivat yhdessä tekemiselle ja olemiselle kehykset. Poikien olemista helpotti, että he tiesivät, mitä heiltä odotettiin. Sanoittamalla pojissa olevaa hyvää sekä toiminnan yhteydessä että erottaen pojan persoonan toiminnasta, tulivat he myös itse tietoisiksi itsessään olevasta hyvästä. Haluten hyvän näkemistä ja kuulemista lisää. Uskomalla pojissa olevaan hyvään, vapautuivat he olemaan hyviä. Sanonta ”Se kasvaa, mitä ruokitaan” tuli näkyväksi pojissa ja heidän tavassaan toimia. Pohtiessamme poikien levottomuuden syitä, olemme arvailujen varassa. Toiminnan alussa oma roolimme haki paikkaansa. Toiminnan edetessä roolimme aikuisina vahvistui, mutta poikien levottomuus jatkui. Pohtiessamme levottomuuden syitä, mietimme oliko yhtenä syynä, että kerhossamme oli ehkä enemmän vapautta kuin mihin pojat olivat esimerkiksi koulumaailmassa, harrastuksissa tai kotona tottuneet? Oliko ajankohta haasteellinen koulupäivän jälkeen? Olivatko pojat kovin nälkäisiä tullessaan kerhoon? Mikä merkitys oli sillä, että kannustimme poikia näyttämään tunteita ja annoimme heille valtaa toiminnan suhteen? Syntyikö näistä ristiriitoja, jos kodin tai koulun opit ja arvot olivat ristiriidassa meidän arvojemme kanssa?

Rakkauden ja hyvän elämän pohdinnat olivat meille tuttuja jo ennen opinnäytetyön aloittamista arkkemme kautta. Opinnäytetyömme pohja tuli arvoista, joihin pystyimme sitoutumaan. Ollessamme esimerkkeinä ja malleina, pojat saattoivat myös nähdä, ettei kukaan onnistu olemaan aina hyvä ja toimimaan joka kerta hyveellisesti tai oikein. Huomatessamme toimineemme väärin, pysähdyimme tai ”peruutimme”. Mietimme ääneen uutta ratkaisuaamme. Tarvittaessa pyysimme myös pojilta anteeksi käytöstämme. Se, että olimme keskeneräisiä ja virheitä tekeviä loi pojille realistisemman kuvan aikuisuudesta ja ihmisyydestä. Miten on työ-

elämässä? Pohditaanko työyhteisöissä kiireisen työn lomassa arvojen ja etiikan sisältöjä? Onko siellä varaa olla tietämätön tai osaamaton? Mistä lähtökohdista määrittyy työyhteisöissä vallitseva kollektiivinen omatunto? Onko ammattilaisissa nöyryyttä pyytää anteeksi asiakkaalta? Kuinka moni tekee työtään pakollisen toimeentulon tähden saamatta tai miettimättä työnsä syvempää tai merkityksellisempää sisältöä tai sitä, ketä varten työtä tehdään?

Keskinäiset keskustelumme ja pohdintamme rakkaudesta avasivat meille uusia näkökulmia rakkauden sisällöstä. Opinnäytetyömme myötä näkökulmamme rakkaudesta laajeni ammatilliseen rakkauteen. Meidän molempien ollessa äitejä jouduimme pohtimaan ammatillisen rakkauden eroja esimerkiksi äidin rakkauteen verrattuna? Erot tulevat näkemyksemme mukaan rooleista, suhteen laadusta ja syvyydestä sekä riippuvuussuhteesta. Äitinä vastuu lapsestamme on aina suurempi ammatillaisen vastuuseen verrattuna. Ammatillisena tehtävämme on lujittaa lapsen ja vanhemman välistä suhdetta. Olemme tietyn ajan lapsen elämässä hänen kasvunsa ja kehityksensä palveluksessa, huomioiden samalla vanhempia ja heidän ajatuksiaan ja tarpeitaan.

Mietimme, millaisen vastaanoton tulemme itse saamaan tulevina ammattilaisina ja ”rakkauden lähettiläinä” tulevissa työyhteisöissämme? Millä säilytämme uskomme ja innostuksemme työn tekemiselle opinnäytetyössämme esille tuomistamme lähtökohdista ja arvoista käsin? Mitkä ovat niitä keinoja, joilla hyvän näkemisen merkitystä saadaan mukaan jokaiseen päivään ja kohtaamisiin, ettei se jäisi pelkäksi sanahelinäksi tai unohtuisi kansien ja kirjojen väliin? Riittääkö oma esimerkkimme muuttamaan vallitsevia käytäntöjä? Kuinka kauan jaksamme uskoa, jos emme saa tukea toisilta? Kuusikon koulu toimintaympäristönä mahdollisesti verkostojen luomisen. Yhteistyötä tehdessämme kunnioitimme jokaisen työpanosta ja asiantuntijuutta. Opettajilta, koulusihteeriltä ja rehtorilta saatu tuki oli arvokasta. Tunsimme, että työtämme arvostettiin ja sillä oli merkitystä. Meitä ilahdutti saada olla osa toimivaa moniammatillista yhteistyöverkostoa. Olimme onnekkaita, koska asiantuntijuuden rajoja ylittävä yhteistyö ei välttämättä aina ole kivutonta. Jäimme miettimään niitä tekijöitä, jotka aiheuttavat kitkaa vaikeuttaen yhteistyön sujumista? Kuinka suuri merkitys on omalla asenteella kohdata jokainen arvostavasti ja kunnioittavasti?

Toimme kerhossamme pojille esille, että he voivat olla eri mieltä kanssamme ja kyseenalaistaa toimintaamme. Heidän tunteilleen ja ajatuksilleen oli kerhossamme tilaa. Miten on yhteiskunnan laita? Miten muut ihmiset suhtautuvat tunteisiin, pohtiviin ja kyseenalaistaviin ihmisiin, saatikka lapsiin? Leimataanko heidät hankaliksi tai vaikeiksi? Entä mitä mieltä ollaan pojista tai miehistä, jotka puhuvat tunteistaan? Mistä löytää kultainen keskitie järjen käytölle ja tunteiden näytölle? Simo Skinnari ja Veli-Matti Värri opettavat elämään sisältä käsin ohjautuvaa elämää, tunteita kuunnellen pyrkien totuudellisuuteen ja rehellisyyteen, niin itseä kuin toisia ihmisiä kohtaan? Onko yhteiskunnassamme tilaa tällaisille ihmisille?

Miettiessämme, miten toimintaamme voi jatkossa kehittää tulevia kerhoja tai toiminnallisia opinnäytetöitä ajatellen, voisi toimintana olla periaatteessa joku muukin luova, yhteinen toiminta. Jos me olisimme nyt toteuttamassa uutta kerhoa, lähtisimme poikien kanssa joka kerta metsään. Mielestämme kokkikerhon parhaat kerrat olivat metsäretkikerrat. Pojat selkeästi tarvitsivat vapaata touhuamista pitkien koulupäivien jälkeen. Metsässä ollessamme pojat olivat omimmillaan kiipeillessään kallioilla ja roikkuessaan puiden oksissa. Ryhmän hallinnan kannalta metsäretket olivat aika haasteellisia. Ilman huomioliivejä pojat olisivat kadonneet metsän uumeniin. Huhuilemalla saimme pojat aika hyvin pysyttelemään näköetäisyydellä. Ohjaajina jouduimme metsäretkillä epämukavuusalueelle, kun emme pystyneet hallitsemaan poikien vapauden riemusta seurannutta intoa, nähdä ja tutkia joka paikkaa. Meidän oli opeltava luottamaan poikiin ja siihen, että he pysyttelevät kuulomatkan päässä. Edelleen pidemmälle vietyinä, toimintana voisi olla eräretkeily, jossa nuotion tai laavun äärellä valmistettaisiin itse kalastettuja kaloja, lättyjä ja tikkupullia.

10.1 Mitä me opimme?

Talentian eettiset ohjeet tuovat esille, että ammatillisella tasolla sosiaalialan työ on aina keskeneräistä. Eettisellä tasolla ammatillisuus tarkoittaa kykyä pohtia ja kyseenalaistaa omaa toimintaa ja päätöksentekoa sekä niihin vaikuttaneita perusteita ja oikeudenmukaisuutta. Ammatillisuuteen kuuluu rehellisyys ja avoimuus omiin rajoihin, rajallisuuteen, tietämättömyyteen ja tukeen liittyen. Jokaisen työntekijän vastuulla on oman ammattitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen, koska pelkästään hyvillä eettisillä periaatteilla ei voida korvata puutteellista ammattitaitoa. (Talentia 2010, 6.) Työntekijän on hyvä olla tietoinen myös sisällään asuvasta yksinäisestä, tarvitsevasta ja rakkauden nälkäisestä lapsesta, ettei ajaudu salattuun riippuvuuteen asiakkaastaan. Salaisella riippuvuudella tarkoitetaan työntekijän asiakkailta hakemaa hyväksyntää ja yhteyden kokemusta, joiden vaje on syntynyt työntekijälle hänen varhaisissa ihmissuhteissaan. (Lindqvist 1992, 34-35.)

Tunsimme kokkikerhon loppuessa piston sydämissämme. Olimmeko tehneet oikein, sitouttaessamme pojat ryhmään ja toimintaan ja heidän ollessa sitoutuneita, toiminnan olikin määrä päättyä. Meistä tuntui, kuin olisimme ensin rakentaneet ja sitten rikkoneet, koska toiminta tuntui loppuvan kesken. Jäimme mieltimään, mikä olisi sopiva aikaväli toteuttaa toimintaa, ehkä lukukausi kerrallaan? Meistä tuntui haikealta ja väärältä jättää pojat, koska saimme pojilta vahvistusta myös itsellemme ja osaamisellemme. Omien tunteidemme käsittelyssä meitä auttoivat sekä Martti Lindqvistin sanat että Kati Pupita Mattilan (2011, 24) esille nostama tärkeä kohta ammatillaisen ja lapsen välisestä suhteesta. Lapsen kanssa työtään tekevän ammatillaisen haaste kulminoituu toisaalta jokaisen lapsen ainutlaatuisuuden muistamiseen ja arvostamiseen, toisaalta oman ammatillisen itsearvostuksen vahvuuteen. On äärimmäisen tärkeää, että lasten parissa työskentelevällä on riittävä ammatillinen itseluottamus.

Tämä luottamus perustuu vahvasti osaamiseen - tietoisuuteen siitä, mitä on tekemässä ja miksi. Osansa tässä ammatillisessa itseluottamuksessa on myös kyvyssä kestää rajallisuutta, omia virheitään ja rohkeudessa yrittää uudestaan lisää oppineena. Jos lapsityötä tekevän ammatillinen itseluottamus on kovin heiveröinen, hän on altis hakemaan sille jatkuvasti vakuutuksia. Tällöin hän edellyttää lapselta sen osoittamista, että on onnistunut työssään. Näin ollen asetelma muuttuu kohtaamisen irvikuvaksi: aikuinen hakee lapsen katseesta hyväksyntää ja edellyttää lapsen käyttäytyvän aikuisen parhaaksi.

Meille vahvistui, että seitsemän vuotiaat pojat ovat ennen kaikkea vielä lapsia, jotka tarvitsevat aikuisen turvaa ja huolenpitoa. Pojat tulivat monissa kohdissa lähelle ja kaipasivat silittelyä ja halaamista. Pojissa oli herkkä ja tunteva puoli, jota halusimme tukea monin eri tavoin. Toisena puolena pojissa oli toimintapuoli. Vauhdin ollessa kova ja edelleen kiihtyessä pojat turvautuivat herkästi sanojen puutteessa tappeluihin ja nujakointiin välejä selvitellessään. Poikaenergian purkamiselle oli varattava paljon tilaa ja mahdollisuuksia. Metsäretket palvelivat erityisesti tätä tarvetta. Huomasimme, että jo pienten poikien maailmassa osa asioista, oli hetkittäin suuremmassa mittakaavassa omiimme verrattuna. Poikien suhtautumista kuvastaa, ettei mikään ollut millin tarkkuudella, mitä mitataan tai miten taikina levitetään, pestäänkö kädet saippualla tai ei, tai miten päin essu on päällä. Pojat suhtautuivat asioihin suuri-irteisesti luottaen lopputulokseen, ”Kyllä siitä hyvä tulee”, ”Mitä sitten?” jos huomautimme essun olevan väärinpäin. Voimme ottaa monessa asiassa oppia pojista ja heidän tavastaan suhtautua elämään.

Opimme, että oli hyvä saapua paikalle hyvissä ajoin ennen poikia. Näin ehdimme tekemään tarvittavat esivalmistelut ja rauhoittamaan läsnä olevaan hetkeen. Muutamina kertoina jouduimme aloittamaan toiminnan tyhjän päältä, luovien toiminnan lomassa tehden alkuvalmisteluja jo poikien ollessa paikalla. Suurimpana haasteenamme pidimme ryhmän hallintaa. Pojissa ollut suunnaton energiamäärä ja into haastoivat meitä ohjaajina kanavoimaan sitä tarkoituksenmukaiseen toimintaan. Ensimmäisenä lähtökohtana tapaamisissa oli rauhoittaa tilanne, istuttaa pojat paikoilleen, purkaa päällimmäiset kuulumiset ja paineet koulupäivän tapahtumista. Kuulumisten vaihdon, käsien pesun, esiliinan ja huivin päälle laitton jälkeen pääsimme aloittamaan kertomisen sille kerralle suunnitellusta ohjelmasta. Koimme myös haastavana lasten tasapuolisen ja oikeudenmukaisen tehtävänjaon ja ”luppoajan” hyödyntämisen, esimerkiksi sämpylätaikinaa valmistettaessa tai lettujen paistovuoroa odotellessa. Odottelu aiheutti helposti levotonta käyttäytymistä.

Parityöskentelystä opimme sen kuinka tärkeää on pystyä luottamaan työpariinsa. Työparina täydensimme toinen toistamme ja pystyimme tukemaan toisiamme, mikäli siihen oli tarvetta. Parityöskentely mahdollisti myös heti kerhojen jälkeen tehtävän purun. Yhteistyötä helpotti, että ymmärsimme toisiamme sanattominkin viestein ja osasimme lukea toistemme kehon

viestintää. Jälkeenpäin tuntuu lähes käsittämättömältä, että saimme arkirutiinit hoidettua niin vaivattomasti. Toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen ei tarvinnut käyttää juuri energiaa. Molemmilla oli yhtenevä näkemys toimintatavoista ja siihen tarvittavista materiaaleista, raaka-aineista ja tarvikkeista. Yhteydenpito koululle päin sujui vaivattomasti ja jouheasti. Molemmat kantoivat vastuun tekemisistään ja toivat tarvittavat työvälineet mukanaan. Koimme olleemme tasavertaisia ja kunnioitimme toisiamme ihmisinä, mikä mahdollisti välittömän ja iloisen tunnelman. Meidän ohjaajien välillä arvostava kohtaaminen toteutui luonnollisella tavalla molempien saadessa olla ja toteuttaa toimintaa omana itsenään ja omien vahvuuksien kautta. Tämän pystyimme toivottavasti välittämään myös lapsille.

Huomasimme hyvin nopeasti, ettei etukäteen suunnittelemamme pää - apuohjaaja - työskentelytapa palvellut toimintaamme. Pojat olivat hyvin levottomia, emmekä saaneet luotua heihin minkäänlaista yhteyttä. Toisen kokkikerho kerran jälkeen jaoimme poikaryhmän kahtia, jolloin meille ohjaajille tuli ohjattavaksi neljää poikaa. Muutimme samalla myös luokassa olevien pulpettien järjestystä palvelemaan enemmän toimintaamme. Uudelleen järjestettynä pojat istuivat neljän ryhmässä, joissa molemmissa istui myös toinen meistä ohjaajista. Näin pääsimme huomattavasti lähemmäksi poikia. Pystyimme tällä järjestelyllä myös ohjaamaan poikia huomattavasti henkilökohtaisemmin. Keskusteluille tuli paremmin tilaa ja pojat alkoivat tehdä aloitteita keskusteluille huomattavasti enemmän. Olimme jokaisen kerhokerran jälkeen valmiita tarkistamaan toimintaamme ja muuttamaan sitä tarvittaessa enemmän poikia palvelevaksi.

Ohjaajina opimme, että meille oli tärkeää saada pysähtyä ja asettua rauhasse tulevaan ohjaamiseen. Opimme rajallisuudestamme ja osaamattomuudestamme, ammatillinen kuva itsestä osajina realisoitui. Meidän on hyvä tulevaisuudessa miettiä, millaisen kuvan haluamme itsestämme antaa töitä hakiessamme. Kuusikon koululla annoimme ehkä liian pärjäävän ja osaavan kuvan itsestämme koulun henkilökunnalle. Vaikka parityöskentelymme oli antoisaa ja toista tukevaa, luottamus omia taitojamme kohtaan oli hetkittäin kovilla. Näissä kohdissa toisen nostaminen oli haastavaa. Hetkissä, joissa kadotimme itsessämme olevan hyvän, sen näkeminen toisessakin oli vaikeampaa. Huomasimme toiminnan lomassa, että itsellämme ja itsessämme olivat pitkälti avaimet siihen, miten pojat toimivat ja käyttäytyivät. Tuntiessamme epäuskoa tai turhautumista itseämme tai toimintaa kohtaan, pojat vaistosivat tämän meistä ja ilmaisivat meidän tunteita omalla käytöksellään levottomuutena. Kerhon edetessä olisimme tarvinneet enemmän tukea ja purkamismahdollisuuksia omille tunteillemme kokeneeman ammattilaisen kanssa. Uskomme, että kokemuksen kautta olisimme saaneet lisää ”pelikortteja” haastaviin tilanteisiin ja omien pettymystemme käsittelyyn. Uskomme myös, että kokemus olisi auttanut meitä suhteuttamaan asioita oikeaan mittakaavaan.

The Virtues Project toimintamallin opeista ja pedagogiseen rakkauteen tutustumisesta saimme ja opimme paljon uutta. Meillä on opinnäytetyömme tekemisen jälkeen käytössämme uusia menetelmiä, ajatuksia ja teoriaa, minkä avulla voimme lähteä tulevaa työtämme tekemään. Suunnatessamme katseemme hyvään, opimme, ettemme aina ole hyviä vaikka tavoitteemme ja pyrkimyksemme sitä olisivatkin. Myös meissä on nurja puolemme, sen kuuluessa ihmisyyteen. Tunsimme hetkittäin olevamme hukassa omien tarkoituksiperiemme kanssa. Ketä varten kokkikerho oli, meitä vai poikia? Kenen kasvua kokkikerho loppupeleissä palveli? Joissain kohdissa meidän oli pysähdyttävä miettimään menivätkö omalle kasvullemme asetetut tavoitteet poikien edelle. Pojat eivät tienneet meidän ohjaajien itsellemme asettamista tavoitteista tai noudattamastamme toimintamallista ryhmänohjauksessa.

Toiminnallemme asettamamme korkeat ja kunnianhimoiset tavoitteet olivat paikka paikoin liian vaativia meille. Tunsimme monissa kohdissa epätoivoa ja riittämättömyyttä, jopa vihan tunteita. Hetkittäin tunsimme myös epäonnistuneemme ja haukanneemme liian ison palan selvittääksemme siitä. Oli turhauttavaa huomata, ettemme pystyneet tai osanneet toimia, joka hetkessä oppien mukaisesti. Epäonnistumiset haastoivat meitä eniten kasvun tiellä, saaden meidät kasvamaan oman kokoisiksemme ihmisinä että taidoissamme. Tulevaa ajatellen opimme, että rehellisyys palkitsee. Oikeanlainen nöyryys tulee palvelemaan ja auttamaan meitä. Nöyryyden myötä voimme itsekin olla oppijoita läpi elämämme. Ajan kulumisen ja etäisyyden ottaminen opettivat meille, ettei kaikkea tarvitse ratkaista tai tehdä yhdeltä istumalta. Joskus hyvien asioiden näkemiseen tarvitaan aikaa ja oma prosessinsa. Yön yli nukkuminen ja aikalisän ottaminen ovat sallittuja myös meille. Välttämättä kaiken tohinan keskellä emme osanneet arvostaa tekemäämme tai näkemäämme. Huomaamme opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden päätyttyä ja ajan kuljettua eteenpäin, että mieliimme on noussut monia hienoja asioita ja hetkiä, joita saimme olla jakamassa poikien kanssa, joita emme välttämättä osanneet arvostaa tapahtumahetkellä.

Opimme, että kaiken toiminnan on oltava läpinäkyvää, avointa ja sen tulee pohjautua rehellisyydelle. Jouduimme opinnäytetyömme alkumetreiltä pohtimaan eettisyyden näkökulmaa ja lapsen etua. Toiveenamme oli saada kokkikerhoon poikia, joilla oli haasteita sopeutua koulu maailmaan ja sen sääntöihin. Pohdimme toimintatapaa, miten toimisimme eettisesti oikein saaden toiminnastamme eniten hyötyvät pojat kerhoomme. Halusimme samalla säästää osallistuvia poikia saamasta ikävää leimaa. Koulun suorittaessa poikien arvannon, me säästyimme ratkaisun tekemiseltä. Kokkikerhon alettua ja tutustuttuamme poikiin, huomasimme toiveemme haasteiden suhteen kuitenkin toteutuneen. Moni teoria ja tutkimustulos alkoivat elää kokkikerhossamme. Havainnoimme toiminnan lomassa, että monilla pojista oli erilaisia haasteita sekä oppimiseen että sosiaalisiin taitoihin liittyen. Emme jääneet niitä miettimään tai analysoimaan, vaan haastoimme itsemme ohjaajina muuttamaan ja kehittämään toimintaamme. Kehittämällä ja reflektoidulla omaa tekemistämme, pystyimme mukauttamaan toi-

mintaa enemmän poikia palvelevaksi. Koimme tärkeänä herättää pojassa olevan halun osallistua toimintaan. Tulevaa työtämme ajatellen, on hyvä miettiä annettujen tai saatujen diagnoosien haittoja ja hyötyjä kohtaamiselle. Näemmekö lapsen diagnoosinsa kautta vai omana itsenään diagnoosin takaa?

Kirjallista työtä tehdessämme opimme, että tasapuolinen ja oikeudenmukainen tehtäväjako on hyvä sopia jo alkuvaiheessa. Elämme molemmat vauhdikasta lapsiarkea ja ajan löytäminen kirjoittamiselle oli paikka paikoin haastavaa. Tulevaa työtämme ajatellen oman osuuden tekeminen ja omien rajojen tiedostaminen tulevat säästämään meitä monilta itkuilta ja pettyyksiltä. Liika kiltteys ei kannata. Toisten puolesta emme voi asioita tehdä emmekä kantaa toisille kuuluvaa vastuuta. Sillä tavoin uuvutamme itsemme lopullisesti. Opimme myös, että kokonaisena ihmisenä eläminen vaatii rohkeutta. Hetkittäin voi olla pelottavaa tulla näkyväksi tunteineen, etenkin jos niiden kertominen pahoittaa toisen mielen. Moraalisen kysymyksen esittäminen, mikä on oikein, helpottaa ja auttaa meitä elämään ja työskentelemään opettamiemme oppien mukaisesti.

”Minulle henkilökohtainen oppi tuli poikien elämänilon ja luottamuksen seuraamisesta. Tunsin monessa kohdassa halua tulla lasten, poikien kaltaiseksi. Uteliaisuus, iloisuus ja ihmettelyn kyky unohtuvat liian helposti omassa arjessani. Lapsessa olevan viisauden tunnistaminen ja tunnustaminen pysäyttävät ja koskettavat joka kerta. Ehkä elämässä on pohjimmiltaan kyse yksinkertaisten asioiden löytämisestä. Tästä pojat olivat hyvinä esimerkkeinä. Pieni on suurta ja vähän on paljon. Rakkaudessa on kyse myös rehellisestä peiliin katsomisesta tunteiden kertoessa meille totuuden. Kiitollisena, paljon oppineena ja saaneena, kuitenkin niin vähän tietäen matkanteko jatkuu.” - Seija

”Kokkikerhosta jäi parhaana muistona mieleeni poikien suunnaton riemu ja into. Meidän aikuisienkin tulisi uskaltaa heittäytyä ja antaa virran viedä. Tunteita tulee ja saa näyttää. Elämä ei aina ole niin vakavaa. Kaikki poikien tuotokset olivat erinomaisen makuisia, ulkonäöstä tai suoritustavasta riippumatta. Kerhoa ohjattaessa opin, että ohjaajan on oltava joka hetki täysillä mukana. Tilanteet vaihtuvat ja muuttuvat nopeasti. Ohjaajan on oltava erittäin joustava, muuntautumiskykyinen ja luova. Omasta hyvinvoinnista ja jaksamisesta on pidettävä hyvää huolta, jotta jaksaa työskennellä ihmisten kanssa. Iloisin mielin ja intoa puhkuen odotan tulevaa.” - Satu

10.2 Loppusanat

Opinnäytetyötämme tehdessämme aloimme nähdä selkeämmin, että mitä haastavampi työ, sitä tärkeämpää on oma hyvinvointi ja siitä huolehtiminen. Jos ja kun haluamme tehdä tulevaa työtämme Veli-Matti Värin ja Simo Skinnarin ajatuksia noudattaen, on rakkauteen ja rakastamaan kasvamisessa tärkeää myös hengähdystauot ja palautuminen. Liassa kiireessä ei ole aikaa pysähtymiselle ja omille ajatuksille. Kiireestä on osattava ja uskallettava astua ulos. Se, että näemme hyvän itsessämme kuin myös ympärillämme, ei tarkoita, ettemme näkisi myös kurjuutta, haasteita tai ihmisten ahdistusta. Hyvän näkeminen ei sulje realismia tai pahuutta pois. Mutta jos jäämme kiinni ongelmiin ja pahuuteen, on vaarana, ettei ajattelumme mahdu muuta. Ellemme uskalla pysähtyä miettimään omaa osuuttamme tai vastuutamme, olemme pelkkien lakien ja säännösten varassa, jotka ohjaavat elämäämme. Onko silloin mahdollista elää hyvää elämää? Koemme entistäkin tärkeämpänä hyvän näkemisen ja sen sanoittamisen, olipa kyseessä itsetunnon tukeminen tai ihmisen kohtaaminen. Pohdimme myös, mistä sosiaaalialalla, terveydenhuollossa tai sivistystoimessa työtä tekevä ammattilainen ammentaa työhönsä iloa ja virtaa vuodesta toiseen kyllästymättä tai uupumatta. Me uskomme, että sydämen viisaus, sisältä päin ohjautuvuus ja kutsumus työtä ja ihmisyyttä kohtaan, ovat avainasemassa työssä jaksamisessa.

Simo Skinnarin (2004, 49) sanoin, ”*Elämä on monikerroksinen koulu. Voimme tuossa moninaisuudessa kuitenkin löytää oman punaisen lankamme tai koko lankavyyhdin, joka kuvaa elämämme tarkoituksia. Tähän tarvitaan rakkautta ja rakkauden tutkimista. Elämän koulu ei tarkoita jatkuvaa suorittamisen kilpajuoksua ja sen jatkuvaa arvioimista, kuinka hyvin itse tai muut tuota koulua suorittavat. Elämän koulun eheyttävä oppiaine on rakastava läsnäolo, ja jokaisella on aivan oma henkilökohtainen opetussuunnitelmansa, jota ei missään mielessä kannata vertailla muiden vastaaviin. Jokainen elämä on oikea ja täysi, olemme täydellisiä oppilaita.*”

Aloitimme opinnäytetyömme tekemisen kevään herätessä talvihorroksestaan. Lähes vuosi myöhemmin, talven ollessa hienoimmillaan, kiitollisina ja levollisin mielin jätämme työmme käsistämme. On aika jatkaa matkaa. Rakkaus kutsuu meitä.

Lähteet

- Alhainen, M. 12.11.2012. Keskustelu. Koulusihteeri. Kuusikon koulu. Vantaa.
- Arajärvi, T. 1990. Tasapainoinen lapsuus. Werner Söderström Osakeyhtiö. Porvoo.
- Cacciatore, R. & Koiso-Anttila, S. 2011. Pelastakaa Pojat. Toinen painos. Minerva Kustannus Oy. Norhaven. Tanska.
- Cacciatore, R. & Korteniemi-Poikela, E. & Huovinen, M. 2009. Miten tuen lapsen ja nuoren itsetuntoa. Toinen painos. WS Bookwell Oy. Juva.
- Cacciatore, R. 2007. Aggression portaat. Opetusmateriaali kouluille. Opetushallitus. Toinen painos. Vammalan Kirjapaino Oy. Sastamala.
- Ekström, L. & Leppänen, P. & Vilén, M. 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. Kolmas, uudistettu painos. Werner Söderström Osakeyhtiö Oppimateriaalit Oy. Helsinki.
- Holm, J. 2010. Ihmisen kohtaaminen ja arvostava vuorovaikutus - vertaisryhmätoiminnan kulmakivi. Teoksessa Laatikainen, T.(toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Solver palvelut Oy. Asu-mispalvelusäätiö ASPA. Sivut 51-60.
- Hotari, K-E, Oranen, M. & Pösö, T. 2009. Lapset lastensuojelun osallisina. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos. Yliopistopaino Oy. Helsinki. Sivut 117-132.
- Hytönen, J. 2008. Lapsikeskeisen kasvatuksen ydinkysymyksiä. WSOY Oppimateriaalit Oy. Helsinki.
- Jalovaara, E. 2006. Tunnetaidot tiedon rinnalle kasvatuksessa. Pilot-kustannus Oy. Tampere.
- Jantunen, M. 2011. Kaikki alkaa varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Jantunen, T. & Ojanen, E. (toim.) Sydämen sivistys kasvatuksen ytimessä. Bookwell. Porvoo. Sivut 131-139.
- Jantunen, T. 2011. Mielikuvitus ja koulu. Teoksessa Jantunen, T. & Ojanen, E. (toim.) Sydämen sivistys kasvatuksen ytimessä. Bookwell. Porvoo. Sivut 220-227.
- Juusola, M. 2011. Vahvaksi rakastetut lapset. Toinen painos. Otavan Kirjapaino Oy. Keuruu.
- Kauppila, R. 2005. Vuorovaikutus ja sosiaaliset taidot. Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. WS Bookwell Oy. Juva.
- Kavelin Popov, L. 2010. Reilu, reipas ja vastuullinen. 52 keinoa vahvistaa hyvää käytöstä. Alkuperäinen teos The Virtues Project Educator's Guide. WS Bookwell Oy. Juva.
- Keltinkangas-Järvinen, L. 2010. Hyvä itsetunto. Kahdeskymmenes painos. WS Bookwell Oy. Juva.
- Keltinkangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. WS Bookwell Oy. Juva.
- Kiviniemi-Pänkäläinen, J. 13.11.2012. Palaute kokkikerhon toiminnasta. Ensimmäisen luokan opettaja. Kuusikon koulu. Vantaa.
- Komsi, N. 2008. Poikien ominaisuuksien erityispiirteet, vaihtelu ja koulusuoriutumisen. Tutkimuskatsaus. Helsingin Yliopisto. Teoksessa Cacciatore, R. & Koiso-Anttila, S. 2011. Pelastakaa Pojat. Toinen painos. Minerva Kustannus Oy. Norhaven. Tanska. Sivut 305-313.

- Kopakkala, A. 2011. Porukka, jengi, tiimi. Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Kolmas painos. Edita Prima Oy. Helsinki.
- Kullberg-Piilola, T. 2000. . Teoksessa Peltonen, A. & Kullberg - Piilola, T. Tunnemuksu & murkku. Tunnetaitoja perheille ja kasvattajille. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.
- Laine, K. & Neitola, M. (toim.) 2002. Lasten syrjäytyminen päiväkodin vertaisryhmästä. Painosalama Oy. Turku.
- Lastensuojelun käsikirja. 2013. Sosiaaliportti. Viitattu 28.02.2013.
http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/mita_on_lastensuojelu/
- Lindqvist, M. 1985. Ammattina ihminen. Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset. Keuruu.
- Lindqvist, M. 1992. Auttajan varjo. Kolmas painos. Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset. Keuruu.
- Lindqvist, M. 2003. Ole hyvä. Otavan Kirjapaino Oy. Keuruu.
- Liutta, A. 2011. ”Ope, lue se uusiksi!” Narratiivisen eettisen kasvatuksen perusteita erityisesti hyve-eettisestä näkökulmasta. Akateeminen väitöskirja. Tampereen Yliopisto. Viitattu 15.2.2013 <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66804/978-951-44-8580-0.pdf?sequence=1>
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 7-9 - vuotiaan kasvu ja kehitys. Viitattu 26.1.2012.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/7_9-vuotias/sosiaaliset_taidot/
- Internetix - lukion ja peruskoulun kurssija. 2013.Maslowin tarvehierarkia. Viitattu 14.1.2013.
http://opinnot.internetix.fi/fi/materiaalit/ps/ps4/03_motivaation_emootioiden/04_3.4_maslowin_tarvehierarkia?C:D=gjtb.e7S7&m:selres=gjtb.e7S7
- Mattila, K-P. 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Bookwell Oy. Juva.
- Niemi, H. & Sarras, R. 2007. Erilaisuuden valot ja varjot. Eettinen kasvatus koulussa. Otava Kirjapaino Oy. Keuruu.
- Niemistö, R. 1999. Ryhmän luovuus ja kehitysehdot. Tammer-Paino. Tampere.
- Opetusalan ammattijärjestö. 25.1.2013. OAJ:N tiedote medialle. OAJ ehdottaa kolmea tarkistuspistettä lasten ja nuorten elämänvaiheisiin. Viitattu 8.2.2013.
http://www.oaj.fi/OAJ/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/internet/FI/media/pressReleases.jspx?dDocName=4AF712C9-7ACC-4BB4-8A8B-709F5&_afLoop=688931085937678&_afWindowMode=0&_afWindowId=yymy11uj64_179#%40%3F_afWindowId%3Dymy11uj64_179%26_afLoop%3D688931085937678%26dDocName%3D4AF712C9-7ACC-4BB4-8A8B-709F5%26_afWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3Dymy11uj64_195
- Opetushallitus. 2011. Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet. Määräykset ja ohjeet 2011: 1. Juvenes Print - Tampereen Yliopistopaino Oy. Tampere. Viitattu 31.10.2012.
http://www.oph.fi/download/131412_po_aamu_ja_iltapaivatoiminnan_perusteet_2011.pdf
- Parvela, T. & Sinkkonen, J. 2011. Ekaluokkalaisten vanhemmille Koulun! Werner Söderström Osakeyhtiö. Painettu EU:ssa.
- Peltonen, A. & Kullberg - Piilola, T. 2000. Tunnemuksu & murkku. Tunnetaitoja perheille ja kasvattajille. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.
- Penttinen, H. 2002. Kasvu hyvään elämään. Aseman Lapset Ry. Forssan Kirjapaino Oy. Forssa.

- Pesonen, A-E. 2006. Kouluuyhteisön hyvinvointiin liittyviä kysymyksiä - yhteistyötä lasten, nuorten ja perheiden kanssa. Teoksessa Helminen, J. (toim.) Elämä koettelee, tuki kannattelee - sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. WS Bookwell Oy. Juva. Sivut 79-90.
- Peterson, C. & Seligman, M.E.P. 2004. The Character Strengths and Virtues - Handbook of human strengths and virtues. Oxford University Press. USA.
- Pollack, W. 1999. Tosi poikia. Englanninkielinen alkuteos Real Boys - Rescuing Our Sons from the Myths of Boyhood. Otavan Kirjapaino Oy. Keuruu.
- Pulkkinen, L. 2002. Mukavaa yhdessä, sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Otavan kirjapaino Oy. Helsinki.
- Pulkkinen, L. & Launonen, L. 2005. Eheytetty koulupäivä, lapsilähtöinen näkökulma koulupäivän uudistamiseen. Edita Prima Oy. Helsinki.
- Pyhä Raamattu. 1983. Uusi testamentti. Vuonna 1938 XII yleisen Kirkolliskokouksen käyttöön ottama suomennos. Suomen kirkon sisälähetysseura. Sisälähetysseuran kirjapaino Raamattutalo. Pieksämäki.
- Salonen, M. 2012. Voimauttavan vertaisohjauksen käsikirja. Bookwell Oy. Jyväskylä.
- Salminen, J. 25.1.2013. Arviointi toiminnastamme. Kuusikon koulun rehtori. Vantaa.
- Salmivalli, C. 2005. Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Otavan Kirjapaino Oy. Keuruu.
- Sinkkonen, J. 2005. Elämäni poikana. WSOY. Porvoo.
- Skinnari, S. 2011. Kasvu kauneuteen - Onko arvokasvatuksemme metsässä vai pitäisikö sen mennä metsään? Teoksessa Jantunen, T. & Ojanen, E. (toim.) Sydämen sivistys kasvatuksen ytimessä. Bookwell. Porvoo. Sivut 22-48.
- Skinnari, S. 2004. Pedagoginen rakkaus - Kasvattaja elämän tarkoituksen ja ihmisen arvostuksen äärellä. PS. Kustannus. Opetus 2000. Ws Bookwell Oy. Juva.
- Strandell, H. 2012. Lapset iltapäivätoiminnassa. Koululaisten valvottu vapaa-aika. Gaudeamus Oy. Tallinna.
- Suomen perustuslaki 1999/731. Finlex. Toinen luku. Perusoikeudet. Viitattu 5.3.2013 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#P19>
- Särkelä, A. 2001. Välittäminen ammattina. Näkökulmia sosiaaliseen auttamistyöhön. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.
- Talentia. 2010. Sosiaalialan ammattilaisten eettiset ohjeet. Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Ammattieettinen lautakunta. Helsinki.
- The Virtues Project. Viitattu 20.3.2013. <http://www.virtuesproject.com/tvp.html>
- Vuontela, V. 2008. Oppimisongelmien taustalla voi olla työmuistin toiminnallinen häiriö. Väitöstutkimus. Helsingin Yliopisto. Viitattu 26.11.2012. <http://savotta.helsinki.fi/halvi/tiedotus/lehti.nsf/e1e392ad852e72f5c225680000404fa8/4691f16dd176e87ec22573d000216a09?Open Document>
- Vehkalahti, R. 2011. Kehu lapsi päivässä. Vinkkejä ja toimintatapoja lapsen itsetunnon tukemiseen. Seurakuntien lapsityön keskus. Karisto Oy:n Kirjapaino. Hämeenlinna

Viljamaa, J. 2008. Anna lapsen onnistua. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Värri, V-M. 1997. Hyvä kasvatusta - Kasvatusta hyvään. Dialogisen kasvatuksen filosofinen tarkastelu erityisesti vanhemmuuden näkökulmasta. Kasvatusfilosofian väitöskirja. Tampereen Yliopisto. Vammalan Kirjapaino Oy. Vammala.

Värri, V-M. 2011. Kasvatusta välineellistämistä vastaan. Jantunen, T. & Ojanen, E. (toim.) Sydämen sivistyskasvatusta ytimessä. Bookwell. Porvoo. Sivut 245-250.

Yleissopimus lapsen oikeuksista. 1991/60. Finlex. Valtiosopimukset. Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus lapsen oikeuksista. Viitattu 5.3.2013.
http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2

Liitteet

Liite 1: Kokkikerhon mainos.....	76
Liite 2: Dokumentointilupa.....	77
Liite 3: Omenapiirakan resepti	78
Liite 4: Sämpylöiden resepti	79
Liite 5: Marjarahkan resepti	80
Liite 6: Lämpimien leipien resepti	81
Liite 7: Lettutaikina resepti.....	82
Liite 8: Korvapuustien resepti	83
Liite 9: Täytkekakkupohjan resepti	84
Liite 10: Mokkaalojen resepti	85
Liite 11: Kokkikerhon todistus	86
Liite 12: Kokkikerhon kirje vanhemmille	87

Liite 1: Kokkikerhon mainos

Kokkikerho 1-luokan pojille

Kuusikon koululla alkaa 1-luokan pojilla suunnattu kokkikerho iltapäiväkerhon tiloissa. Kerho kokoontuu kymmenenä maanantaina syyslukukauden aikana alkaen 10.9.2012 klo 13.30 - 15.00. Kerhoon osallistuminen on maksutonta.

Ohjaajina on kaksi sosionomi-opiskelijaa Tikkurilan Laurean ammattikorkeakoulusta. Kokkikerho on osa opiskelijoiden opinnäytetyötä. Kokkikerhon tarkoituksena on terveellisten välipalojen valmistamisen ohella tuottaa pojille onnistumisen kokemuksia ja hyvää mieltä. Kokkikerhossa harjoittelemmme myös hyviä käytöstapoja ja toisten huomioimista.

Kerhoon ilmoittaudutaan Wilman kautta. Viimeinen ilmoittautumispäivä on keskiviikko 5.9.2012. Osallistujat arvotaan ilmoittautuneiden kesken. Kokkikerhoon mahtuu kahdeksan poikaa.

Maukkain syysterveisin

Seija ja Satu

Liite 2: Dokumentointilupa

Hei ja tervetuloa kokkikerhoon!

Kokkikerho alkaa maanantaina 10.9.2012 klo 13.30 iltapäiväkerhon tilassa. Otathan mukaasi esiliinan ja jokin päänahineen.

Dokumentointilupa

Olemme kaksi Laurea-ammattikorkeakoulun sosionomi-opiskelijaa. Opinnäytetyömme kirjallista osuutta varten pyydämme teiltä lupaa valokuvata toimintaa, kirjata tekemiämme havaintojamme sekä luvan poikanne osallistumiselle metsäretkille 24.9. ja 29.10.

Otetut valokuvat katsomme viimeisellä kerhokerralla yhdessä poikien kanssa. Tekemiämme havaintoja ei pysty henkilöimään. Valokuvat tuhoetaan opinnäytetyön teon jälkeen eikä niitä käytetä muuhun tarkoitukseen, kuin edellä mainittuihin.

Tarkentavia kysymyksiä voi kysyä s-postilla.

Satu.Aalto@laurea.fi ja Seija.Kankainen-Larsson@laurea.fi

Ystävällisin Terveisin

Satu ja Seija

Lapsen Nimi _____

Annamme luvan _____

Emme anna lupaa _____

Lapsellani on allergia

Mikä? _____

Huoltajan Allekirjoitus/ Nimen selvennys

Liite 3: Omenapiirakan resepti

O-ME-NA-PII-RAK-KA

200 GRAM-MAA	MAR-GA-RII-NI-A
1,5 DE-SI-LIT-RAA	SO-KE-RI-A
3 DE-SI-LIT-RAA	VEH-NÄ-JAU-HO-JA
1	KA-NAN-MU-NA
0,75 DE-SI-LIT-RAA	MAI-TO-A
1 TEE-LU-SIK-KA	LEI-VIN-JAU-HET-TA
1 TEE-LU-SIK-KA	VA-NIL-JA-SO-KE-RIA
4	O-ME-NAA
	KA-NE-LI-A
	SO-KE-RI-A

OH-JE:

1. LAI-TA UU-NI PÄÄL-LE 200 AS-TEE-SEEN
2. KUO-RI O-MENAT JA PA-LOIT-TE-LE NE
3. VOI-TE-LE PII-RAK-KA-VUO-KA RAS-VAL-LA
4. O-TA TAI-KI-NA-KUL-HO
5. SU-LA-TA- MAR-GA-RII-NI KAT-TI-LAS-SA TAI MIK-ROS-SA
6. SEKOI-TA SO-KE-RI MAR-GA-RII-NIN- SE-KAAN KUL-HOS-SA
7. LI-SÄÄ VEH-NÄ-JAU-HOT VÄ-HI-TEL-LEN MAR-GA-RII-NIN- JA-RAS-VAN JOUK-KOON
8. O-TA KAH-VI-KU-PIL-LI-NEN TAI-KI-NAA SI-VUUN
9. LI-SÄÄ KA-NAN-MU-NA KUL-HOS-SA O-LE-VAAN TAI-KI-NAAN JA SE-KOI-TA
10. LI-SÄÄ MAI-TO TAI-KI-NAAN JA SE-KOI-TA HY-VIN
11. LI-SÄÄ LEI-VIN-JAU-HE JA VA-NIL-JA-SO-KE-RI TAI-KI-NAAN JA SE-KOI-TA
12. PAI-NE-LE TAI-KI-NA VUO-DEL-TUUN PII-RAK-KA-VUO-KAAN
13. LAI-TA PA-LOI-TEL-LUT O-ME-NA-VII-PA-LEET TAI-KI-NAN PÄÄL-LE
14. RI-POT-TE-LE O-ME-NOI-DEN PÄÄL-LE KA-NE-LI-A JA SO-KE-RI-A
15. MU-RUS-TE-LE- KAH-VI-KU-PIS-TA TAI-KI-NA O-ME-NOI-DEN PÄÄL-LE
16. LAITA PII-RAK-KA UU-NIIN PAIS-TU-MAAN NOIN 30 MI-NUU-TIK-SI
17. O-TA PII-RAK-KA UU-NIS-TA JA HER-KUT-TE-LE

Liite 4: Sämpylöiden resepti

SÄM-PY-LÄT

N. 8 KPL

2 ½ DL VET-TÄ

1 TL SUO-LAA

1 RKL SO-KE-RIA

¼ HII-VAA (N. 15 G)

3 RKL ÖL-JY-Ä

5 DL SÄM-PY-LÄ-JAU-HO-A

1. SE-KOI-TA VE-TEEN SUO-LA JA SO-KE-RI.
2. LI-SÄÄ HII-VA. SE-KOI-TA HII-VA VE-TEEN.
3. LI-SÄÄ ÖL-JY. SE-KOI-TA.
4. LAI-TA PUO-LET SÄM-PY-LÄ-JAU-HOSTA TAI-KI-NAAN. SE-KOI-TA HY-VIN.
5. LAI-TA LO-PUT SÄM-PY-LÄ-JAU-HOT TAI-KI-NAAN. SE-KOI-TA.
6. AN-NA TAI-KI-NAN KO-HO-TA N. 45 MIN.
7. JAA TAI-KINA NOIN KAH-DEK-SAAN O-SAAN.
8. LEI-VO SÄM-PY-LÖI-TÄ.
9. PAIS-TA UU-NIS-SA 225 NOIN 10 MIN.
10. HER-KUT-TE-LE☺

Liite 5: Marjarahkan resepti

MAR-JA-RAH-KA

2 DL KUO-HU-KER-MAA

1 PURK-KI MAI-TO-RAH-KAA

N. ½ DL SO-KE-RI-A

1 TL VA-NI-LII-NI-SO-KE-RI-A

1 DL VA-DEL-MIA

1 DL MUS-TI-KOI-TA

VAAH-DO-TA KER-MA.

SE-KOI-TA JOUK-KOON MUUT AI-NEK-SET.

Liite 6: Lämpimien leipien resepti

LÄM-PI-MÄT VOI-LEI-VÄT

1 PAAH-TO-LEI-PÄ

KET-SUP-PIA

KINK-KU-VII-PA-LE

A-NAN-AS-REN-GAS TAI

TO-MAAT-TI-VII-PA-LE

O-RE-GAA-NO-A

JUUS-TO-VII-PA-LE

1. VOI-TE-LE PAAH-TO-LEI-PÄ KET-SU-PIL-LA.
2. LAI-TA LEI-VÄN PÄÄL-LE KINK-KU-VII-PA-LE.
3. A-SE-TA SIT-TEN KIN-KUN PÄÄL-LE A-NA-NAS-REN-GAS TAI TO-MAAT-TI-VII-PA-LE.
4. MAUS-TA O-RE-GAA-NOL-LA.
5. PEI-TÄ JUUS-TO-VII-PA-LEEL-LA.

Liite 7: Lettutaikina resepti

LET-TU-TAI-KI-NA

2 ½ DL	MAI-TOA
2	MU-NAA
1 RKL	SO-KE-RIA
½ TL	SUO-LAA
2 ½ DL	VEH-NÄ-JAU-HO-JA

PAIS-TA-MI-SEEN

MAR-GA-RII-NIA

LE-TUN PÄÄL-LE

HIL-LOA
KER-MA-VAAH-TOA

1. KAA-DA MAI-TO KUL-HOON.
2. LI-SÄÄ MU-NAT.
3. SE-KOI-TA HY-VIN.
4. KAA-DA SO-KE-RI, SUO-LA JA VEH-NÄ-JAU-HOT MAI-DON JA MU-NI-EN SE-KAAN.
5. SE-KOITA.
6. KUU-MEN-NA PAIS-TIN-PANNU.
7. LAI-TA NO-KA-RE MAR-GA-RII-NIA PAN-NUL-LE SU-LA-MAAN.
8. KUN MAR-GA-RII-NI ON SU-LAN-NUT, KAA-DA KAU-HAL-LI-NEN LET-TTU-TAI-KI-NAA PAN-NUL-LE.
9. KÄÄN-NÄ LET-TU, KUN TAI-KI-NA ON JÄH-MET-TY-NYT PIN-NAS-TA.
10. PAIS-TA HET-KI MYÖS TOIS-TA PUOL-TA.
11. NOS-TA TAR-JOI-LU-AS-TI-AAN.
1. HER-KUT-TELE HIL-LON JA KER-MA-VAAH-DON KANS-SA ☺.

Liite 8: Korvapuustien resepti

KOR-VA-PUUS-TIT N. 15 KAP-PA-LET-TA

2,5 DL VET-T-Ä
25 G HII-VAA
1 KA-NAN-MU-NA
1 DL SO-KE-RI-A
0,5 TL SUO-LAA
N.8 DL VEH-NÄ-JAU-HO-JA
100 G LEI-VON-TA-MAR-GA-RII-NI-A

TÄY-TE: LEI-VON-TA-MAR-GA-RII-NI-A, SO-KE-RI-A JA KA-NE-LI-A
VOI-TE-LUUN: KA-NAN-MU-NAA

VAL-MIS-TUS-OH-JE:

1. SU-LA-TA MAR-GA-RII-NI
2. SE-KOI-TA- REI-LUS-TI KÄ-DEN-LÄM-PÖI-SEEN VE-TEEN HII-VA, KA-NAN-MU-NA, SO-KE-RI JA SUO-LA
3. LI-SÄÄ JAU-HO-JA JA JÄÄH-TY-NYT MAR-GA-RII-NI VÄ-HI-TEL-LEN HY-VIN VAI-VA-TEN
4. AN-NA TAI-KI-NAN- KO-HO-TA LII-NAN AL-LA
5. VAI-VAA TAI-KI-NAS-TA IL-MA-KUP-LAT POIS
6. KAU-LI TAI-KI-NA JAU-HO-TE-TUL-LA PÖY-DÄL-LÄ SUO-RA-KAI-TEEN MUO-TOI-SEK-SI
7. LE-VI-TÄ PÄÄL-LE MAR-GA-RII-NI-A, SO-KE-RI-A JA KA-NE-LI-A
8. KÄÄ-RI TAI-KI-NA RUL-LAL-LE, JÄ-TÄ-SAU-MA-KOH-TA AL-LE
9. LEIK-KAA RUL-LAS-TA VEIT-SEL-LÄ VI-NOT-TAIN PA-LO-JA, JOT-KA O-VAT LE-VEÄM-MÄL-TÄ-PUO-LEL-TA N. 4-5 CM JA KA-PEAM-MAL-TA N. 2 CM
10. NOS-TA PA-LAT PYS-TYYN KA-PE-AM-PI PUO-LI Y-LÖS-PÄIN
11. PAI-NA MO-LEM-MIL-LA PEU-KA-LOIL-LA PUL-LAN PÄÄL-TÄ TAI-KI-NAA POH-JAAN SAAK-KA
12. NOS-TA PUL-LAT LEI-VIN-PA-PE-RIN PÄÄL-LE UU-NI-PEL-LIL-LE
13. LAI-TA UU-NI PÄÄL-LE 225 AS-TET-TA
14. AN-NA PUL-LI-EN KO-HO-TA UU-NIN LÄM-ME-TES-SÄ
15. VOI-TE-LE PUL-LAT KA-NAN-MU-NAL-LA
16. KO-RIS-TE-LE- RAE-SO-KE-RIL-LA
17. PAIS-TA 10-15 MI-NUUT-TIA
18. HER-KUT-TE-LE!!

Liite 9: Täytekakkupohjan resepti

TÄY-TE-KAK-KU-POH-JA

2 DL	SO-KE-RI-A
4	KA-NAN-MU-NAA
2 DL	VEH-NÄ-JAU-HO-JA
1 TL	LEI-VIN-JAU-HET-TA

VAL-MIS-TUS-OH-JE

2. LAI-TA UU-NI PÄÄL-LE 200 AS-TEE-SEEN
3. VOI-TE-LE- KAK-KU-VUO-KA RAS-VAL-LA JA LEI-VI-TÄ-PIN-TA VEH-NÄ-JSU-HOL-LA
4. VAT-KAA SO-KE-RI JA MU-NAT KUOH-KE-AK-SI, VL-KOI-SEK-SI VAAH-DOK-SI KUL-HOS-SA
5. SE-KOI-TA LEI-VIN-JAU-HE JA VEH-NÄ-JAU-HOT KES-KE-NÄÄN
6. LI-SÄÄ NE TAI-KI-NAAN SII-VI-LÄN LÄ-PI
7. SE-KOI-TA TAI-KI-NA NO-PE-AS-TI TA-SAI-SEK-SI
8. KAA-DA TAI-KI-NA KAK-KU-VUO-KAAN
9. PAIS-TA UU-NIN-A-LA-TA-SOL-LA 20-30 MI-NUUT-TI-A

Liite 10: Mokkapalojen resepti

MOK-KA-RUU-DUT (½ PEL-LIL-LIS-TÄ)

TAI-KI-NA:

2	KA-NAN-MU-NAA
1,5 DL	SO-KE-RI-A
1 TL	VA-NIL-JA-SO-KE-RI-A
100 G	MAR-GA-RII-NI-A
N. 2,5 DL	VEH-NÄ-JAU-HO-JA
1 TL	LEI-VIN-JAU-HET-TA
3 RKL	KAA-KA-O-JAU-HET-TA

VAL-MIS-TUS-OH-JE:

1. VUO-RAA VUO-KA/ PEL-TI LEI-VIN-PA-PE-RIL-LA
2. LAI-TA UU-NI LÄM-PE-NE-MÄÄN 200 AS-TEE-SEEN
3. O-TA-TAI-KI-NAKUL-HO
4. VAT-KAA MU-NAT JA SO-KE-RI VAAH-DOK-SI
5. SU-LA-TA MAR-GA-RII-NI
6. SE-KOI-TA KES-KE-NÄÄN LEI-VIN-JAU-HE, VA-NIL-JA-SO-KE-RI JA KAA-KA-O-JAU-HE VEH-NÄ-JAU-HOI-HIN
7. LI-SÄÄ VUO-RO-TEL-LEN SU-LA MAR-GA-RII-NI JA VEH-NÄ-JAU-HO-SEOS
8. SE-KOI-TA-HY-VIN
9. KAA-DA VUO-KAAN/PEL-LIL-LE
10. PAIS-TA 200 AS-TET-TA N. 10-15 MI-NUUT-TI-A

KUOR-RU-TUS:

150 G	TO-MU-SO-KE-RI-A
2 TL	KAA-KA-O-JAU-HET-TA
N. 15 G	MAR-GA-RII-NI-A
N. ¼ DL	VAH-VAA KAH-VI-A
	NOMP-PA-REL-LE-JA KO-RIS-TE- LUUN

VAL-MIS-TUS-OH-JE:

1. KEI-TÄ KAH-VIT ☺
2. SU-LA-TA MAR-GA-RII-NI
3. SE-KOI-TA TO-MU-SO-KE-RI JA KAA-KAO-JAU-HE KES-KE-NÄÄN
4. LI-SÄÄ SU-LA MAR-GA-RII-NI
5. LI-SÄÄ KAH-VI-A VÄ-HI-TEL-LEN KUN-NOL-LA SE-KOIT-TA-EN
6. LE-VI-TÄ KUOR-RU-TUS JÄÄH-TY-NEEN TAI-KI-NA-POH-JAN PÄÄL-LE
7. KO-RIS-TE-LE NOMP-PA-REL-LEIL-LA

Liite 11: Kokkikerhon todistus

Todistus

on osallistunut 1- 2 - luokkalaisille tarkoitettuun kokkikerhoon 10.9. - 12.11.2012. Olet valmistanut omenapiirakkaa, sämpylöitä, korvapuusteja, lämpimiä voileipiä, pikkuleipiä ja mokkapaloja.

Olet paistanut lettuja ja koristanut isänpäiväkakun.

Olet osallistunut innostuneesti ja sitoutuneesti kerhoomme. Yhdessä tekeminen on sujunut sinulta erinomaisesti.

Yhteistyöstä kiittäen

Seija ja Satu
sosionomiopiskelijat
Tikkurilan Laurea

Liite 12: Kokkikerhon kirje vanhemmille

Hei,

Kiitämme onnistuneesta yhteistyöstä kokkikerhon tiimoilta.

Teimme kokkikerhossa omenapiirakkaa, sämpylöitä, marjarahkaa, lämpimiä voileipiä, korvapuusteja, lettuja, piparkakkuja ja mokkapaloja sekä koristelimme isänpäiväkakun. Jokainen poika osallistui kerhoomme innostuneesti ja sitoutuneesti.

Oli ilo saada tutustua poikaanne kokkailun ja metsäretkien merkeissä.

Toivomme saavamme teiltä palautetta sähköpostitse siitä, mitä lapsenne on kertonut kerhoomme liittyen.

Toivotamme perheellenne hyvää jatkoa ja makoisia yhteisiä hetkiä!

Satu.Aalto@Laurea.fi & Seija.Kankainen-Larsson@Laurea.fi
sosionomi-opiskelijat
Laurea Ammattikorkeakoulu